

**เหตุการณ์ภาคใต้ของไทย :
ปัญหาของกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้าน**

รายงานเอเชียฉบับที่ 140 – 23 ตุลาคม พ.ศ. 2550

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	3
I. บทนำ	6
II. ทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านในประเทศไทย	7
III. ทหารพราน	11
ก. การขยายตัวของทหารพรานในภาคใต้ของไทย	14
ข. เหตุการณ์การยิงที่บ้านตาเซะและการบุกคั่นสถาบันศึกษาปอเนาะ	20
ค. เหตุการณ์สังหารสาการिया ปะโอะมะนิ	21
ง. ข้อกล่าวหาเรื่องผู้หญิงที่ปะแตถูกข่มขืนและการประท้วงที่จังหวัดปัตตานี	23
1. กรณีปะแต	23
2. การประท้วงที่ปัตตานี	26
IV. กองอาสารักษาดินแดน	28
V. ชุมชนพัฒนาและรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน	31
ก. การขโมยอาวุธ	33
ข. การลอบยิงที่เขื่อนบางลาง	34
VI. ชุมชนอาสาคุ้มครองหมู่บ้านและเมือง	36
VII. หน่วยกำลังอาสาชาวพุทธที่ไม่เป็นทางการ	37
VIII. กองกำลังอาสาและความตึงเครียดภายในชุมชนสะบ้าย้อย	39
ก. ความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติในยะหา	40
ข. การจัดตั้งกลุ่มป้องกันตนเองของชาวพุทธ	40
ค. การลอบทำร้ายที่สถาบันศึกษาปอเนาะอิสลาฮุดดีน	41
1. การประท้วงทหารพราน	42
2. ชาวพุทธประท้วงตอบโต้	44
ง. ระเบิดที่ตลาดชาวพุทธ	44
จ. การลอบยิงที่มีสยิดคอลลอมุดอ	45
IX. บทสรุป	46
ภาคผนวก	
ก. แผนที่ประเทศไทย	49
ข. แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย	50
ค. ข้อมูลเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ไครซิส กรุป	51
ง. รายงานและเอกสารสรุปเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียของไครซิสกรุปตั้งแต่ปี 2547	53
จ. รายชื่อคณะกรรมการไครซิสกรุป	57

เหตุการณ์ภาคใต้ของไทย : ปัญหาของกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้าน

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การที่รัฐบาลพึ่งพากองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านเพิ่มมากขึ้นได้กลายเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านหลากหลายกลุ่มนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ควบคู่ไปกับทหารอาชีพและตำรวจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้กำลังรบที่ไม่ใช่ทหารอาชีพมิชอบได้เปรียบบางประการ เช่น สามารถฝึกอบรมบุคคลเหล่านี้และนำมาปฏิบัติงานได้รวดเร็วและสิ้นเปลืองงบประมาณน้อยกว่ากองกำลังประจำ นอกจากนี้ โครงสร้างในการบังคับบัญชาจะมีขีดหยุ่นกว่า อีกประการหนึ่ง อาสาสมัครที่คัดเลือกจากชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งมีความได้เปรียบในแง่ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมากกว่าทหารจากต่างถิ่น แต่กองกำลังเหล่านี้มีข้อบกพร่องเพราะไม่ได้รับการฝึกฝนหรือมีเครื่องมือเครื่องมืออย่างเพียงพอ การใช้กองกำลังเหล่านี้ทำให้ลำดับขั้นในการบังคับบัญชาและการของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงซึ่งซับซ้อนอยู่แล้วยิ่งสับสนมากขึ้น และในบางกรณีทำให้ความตึงเครียดในชุมชนเลวร้ายลงไปด้วย แม้ว่าขณะนี้มีความโน้มเอียงที่รัฐบาลยังคงกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านต่อไป แต่รัฐบาลควรจะดำเนินการเพื่อจัดระเบียบและสร้างความเข้มแข็งของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงและมุ่งพัฒนาองกำลังทหารและตำรวจอาชีพในระยะยาว

ทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการรักษาความเรียบร้อยและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปราบปรามคอมมิวนิสต์และขบวนการแบ่งแยกดินแดนในช่วงทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา กองกำลังเหล่านี้ได้รับการฝึกความรับผิดชอบเพิ่มเติมหลายอย่าง เช่น ควบคุมค่ายผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนไทยพม่าและดำเนินการปราบปรามผู้เกี่ยวข้องกับ "สงครามยาเสพติด" เมื่อปี 2546 แต่บทบาทที่สำคัญที่สุดในยุคหลังจะเป็นการปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ก่อเหตุรุนแรงในภาคใต้

กองทัพบกได้เพิ่มกำลังทหารพรานในภาคใต้ถึงสามเท่าตัวนับตั้งแต่เหตุการณ์ที่ความรุนแรงขึ้นเมื่อปี 2547 ทั้งๆที่ทหารพรานมีชื่อเสียงอื้อฉาวในเรื่องความโหดร้ายทารุณและการฉ้อราษฎร์บังหลวง ทั้งนี้ กองทัพได้ทำการปฏิรูปทหารพรานหลายด้านตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 โดยเฉพาะการคัดเลือกทหาร และโดยรวมแล้วถือว่าทหารพรานเป็นกองกำลังรบที่เป็นมืออาชีพมากกว่าที่เคยเป็นเมื่อสิบปีก่อน ถึงกระนั้นทหารพรานก็ยังมิมีปัญหาอย่างมากในเรื่องของระเบียบวินัยและการละเมิดสิทธิมนุษยชน

เหตุผลสำคัญของกองทัพในการรับสมัครอาสาสมัครทหารพรานในภาคใต้นั้นคือความต้องการกำลังพลที่คุ้นเคยกับสภาพภูมิประเทศภาษาและวัฒนธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีกำลังพลไม่เกิน 30 เปอร์เซ็นต์ที่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในพื้นที่ซึ่งรู้สึกหวาดกลัวและไม่ไว้วางใจทหารพราน การวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยหลายคนในช่วงปี 2550 ยิ่งตอกย้ำถึงความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่และทำให้ฝ่ายตรงข้ามสามารถใช้ประเด็นนี้ในการโฆษณาชวนเชื่อได้ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่ากลุ่มก่อความไม่สงบได้ปลอมตัวด้วยการแต่งเครื่องแบบทหารพรานในการก่อเหตุโจมตีเพื่อโหมกระพือความรู้สึกไม่พอใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กระทรวงมหาดไทยมีกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านในสังกัดหรือที่รู้จักในนาม *กองอาสารักษาดินแดน (อส)*. ซึ่งขึ้นชื่อว่าเป็นความจงรักภักดีอย่างยิ่งกับผู้บังคับบัญชาในกระทรวง ถึงแม้ว่า อส. จะมีปัญหาน้อยกว่าทหารพรานแต่ก็ถูกมองว่าเป็นแขนงของนายอำเภอในการบังคับใช้นโยบายต่างๆ

กองกำลังติดอาวุธกลุ่มใหญ่ที่สุดในภาคใต้คือกองกำลังอาสาฝ่ายพลเรือนที่เรียกว่า *สุครึ้นความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ)*. ซึ่งขยายจำนวนขึ้นอย่างมากในช่วงปี 2547-2548 ทั้งๆ ที่เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในรัฐบาลและในกองทัพตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพ แต่ ชรบ. ก็ยังคงเป็นหน่วยหลักในการรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ชรบ. ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพียงเล็กน้อยและอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างกัน ซึ่งทำให้พวกเขามีความเลื่องชื่อที่จะตกเป็นเป้าของการโจมตี อาสาสมัครจำนวนไม่น้อยจึงไม่สามารถแม้แต่จะคุ้มครองตนเองและอาวุธประจำกาย ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงการคุ้มครองชุมชน ตั้งแต่ปี 2547 ผู้ก่อเหตุไม่สงบได้ปล้นอาวุธปืนจาก ชรบ. หลายร้อยคน นอกจากนี้สมาชิก ชรบ. บางคนกลับใช้อาวุธเหล่านั้นในการทำร้ายคนในหมู่บ้านด้วยตนเองในสถานการณ์ที่รัฐไม่สามารถที่จะควบคุมความปลอดภัยในหมู่บ้านได้ อย่างไรก็ดี ทางรัฐบาลได้ประกาศแผนจะระดมรับอาสาสมัคร ชรบ. เพิ่มเติมอีก 7,000 คนภายในสิ้นปี 2552

ถึงแม้ว่ากองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านจะมีปัญหาหลายอย่าง แต่กรมราชองครักษ์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถก็ได้ดำเนินการจัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่งในเดือนกันยายน 2547 ซึ่งมีชื่อเรียกว่า *อาสาสมัครรักษามูลนิธิ (อรบ.)* อาสาสมัครเหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรมทางทหาร 10-15 วันซึ่งมากกว่า ชรบ. ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเพียงสามวันเท่านั้น แต่ถึงกระนั้นการฝึกอบรมทางทหารที่ได้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรับมือกับกลุ่มผู้ก่อเหตุไม่สงบที่มีอาวุธพร้อมและมีการจัดตั้งอย่างดี อรบ. นั้นแตกต่างจาก ชรบ. ตรงที่ในขณะที่ ชรบ. ประกอบด้วยอาสาสมัครซึ่งเป็นคนหลากหลายศาสนาโดยขึ้นกับลักษณะประชากรในแต่ละพื้นที่ แต่ อรบ. ประกอบด้วยอาสาสมัครชาวพุทธเกือบจะทั้งหมดและมักใช้วัดเป็นฐานที่มั่นทำหน้าที่ให้การคุ้มครองชุมชนชาวพุทธ

ชาวพุทธซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในภาคใต้มีความรู้สึกไม่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบต้องการจะจับไล่ชาวพุทธให้ออกไปจากหลายพื้นที่ ข้าราชการประชาชนพลเรือนและพระต่างตกเป็นเป้าการลงมือสังหารที่เหี้ยมโหดเพื่อยั่วให้เกิดการลงมือแก้แค้น ชาวพุทธจำนวนมากซึ่งไม่พอใจกับความล้มเหลวของรัฐบาลในการให้ความคุ้มครองจึงหันมาป้องกันตนเอง กองกำลังอาสาจึงถูกจัดตั้งขึ้นทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐในระดับที่แตกต่างกัน

การขยายตัวของกองกำลังอาสาซึ่งได้รับการฝึกอบรมเพียงเล็กน้อยและมีการบังคับบัญชาเพียงหลวมๆ ไปยังพื้นที่ขัดแย้งที่มีความอ่อนไหวสูงทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน ทั้งการสร้างควมสับสนในสายการบังคับบัญชา ทำให้เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำน้อยลง นอกจากนี้ยังเพิ่มความเสี่ยงที่จะกระพือความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อทหารและตำรวจไม่สามารถรับมือภัยด้านความมั่นคงจากกลุ่มแบ่งแยกดินแดนมุสลิมได้ ย่อมมีแนวโน้มว่าประเทศไทยจะยังคงใช้กำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านต่อไปในอนาคตอันใกล้ อย่างไรก็ดีรัฐบาลก็ควรที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

- ทบทวนประสิทธิภาพของทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครทุกหน่วยเหล่า ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการจัดระเบียบหน่วยงานความมั่นคงทั้งระบบ
- ให้การฝึกอบรมเพิ่มเติมกับทหารพรานในประเด็นกฎหมายเกี่ยวกับการทหารและสิทธิมนุษยชนและกำกับดูแลทหารพรานให้ดีขึ้นเพื่อปรับปรุงระเบียบวินัยและลดการใช้อำนาจในทางมิชอบ
- ดำเนินการเพื่อลด ปลดอาวุธ และขุดกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านทั้งหลายซึ่งแทบจะไม่มีประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง
- ควบคุมอาวุธปืนและการออกไปอนุญาตการครอบครองและพกพาอาวุธปืนให้เข้มงวดขึ้น
- สกัดกั้นการปฏิบัติงานของกองกำลังที่ก่อตั้งและดำเนินการเองโดยชาวบ้านซึ่งมีแนวโน้มที่นำวิกฤตกังวลเป็นอย่างยิ่ง กองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านควรจะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไมควรระทำการใดๆ ที่นอกเหนือขอบเขตหน้าที่
- รัฐควรจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมุ่งเน้นความสนใจไปที่การพัฒนาทหารและตำรวจที่เป็นกองกำลังประจำให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นมืออาชีพมากกว่าที่จะติดอาวุธให้กับพลเรือนที่ขาดการฝึกอบรมทางทหารและอยู่ในสภาวะหวาดกลัว

จากรั้ว/บริษัชเสลส์ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2550

เหตุการณ์ภาคใต้ของไทย : ปัญหาสืบเนื่องจากกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้าน

I บทนำ

ความขัดแย้งในจังหวัดภาคใต้ของไทยนั้นยังไม่มีแนวโน้มว่าจะยุติลงได้ นับแต่เหตุรุนแรงปะทุขึ้นเมื่อเดือนมกราคม 2547 มีประชาชนเสียชีวิตจากเหตุไม่สงบไปแล้วกว่า 2,600 คนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพลเรือน พื้นที่หลายแห่งตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งสามารถหว่านล้อมหรือข่มขู่ให้คนทั้งหมู่บ้านยอมร่วมมือ แม้ว่านโยบายของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นหลังรัฐประหารจะได้ส่งสัญญาณที่ดีในระยะแรกในการสร้างความสมานฉันท์แต่กลับเป็นเพียงลมปากที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลลัพท์แต่อย่างใด¹ รัฐบาลชั่วคราวแทบจะไม่มีวาทศิลป์ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนในพื้นที่ ทั้งในเรื่องปัญหาอัตลักษณ์ กระบวนการยุติธรรม กรณีละเมิดสิทธิในอดีตและการปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ การดำเนินเจรจากับกลุ่มก่อความไม่สงบก็ยังอยู่ไกลเกินเอื้อม

อีกด้านหนึ่ง ชาวพุทธจำนวนมากรู้สึกว่าการที่รัฐบาลต่อกลุ่มก่อความไม่สงบนั้นอ่อนเกินไป ความตึงเครียดในชุมชนทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ชาวพุทธจำนวนมากต้องอพยพหนีการฆ่าทำลายล้างเผ่าพันธุ์โดยกลุ่มก่อความไม่สงบด้วยการย้ายออกจากพื้นที่ พลเรือนชาวพุทธหลายกลุ่มซึ่งรู้สึกไม่พอใจเพราะถูกรัฐบาลทอดทิ้งจึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มป้องกันตนเองโดยหลายกรณีได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ความมั่นคงโดยส่วนตัว

ชนชั้นนำในกรุงเทพฯ ยังคงให้ความสนใจกับการเมืองระดับชาติ โดยเฉพาะการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 รัฐบาลสุรยุทธ์เองก็เป็นเพียงรัฐบาลรักษาการซึ่งไม่ได้แสดงความสนใจกับการจัดทำยุทธศาสตร์ทางการเมืองเพื่อแก้ไขความรุนแรงในภาคใต้อย่างจริงจังมากนัก

พื้นที่ภาคใต้อยังก่ออยู่ภายใต้กฎอัยการศึกท่ามกลางความพยายามของรัฐบาลในการมองหามาตรการด้านความมั่นคงที่เหมาะสมเพื่อรับมือกับเหตุรุนแรง ปฏิบัติการกวาดล้างตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน 2550 ทำให้การติดต่อสื่อสารของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบต้องถูกตัดขาด ทำให้พวกเขาไม่สามารถประสานงานวางแผนโจมตีครั้งใหญ่ได้สะดวก แต่ยังไม่แน่ชัดว่าปฏิบัติการจะส่งผลที่ยั่งยืนหรือไม่และความรู้สึกแปลกแยกของวัยรุ่นมุสลิมที่ไม่พอใจกับการกวาดจับควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยอย่างไม่เลือกหน้าจะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีหรือไม่

นโยบายอย่างหนึ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เลยคือการที่รัฐบาลพึ่งพาทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรมเพียงเล็กน้อยและไม่มีการฝึกอบรม ทหารพรานมีประวัติศาสตร์มายาวนานในประเทศไทยซึ่งรวมถึงการปฏิบัติงานในภาคใต้ด้วยแม้ว่าจะไม่โดดเด่นมากนัก รัฐบาลยังได้มีการเพิ่มกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านขนานใหญ่ในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2547 มีหน่วยและกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นมากจนสร้างให้เกิดความสับสน เช่น หน่วยทหารพราน กองอาสารักษาดินแดน (อส.) ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กลุ่มรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านที่มีการกำกับดูแลอย่างหลวมๆ และยังมีกองกำลังอาสาสมัครที่ชาวพุทธจัดตั้งขึ้นเองเป็นกลุ่มเล็กๆ และไม่

¹ ดู Crisis Group Asia Report No.129, *Southern Thailand: The Impact of the Coup*, 15 March 2007 และดู Crisis Group Asia Report No.105, *Thailand's Emergency Decree: No Solution*, 18 November 2005 และ Crisis Group Asia Report No.98, *Southern Thailand: Insurgency, Not Jihad*, 18 May 2005 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

ทราบจำนวนที่แน่นอน เมื่อรวมกองทัพประจำตัวและตำรวจตระเวนชายแดนเข้าด้วยกันแล้ว ภาพของกองกำลังความมั่นคงในพื้นที่จึงมีความสลับซับซ้อนอย่างยิ่ง²

รายงานฉบับนี้อธิบายและวิเคราะห์สถานการณ์ดังกล่าวโดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มติดอาวุธใหญ่ที่สุดและมีความสำคัญที่สุดสองกลุ่ม คือ ทหารพรานและชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) การมุ่งความสนใจไปที่กองกำลังนอกแบบมิได้หมายความว่ากองทัพประจำและตำรวจจะปราศจากปัญหา แต่รายงานฉบับก่อนๆ ของไครซิสกรุปได้วิเคราะห์กองทัพและตำรวจไปแล้ว รายงานฉบับนี้ไม่ได้พูดถึงตำรวจตระเวนชายแดนเพราะกำลังของตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ภาคใต้ไม่ได้เพิ่มขึ้นมากนักตั้งแต่ปี 2547 ไม่เหมือนกับทหารพราน นอกจากนี้ ตำรวจตระเวนชายแดนยังปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ห่างจากชายแดนไม่เกิน 25 กิโลเมตรเท่านั้น

II ทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านในประเทศไทย

ประเทศไทยใช้ทหารอาสาและกองกำลังอาสาสมัครในภารกิจต่างๆ นับแต่การรักษาดินแดน การรักษาความมั่นคงภายใน ตลอดจนการสร้างชาติและสร้างรัฐตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 กองกำลังอาสาสมัครใหม่ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรก เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นเมื่อปี 2454 รัชกาลที่หกทรงจบการศึกษาจากวิทยาลัยการทหารหลวงที่แซนด์เฮิร์สต์ พระองค์ได้จัดตั้งกองเสือป่าขึ้นเพื่อส่งเสริมความรักชาติแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นกองกำลังรักษาพระองค์ด้วย นอกจากนี้ กองเสือป่ายังสนับสนุนการทำงานของตำรวจเป็นกำลังรบสำรองและปฏิบัติภารกิจด้านมนุษยธรรมด้วย³

กองเสือป่ามีสองพวกคือกองเสือป่าหลวงประจำในพระนครและกองเสือป่ารักษาดินแดนซึ่งมีสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการ กองเสือป่าในระยะแรกนั้นคัดเลือกจากลูกหลานข้าราชการที่ใกล้ชิด ผลงานเด่นๆ ในอดีต เช่น กองเสือป่าจากนครศรีธรรมราชเคยปฏิบัติราชการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจปราบปรามกบฏมุลิมในภาคใต้เมื่อปี 2466 อย่างไรก็ตาม เสือป่าถูกมองว่าเป็นโครงการส่วนพระองค์ของรัชกาลที่หกทำให้กองทัพไม่พอใจ และในที่สุดต้องล้มเลิกไปไม่นานภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคตในปี 2468

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 2475 ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชแล้วก็ได้มีการจัดตั้งกองกำลังทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านอีกหลายชุด ในปี 2480 มีการจัดตั้งกองอาสาป้องกันหมู่บ้านซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกองอาสารักษาดินแดน (อส.) เมื่อปี 2497 ในระหว่างที่ประเทศญี่ปุ่นเข้ายึดครองประเทศไทย

² ยังไม่มีการอธิบายความแตกต่างระหว่าง “กองกำลังอาสา” (militias) กับ “ทหารอาสา” (paramilitaries) ที่ยอมรับกันทั่วไป คำทั้งสองถูกใช้แตกต่างกันและในแต่ละประเทศก็ใช้ไม่เหมือนกันด้วย The Penguin Dictionary of International Relations (London, 1998) ให้คำจำกัดความกองกำลังอาสาว่า “เป็นกองกำลังไม่เต็มเวลาที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นเพื่อเสริมหรือทดแทนกองทัพประจำในสถานการณ์ฉุกเฉิน” แต่ไม่ได้ให้คำจำกัดความ “ทหารอาสา” อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว กองกำลังอาสาหมายถึงกลุ่มซึ่งพลเรือนอาสารวบรวมกันจัดตั้งขึ้นในท้องถิ่น ในขณะที่ทหารอาสาจะใช้กับหน่วยกำลังรบซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกองทัพประจำ ตามนัยของการให้คำจำกัดความดังนี้ รายงานฉบับนี้จึงใช้ “ทหารอาสา” หมายถึง ทหารพราน และกองอาสารักษาดินแดน (อส.) ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย แต่ใช้ “กองกำลังอาสา” หมายถึง ชุดรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน เช่น ชรบ. และ อรบ./อรบ.

³ Desmond Ball and David Scott Mathieson, *Militia Redux: Or Sor and the Revival of Paramilitarism in Thailand*, Studies in Contemporary Thailand no. 17, (Bangkok, 2007) pp. 4-5.

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองนั้น (2484-2488) มีกองกำลังอาสาชาตินิยมเกิดขึ้นมากมายเพื่อทำหน้าที่หาข่าวให้กับเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยที่ประจำอยู่ตามอำเภอและจังหวัดต่างๆ

อย่างไรก็ตาม กำลังรบนอกแบบที่อยู่คงกะพันถึงทุกวันนี้คือหน่วยที่จัดตั้งขึ้นด้วยการสนับสนุนของหน่วยข่าวกรองกลางของสหรัฐอเมริกา (Central Intelligence Agencies – CIA) ในช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 1960 ซึ่งรวมถึง ตำรวจตระเวนชายแดน กองอาสารักษาดินแดน (อส.) และชุดคุ้มครองหมู่บ้าน (ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นชุดพัฒนาและรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน - ชรบ.) สำนักปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายของสถานทูตสหรัฐเป็นหน่วยงานที่ช่วยพัฒนาและขยายกำลังรบนอกแบบดังกล่าวนี้

การเติบโตของทหารอาสาในห้วงเวลาที่กองทัพและตำรวจจึงดีจึงเด่นเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและงบประมาณนั้น ทำให้ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองหน่วยงานรุนแรงขึ้น ตำรวจตระเวนชายแดนและ อส. เกือบถูกยุบถึงสองครั้งสองคราในช่วงกลางทศวรรษที่ 1950 แต่สหรัฐฯ ได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือทั้งสองครั้ง⁴ แต่ในที่สุดสหรัฐฯ ก็ได้ยุติการสนับสนุนทางการเงินลงในปี 2514

ทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงภายในและต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้าน⁵ ทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านมีบทบาทอย่างสูงในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.) ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 จนกระทั่งถึงกลางทศวรรษที่ 1980 และเป็นกำลังสำคัญในการปราบปรามขบวนการแบ่งแยกดินแดนมุสลิมทางใต้ของไทย นอกจากนี้ ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับคลื่นผู้ลี้ภัยนับหมื่นจากลาว กัมพูชาและพม่าในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 และ 1980

พลเอกสายหยุด เกิดผล อดีตเจ้ากรมยุทธการทหารบกได้จัดตั้งกองอำนาจการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ในปี 2508 โดยรวบรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทั้งกองทัพตำรวจและทหารอาสาที่ปฏิบัติการกิจต่อต้านคอมมิวนิสต์เข้าไว้ด้วยกัน (หน่วยงานนี้ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เมื่อปี 2517) แต่แทนที่จะจัดระเบียบและกระชับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ กอ.รมน.กลับส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครเพิ่มขึ้นอีก รายงานฉบับหนึ่งของกอ.รมน.เมื่อปี 2517 ระบุว่าตั้งแต่ปี 2493 รัฐบาลได้จัดตั้งโครงการด้านความมั่นคง 12 โครงการ และกองกำลังอาสาสมัครอย่างน้อย 20 หน่วย แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่มีผลงานชัดเจนเนื่องจากขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานรัฐบาลที่ซึ่งดีจึงเด่นกันเอง⁶

ทหารอาสาและกองกำลังอาสาประจำหมู่บ้านทำงานเสมือนเป็นตัวเชื่อมระหว่างรัฐบาลกลางกับประชาชนและทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล หลายกลุ่มยังมีบทบาทในโครงการพัฒนาและโครงการอื่นๆ ที่ริเริ่มขึ้นมาเพื่อหาเสียงกับประชาชนที่ยากจนในชนบทซึ่งรัฐมองว่าอาจจะตกอยู่ใต้อิทธิพลทางความคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม โครงการเหล่านี้มักไม่ได้ผล เนื่องจากโครงการพัฒนาของรัฐมักถูกสั่งมาจากข้างบน

⁴ Daniel Finemann, *A Special Relationship: The United States and Military Government in Thailand, 1947-1958* (Honolulu, 1997), pp. 245-247, cited in *ibid*, p. 30.

⁵ การส่งทหารอาสาของไทยเข้าไปปฏิบัติการในประเทศเพื่อนบ้านอย่างลับๆถือเป็นเป้าหมายอย่างชัดเจนของ CIA อ้างในเอกสารนโยบายเมื่อปี 2496, Ball and Mathieson, *Militia Redux*, op. cit., p. 26.

⁶ General Saiyud Kerdphol, *The Struggle for Thailand: Counter-insurgency 1965-1985* (Bangkok, 1986), cited in *ibid*, p. 35.

และไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน นอกจากนี้ โครงการเหล่านี้ยังมีแนวโน้มจะเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่ถูกสงสัยว่าให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอีกด้วย⁷ ชาวบ้านเองไม่พอใจที่กองกำลังอาสาเหล่านี้ทำหน้าที่หาข่าวให้ทางการ⁸ ดังนั้น กลุ่มกองกำลังอาสาจึงตกเป็นเป้าของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ง่ายและต้องเผชิญความสูญเสียอย่างหนักเพราะถูกกลุ่มก่อความไม่สงบมองว่าเป็นเป้าหมายที่อ่อนแอและเป็นแหล่งที่จะขโมยอาวุธได้ง่าย

นอกจากนี้ การแย่งชิงอำนาจระหว่างตำรวจกับกระทรวงมหาดไทยในการควบคุมกองกำลังอาสาสมัครก็เป็นปัญหาสำคัญ กองทัพเองหวาดระแวงกำลังรบนอกแบบอยู่แล้วเพราะรู้สึกว่าการเข้ามาแย่งชิงผลประโยชน์และเพิ่มความเสี่ยงในการที่อาวุธและยุทธปัจจัยจะถูกแย่งชิงไปอยู่ในมือของกลุ่มก่อความไม่สงบ

ที่จริงแล้วกองทัพนั้นรู้สึกกลัวอีกเหลือที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบมาโดยตลอด “ผู้นำ(ทหาร)มองว่าเป้าหมายทั้งส่วนตัวและผลประโยชน์ของสถาบันอยู่ที่อำนาจทางการเมืองส่วนกลางคือกรุงเทพฯ มากกว่าการปฏิบัติการตามชายแดนหรือหมู่บ้าน”⁹ แต่กองทัพได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงปี 2510-2514 แต่ทว่าเมื่อวิธีการรบที่กองทัพนิยมคือการกวาดล้างขนาดใหญ่และการทิ้งระเบิดโจมตีแบบปูพรมไม่ได้ผล กองทัพก็เริ่มถอยโอนหน้าที่ความรับผิดชอบหลายอย่างให้กับตำรวจตระเวนชายแดนและพยายามจัดตั้งกองกำลังอาสาสมัครของตนเอง เมื่อถึงกลางทศวรรษที่ 1970 กองทัพได้ฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันหมู่บ้านที่เรียกว่า *ไทยบ้านอาสา* ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจัดตั้งกองกำลังประชาชนต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภาคใต้ จนกระทั่งปี 2521 กองทัพได้จัดตั้งหน่วย *ทหารพราน* ขึ้นซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

บทบาทของทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านถดถอยลงไปมากในช่วงทศวรรษที่ 1980 และ 1990 เนื่องจากภัยคอมมิวนิสต์และการแบ่งแยกดินแดนได้ลดลงไปอย่างมาก จำนวน อส. ลดลงไปเกือบครึ่งหนึ่ง และกองกำลังอาสาประจำหมู่บ้านจำนวนมากถูกยุบไป มีการปรับเปลี่ยนองค์กรของหน่วยทหารพรานครั้งใหญ่เมื่อปี 2543 โดยให้กองทัพเข้ามาควบคุมดูแลใกล้ชิดขึ้นและลดทอนจำนวนกำลังพลลง อย่างไรก็ตาม นับจากปี 2544 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้กลับหันมาฟื้นฟูทหารพรานและกองกำลังอาสาแทนที่จะพัฒนากองทัพให้ทันสมัยและจัดระเบียบกองทัพด้วยการยกเลิกกองกำลังนอกแบบที่เหลืออยู่ จำนวนกองกำลังอาสาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วพร้อมกับ การได้รับมอบหมายภารกิจเพิ่มเติมในการรักษาความมั่นคงชายแดนปราบปรามยาเสพติดและปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในภาคใต้ นับตั้งแต่ปี 2545 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2549-2550 ได้มีการฟื้นฟูหน่วยทหารพรานขึ้นมาทำหน้าที่ในการปราบปรามกลุ่มก่อความรุนแรงเพื่อแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้

⁷ Shane P. Tarr, *The Nature of Military Intervention in the Countryside of Surat Thani, Southern Thailand*, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, no. 3: July-September 1991, pp. 37-38.

⁸ อ้างแล้ว, หน้า 40-42

⁹ Thomas Lobe and David Morrell, “Thailand’s Border Patrol Police: Paramilitary Political Power”, in Louis A. Zercher and Gwyn Harries-Jenkins (ed.), *Supplementary Military Forces: Reserves, Militias, Auxiliaries*, Sage Research Progress Series on War, Revolution and Peacekeeping, Sage (London, 1978), cited in Ball and Mathieson, op. cit., p. 46.

โครซิกรู๊ปได้วิเคราะห์ประสบการณ์ของหลายประเทศที่ใช้กองกำลังทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านอย่างกว้างขวางและพบว่าการใช้กำลังรบนอกแบบเหล่านี้มักจะก่อให้เกิดปัญหามากกว่าจะแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้น เพราะว่ากองกำลังดังกล่าวมักมีประวัติด้านสิทธิมนุษยชนและการวิสามัญฆาตกรรมที่เลวร้ายกว่ากองทัพที่เป็นกองกำลังรับมืออาชีพ นอกจากนี้ กองกำลังเหล่านี้ยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความตึงเครียดของชุมชนในระดับหมู่บ้านด้วย กำลังรบนอกแบบเหล่านี้อาจสร้างให้เกิดโครงสร้างหน่วยงานความมั่นคงคู่ขนานที่รัฐไม่อาจควบคุมได้ และในห้วงเวลาหลังความขัดแย้งผ่านไป กองกำลังเหล่านี้ยังสร้างความยุ่งยากให้กับผู้ลี้ภัยและคนพลัดถิ่นที่จะเดินทางกลับถิ่นฐานเดิมและเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการยุติธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านอีกด้วย¹⁰

ประวัติของกองกำลังอาสาในลอมบ็อกและบาหาลิของอินโดนีเซียซึ่งตั้งอันตรายที่กลุ่มกำลังรบนอกแบบเหล่านี้ อาจกลายเป็นกลุ่มติดอาวุธทำหน้าที่อารักขาพรรคการเมือง การเข้าไปมีส่วนในการข่มขู่เรียกค่าคุ้มครองตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขัดขวางการปฏิรูประบบตำรวจ¹¹

โครงการก่อตั้งกองกำลังอาสาประจำหมู่บ้านเพื่อต่อสู้กับกลุ่มกบฏนิคมลัทธิเหมาในประเทศเนปาลในเดือนพฤศจิกายน 2546 ต้องล้มเลิกไปหลังก่อตั้งได้เพียงหกเดือนเพราะว่ากลุ่มเหล่านี้มีส่วนเพียงเล็กน้อยในการทำให้สถานการณ์ความมั่นคงดีขึ้น แต่โครงการนี้กลับทำให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมต้องเผชิญอันตรายมากขึ้นจากกลุ่มกบฏ¹² เหตุผลที่โครงการนี้ต้องพับไปเพราะกระแสต่อต้านจากกองทัพและความกังวลว่าอาวุธที่แจกจ่ายให้กับกองกำลังอาสาประจำหมู่บ้านจะตกไปอยู่ในมือของกลุ่มกบฏลัทธิเหมา นอกจากนี้ ยังมีความเป็นห่วงว่ากองกำลังอาสาประจำหมู่บ้านบางแห่งซึ่งไม่ได้ถูกปลดอาวุธทั้งหมดอาจนำเอาอาวุธที่รัฐบาลแจกจ่ายนั้นไปใช้ก่อเหตุรุนแรงภายในชุมชน¹³

ยังมีตัวอย่างอีกมากมายในอินโดนีเซีย (อาจะห์) ติมอร์ตะวันออก กัวเตมาลา แคมเบียร์ เปรูและตุรกีที่กองกำลังอาสาเข้าไปมีส่วนในการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง เช่น การวิสามัญฆาตกรรม การลักพาตัวและการทรมาน¹⁴ ในโคลัมเบีย เปรูและกัวเตมาลา รัฐบาลต้องเผชิญความยากลำบากในการสลายกองกำลังอาสา กลุ่ม

¹⁰ ดูตัวอย่างจากรายงานโครซิกรู๊ปเกี่ยวกับปัญหาของกองกำลังอาสาในอัฟกานิสถานและโคลัมเบีย: Asia Briefing No. 35, *Afghanistan: Getting Disarmament Back on Track*, 23 February 2005; Asia Report No. 65 *Disarmament and Reintegration in Afghanistan*, 30 September 2005; Latin America Report No.8 *Demobilizing the Paramilitaries in Colombia: An Achievable Goal?*, 5 August 2004 and Latin America Report No.5, *Colombia: Negotiating with the Paramilitaries*, 16 September 2003. กองกำลังอาสาและทหารอาสาในประเทศเหล่านี้เป็นผลพวงของสัญญาณด้านความมั่นคงมากกว่าจะเป็นผลผลิตของเหล่าทัพแต่ถึงกระนั้นก็ก่อปัญหาไม่ต่างกัน

¹¹ Crisis Group Asia Report No.67, *The Perils of Private Security in Indonesia: Guards and Militias on Bali and Lombok*, 7 November 2003.

¹² เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2547 หมู่บ้านซูดามาซึ่งเป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่ทางการติดอาวุธให้ชาวบ้านถูกกลุ่มกบฏลัทธิเหมาลอบโจมตีตอบโต้ที่ชาวบ้านเข้าร่วมโครงการนำร่องกองกำลังอาสา ดู Crisis Group Asia Briefing No. 30 *Nepal: Dangerous Plans for Village Militias*, 17 February 2004

¹³ การสัมภาษณ์ของโครซิกรู๊ป, กรุงกัวเตมาลา, 2547 และปีต่อมา

¹⁴ ดู “Indonesia: Continuing Human Rights Violation in Aceh”, Human Rights Watch, 19 June 1991; “Chega! The Report of the Commission for Reception, Truth and Reconciliation in Timor Leste”, ดูได้จาก www.cavr-timorleste.org/cheгаReport.htm. “Turkey 2005 Progress Report”, European Commission, ดูได้จาก http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2005/packages/sec_1426_final_progress_report_tr_en.pdf รายงานระบุว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้านจำนวนเกือบ 60,000 คนซึ่งยังคง

กำลังดังกล่าวทำงานอยู่นอกเหนืออำนาจควบคุมของรัฐอำนาจเหนือชุมชนและในบางกรณีได้จัดตั้งระบบยุติธรรมและฝ่ายบริหารของตนเอง¹⁵ กลุ่มกองกำลังอาสาและทหารอาสายังมีประวัติในการทำให้ความตึงเครียดในชุมชนเลวร้ายลงอีกด้วย เช่น ในแคว้นแคชเมียร์ส่วนที่ปกครองโดยอินเดียชาวบ้านได้เรียกร้องให้ทางการยกเลิกคณะกรรมการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านเพราะทำให้เกิด “ความแตกแยกที่อันตรายระหว่างคนต่างกลุ่ม”¹⁶

ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นเนื่องจากการพึ่งพากำลังรบนอกแบบปรากฏให้เห็นชัดในจังหวัดภาคใต้ของไทยทำให้เชื่อได้ว่าประเทศไทยเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาต่อเนื่องอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนา นอกเสียจากว่ารัฐบาลจะทบทวนการใช้กำลังอาสาสมัครป้องกันตนเองที่เป็นพลเรือน แม้ว่าประเทศไทยมีธรรมเนียมการใช้กองกำลังทหารอาสาและอาสาสมัครชาวบ้านมายาวนาน แต่ความขัดแย้งในปัจจุบันกลับซับซ้อนกว่าการต่อสู้กับกลุ่มคอมมิวนิสต์หรือกลุ่มแบ่งแยกดินแดนมุสลิมในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ความรุนแรงได้ขยายจากป่าเข้าสู่หมู่บ้านและเมือง นอกจากนี้ ทหารยังแยกแยะสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจากประชาชนทั่วไปได้ยาก การรับมือกับภัยด้านความมั่นคงแบบใหม่นี้จึงจำเป็นต้องใช้ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความเป็นมืออาชีพ

III. ทหารพราน

กองทัพไทยจัดตั้งกองกำลังทหารพรานครั้งแรกเมื่อปี 2521 เพื่อดำเนินการกวาดล้างสมาชิกขบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งมีฐานปฏิบัติการในเขตป่าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จวบจนปลายปี 2524 หน่วยทหารพรานเข้าปฏิบัติหน้าที่แทนกองทัพประจำในปฏิบัติการต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามแนวตะเข็บชายแดนไทยพม่า กัมพูชาและมาเลเซียถึง 80 เปรอร์เซ็นต์

ปฏิบัติงานในทางตะวันออกเฉียงใต้ของตุรกีได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเดินทางกลับถิ่นฐานของผู้พลัดถิ่น ทั้งนี้เพราะขูดรีดหาความปลอดภัยได้เข้าทำลายหมู่บ้านหรือเข้ายึดครองที่ดินของผู้พลัดถิ่น ดู “‘Still critical’: Prospects in 2005 for Internally Displaced Kurds in Turkey”, Human Rights Watch, March 2005, ดู www.hrw.org/reports/2005/turkey0305/index.htm

¹⁵ ส่วนที่เกี่ยวกับโคลัมเบีย ดู Crisis Group Reports, *Negotiating with the Paramilitaries* และ *Demobilizing the Paramilitaries*, อ้างแล้วทั้งสองฉบับ สำหรับเปรู ดู Julio Faundez, “Non-state Justice systems in Latin America, Case Studies: Peru and Colombia”, University of Warwick, January 2003 ดูจาก www.cejamerica.org/doc/docu-mentos/faundez-nonstate.pdf และสำหรับกัวเตมาลา ดู Albane Prophette, Claudia Paz y Paz, Jose Garcia Novali and Nieves Gomez, “Violence in Guatemala after the armed conflict”, นำเสนอที่การประชุมวิชาการนานาชาติ ร่วมจัดโดย the Centre d’Etudes e de Recherches Internationales, the International Peace Academy and the United Nations University, New York, June 2003, p. 10; และ A. Bolivar, *Combating Terrorism: Strategies of 10 Countries* (Michigan, 2005)

¹⁶ “Mehbooba takes a shot at village defence panels”, *Hindustan Times*, 18 April 2007 และดู “Citizens versus militants: a battle gone all wrong”, *Hindustan Times*, 4 July 2007; “A spectre haunting India”, *Economist*, 17 August 2006 ดู “Where the State Makes War on Its Own People”, People’s Union for Civil Liberties (2006), ที่ www.pucl.org/Topics/Humanrights/2006/salwa_jud-um.pdf เกี่ยวกับนโยบายการใส่กองกำลังอาสาของรัฐบาลอินเดียใน Chhattisgarh ซึ่งล้มเหลวในการต่อสู้กับกบฏลัทธิเหมาเนซาลิต์

ทหารพรานส่วนใหญ่เป็นชายหนุ่มที่คัดเลือกจากคนในพื้นที่เข้าปฏิบัติงานโดยพิจารณาจาก “ความสามารถในการต่อสู้ความรักชาติและความรู้เกี่ยวกับกลุ่มกองโจรที่ปฏิบัติการในพื้นที่”¹⁷ ทหารพรานจำนวนมากเคยเป็นลูกเสือชาวบ้านมาก่อน¹⁸ อีกส่วนหนึ่งมาจากอดีตผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวภายใต้การคุมความประพฤติหนักลงประจำถิ่นหรือไม่ก็เป็นทหารรับจ้างของชนกลุ่มน้อยเชื้อสายปะโอ กะเหรี่ยง ฉาน มูเซอแดงและกองทัพว้าจากพม่า¹⁹ อดีตสมาชิกขบวนการแบ่งแยกดินแดนมลายูจำนวนหนึ่งก็แปรพักตร์ไปเป็นทหารพรานในจังหวัดภาคใต้ด้วย

ทหารพรานที่เข้าใหม่จะได้รับการอบรมทางทหารขั้นพื้นฐานเป็นเวลา 45 วันเท่านั้น เพราะฉะนั้นทักษะในการต่อสู้และระเบียบวินัยจึงมักจะไม่มีเข้มงวด หน่วยทหารพรานขึ้นชื่อว่าจะชอบใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะในภาคใต้²⁰ เหตุการณ์ร้ายแรงที่เป็นที่กล่าวขานกันมากเกิดขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2524 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อทหารพรานยี่สิบคนยิงกราดใส่ขบวนแห่ศพของผู้นำหมู่บ้านที่ถูกลอบสังหารทำให้มีคนตายสิบเอ็ดคน ทหารพรานอ้างว่าพลเรือนถูกหลอกลวงในขณะที่มีการยิงตอบโต้กับสมาชิกกองโจรคอมมิวนิสต์ แต่กองทัพยอมรับในภายหลังว่าทหารพรานกลุ่มนั้นตั้งใจยิงหวังจะปลิดชีวิตเพื่อนของผู้ตายเพราะมีความขัดแย้งกับครอบครัวของบุคคลนั้น²¹

ในเดือนพฤศจิกายน 2530 ทหารจากกรมทหารพรานที่ 43 ยิงคนมุสลิมซึ่งปราศจากอาวุธเสียชีวิตสี่คน ทั้งสี่ถูกสงสัยว่าพัวพันกับกลุ่มก่อความไม่สงบในจังหวัดสงขลา เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้บังคับการกรมทหารพรานถูกคำสั่งย้าย²² การละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการข่มขืนและวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นกว้างขวางแต่มีเพียงไม่กี่กรณีที่มีการลงบันทึกหรือตรวจสอบ²³

หน่วยทหารพรานในจังหวัดพัทลุงและสุราษฎร์ธานีถูกยุบในปี 2524 หลังจากมีการเปิดโปงว่าทหารพรานได้ละเมิดสิทธิชาวบ้านเรื่อยๆ ถึงแม้ว่ากองทัพจะออกมายอมรับเป็นครั้งคราวว่าทหารพรานขาดวินัยและกระทำการโหดเหี้ยมแต่ผู้กระทำผิดไม่เคยถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมเลย กองทัพกลับพยายามเน้นถึงบทบาทของทหารพรานในการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบและไม่ยอมแก้ไขปัญหาวุฒิสถาปัตยกรรมของทหารพรานในการรังแกประชาชน

แม้ว่าทหารพรานจะมีบทบาทสูงในการปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์และกองโจรแบ่งแยกดินแดนแต่ โดยปกติแล้วทหารพรานก็ต้องปฏิบัติการร่วมกับทหารประจำและตำรวจตระเวนชายแดน

¹⁷ พาน สุขสันต์ (นามปากกา), “ทหารพราน: หน่วยรบและพัฒนาของกองทัพไทย”, *เสนาสนเทศ* (หนังสือข่าวกองทัพ), ปีที่ 33, ฉบับที่ 10, กรกฎาคม 2538, หน้า 12 อ้างใน Desmond Ball, *The Boys in Black: Thahan Phran (Rangers), Thailand's Paramilitary Border Guards*, (Bangkok, 2004), p. 9

¹⁸ เกี่ยวกับขบวนการลูกเสือชาวบ้าน ดู Katherine A. Bowie, *A Ritual of National Royalty: An Anthropology of the State and the Village Scout Movement in Thailand*, (New York, 1997).

¹⁹ อ้างแล้ว; Bertil Lintner, *Burma in Revolt: Opium and Insurgency Since 1948* (Boulder, 1994), p. 260.

²⁰ John McBeth, “Thailand: The Bulldozer Invasion”, *Far Eastern Economic Review*, 8 May 1981.

²¹ Ball, *The Boys in Black*, op. cit., p. 96

²² “Ranger chief faces transfer”, *Bangkok Post*, 27 January 1988, อ้างในงานข้างบน, หน้า 166

²³ ดู Tarr, “Nature of Military Intervention”, op.cit.

(ทหารพราน)ไม่ได้ทำประโยชน์เป็นพิเศษแต่อย่างใด และไม่ได้ใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบในแง่ความรู้และแหล่งข่าวในพื้นที่อย่างที่คิด จริงๆ แล้วทหารพรานแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวเขาหรือชาวบ้านซึ่งเป็นกลุ่มหลักที่จะต้องทำงานด้วยเลย...ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งทหารพรานมีหน้าที่คอยพิทักษ์รักษาความปลอดภัยกลับกลัวและไม่เคารพทหารพราน²⁴

ทหารพรานได้กระทำการอันโหดร้ายทารุณมากที่สุดในช่วงต้นและกลางทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่การต่อสู้ปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบกำลังเข้มข้น ในช่วงสองทศวรรษถัดมากองทัพได้พยายามจะปฏิรูปกองกำลังหน่วยทหารพราน การคัดเลือกทหารพรานเพื่อบรรจุเข้าในหน่วยดำเนินการอย่างรอบคอบมากขึ้น มีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม²⁵ เมื่อปี 2530 กองทัพมีนโยบายส่งเสริมให้กองกำลังสำรองที่ผ่านการฝึกอบรมอย่างเข้มข้นในระหว่างเป็นทหารเกณฑ์สมัครเข้าเป็นทหารพราน²⁶ กองทัพประกาศเมื่อปี 2538ว่าจะเพิ่มระยะเวลาฝึกอบรมสำหรับทหารพรานรุ่นใหม่อีก 45 วันเป็นหกเดือน²⁷ อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ดูเหมือนจะไม่ได้นำไปใช้ในทางปฏิบัติ²⁸ ในการฝึกจะเน้นที่การฝึกฝนทางทหาร การใช้อาวุธ (เอ็ม 16 และ ปืนไรเฟิล เอชเค และเครื่องยิงระเบิดเอ็ม 79) และปฏิบัติการปิดล้อมและค้นหา ทหารพรานยังได้รับการฝึกอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายแต่ไม่มีการอบรมเพิ่มเติมด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายว่าด้วยมนุษยธรรมสากล²⁹

เมื่อภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์และขบวนการแบ่งแยกดินแดนลดลงความจำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งหน่วยทหารพรานก็ลดลงไปด้วย เมื่อเดือนตุลาคม 2543 พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์(ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด)ได้วางแนวทางการปฏิรูปหน่วยทหารพรานครั้งใหญ่ โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปรับโครงสร้างกองทัพ ซึ่งตามแผนนั้นได้มีการปิดศูนย์บัญชาการใหญ่ของหน่วยทหารพรานและค่ายฝึกอบรมที่อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดนครราชสีมา และยุบกำลังพลหกกรมจากทั้งหมด 21 กรม นายทหารที่ถูกยึดตัวมาช่วยราชการกลับคืนสู่กรมกองเดิมของตน ส่วนทหารพรานที่เหลือก็จะกระจายกันกลับคืนสู่กรมกองเดิมตามกองทัพภาค มีการลดอายุขั้นต่ำในการเกณฑ์อายุราชการจาก 60 ปีเหลือ 45 ปี พลตรีนิคม ชุตสุนทร ผู้บัญชาการคนสุดท้ายของกรมทหารพรานได้

²⁴ Ball, *The Boys in Black*, op.cit., p.180 ความสำเร็จที่ได้รับคำชมเชยอย่างมากของทหารพรานก็คือ การเข้ายึดครองฐานที่มั่น Kaho Ya ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ในช่วงต้นปี 2524 แต่จริงๆแล้ว กองกำลังก็มักมีที่ตั้งซึ่งต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับทหารพรานต่างหากที่มีบทบาทสำคัญทำให้รบชนะได้ Lintner, *Burma in Revolt*, op.cit.; Ball, *The Boys in Black*, op.cit., pp.179-180; ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, Anthony Davis, Jane's Information Group, กรุงเทพฯ, กรกฎาคม 2550; ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, John McBeth, อดีตผู้สื่อข่าว *Far Eastern Economic Review*, จาการ์ต้า, กันยายน 2550

²⁵ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นายทหาร, ยะลาและปัตตานี, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

²⁶ การเกณฑ์ทหารในประเทศไทยใช้วิธีจับสลาก ถ้าหากจับได้ใบแดงจะต้องไปเป็นทหารเกณฑ์แต่ถ้าจับได้ใบดำก็จะได้รับการยกเว้นแต่ในทางปฏิบัติ มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีน้อยมากที่เข้ารับราชการทหาร ผู้ชายที่มาจากครอบครัวชนชั้นกลางมักจะเลี่ยงการเป็นทหารเกณฑ์ด้วยการคิดสินบนเจ้าหน้าที่หรือใช้เส้นสายเพื่อลบชื่อออกจากบัญชีรายชื่อ

²⁷ Ball, *The Boys in Black*, op.cit., p. 183

²⁸ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นายทหาร ทหารพรานและเจ้าหน้าที่ประจำจังหวัดหลายคน, ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและสงขลา, มกราคม-สิงหาคม 2550 ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนกล่าวกับไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์ว่าทหารพรานที่ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดภาคใต้ได้รับการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 45 วัน

²⁹ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, ผู้บังคับการกรมทหารพราน, ปัตตานี, ตุลาคม 2550

ประกาศว่าจะไม่มีการรับสมัครทหารพรานรุ่นใหม่อีก³⁰ ชาวคราวต่างๆ ดูเหมือนจะไปในทางเดียวกันว่าหน่วยทหารพรานจะถูกยุบไป แต่เมื่อเหตุการณ์ทางจังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุรุนแรงขึ้นทหารพรานก็กลับได้รับการเสริมกำลังพลอีกครั้ง

ก.การขยายตัวของทหารพรานในภาคใต้ของไทย

เมื่อนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรปรับปรุงโครงการสร้างหน่วยงานความมั่นคงในภาคใต้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 กรมทหารพรานที่ 41 และ 43 ได้ถูกส่งย้ายไปประจำบริเวณชายแดนมาเลเซีย ซึ่งเท่ากับเป็นการยกเลิกบทบาททหารพรานในการดูแลรักษาความมั่นคงภายใน มาตรการนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากที่ตำรวจร้องเรียนว่าทหารจากกรมทหารพรานที่ 43 อยู่เบื้องหลังเหตุลอบสังหารนายตำรวจแปดคนเมื่อเดือนมีนาคมปีเดียวกัน และข้อสงสัยว่าทหารพรานจากกรมทหารพรานที่ 41 อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปล้นอาวุธที่อุทยานแห่งชาติบางลางในจังหวัดยะลา³¹ อย่างไรก็ตาม คำสั่งนี้น่าจะเกิดจากความขัดแย้งระหว่างนายกรัฐมนตรีทักษิณ (และตำรวจ) กับทหารมากกว่าจะเป็นเรื่องของความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน เมื่อปรากฏชัดเจนว่าปัญหาในภาคใต้รุนแรงเกินกว่ากำลังตำรวจจะรับมือได้ นายกรัฐมนตรีทักษิณก็ประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่เพื่อโยนความรับผิดชอบให้ทหาร ซึ่งก็คือ ให้กองทัพภาคที่สี่เข้าทำหน้าที่แทน³²

กรมทหารพรานที่ 41 และ 43 ได้รับคำสั่งให้กลับประจำที่ฐานเดิม และกรมทหารพรานที่ 45 ถูกส่งมาจากสุราษฎร์ธานีไปประจำที่อำเภอเจาะไอร้องจังหวัดนราธิวาสและหลังจากนั้นไม่นานก็มีปัญหาตามมา ในเดือนกันยายน 2547 ทหารพรานห้าคนจากกรมทหารพรานที่ 41 ในจังหวัดยะลายิงนายอิลมิน นูรุลอาคิล เจ๊ะเลาะห์ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ซึ่งปราศจากอาวุธตายเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นสมาชิกขบวนการผู้ก่อความไม่สงบ³³

การปฏิบัติงานสำคัญของทหารพรานในช่วงแรกๆ ในภาคใต้ทำให้เกิดความสูญเสียใหญ่หลวงโดยเฉพาะความผิดพลาดในการดูแลการขนย้ายผู้ชุมนุมประท้วงที่อำเภอตากใบในจังหวัดนราธิวาส ในเดือนตุลาคม 2547 เหตุการณ์นี้ยังตอกย้ำถึงความด้อยความสามารถและความเห็นมโหฬารของทหารพราน กรมทหารพรานที่ 45 เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจับกุมและเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมจากสถานีตำรวจอำเภอตากใบไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหารแม้ว่าตำรวจตระเวนชายแดนและนาวิกโยธินจะร่วมปฏิบัติงานด้วย แทนที่ทหารพรานจะชี้ตัวและจับกุมแกนนำผู้ชุมนุมพวกเขากลับสั่งให้ผู้ประท้วงผู้ชายทั้งหมดถอดเสื้อและมัดข้อมือไว้หลัง หลังจากนั้นก็สั่งให้ผู้ที่ถูกควบคุมตัวซึ่งเป็นผู้ใหญ่และเด็กหนุ่มราว 1,300 คนขึ้นรถบรรทุกนอนคว่ำหน้าทับซ้อนกันถึงสี่ชั้น ทั้งนี้โดยไม่มีผู้บังคับบัญชาคอยดูแลใดๆ ที่การเดินทางใช้ระยะเวลาจนถึง 4-5 ชั่วโมง เมื่อไปถึงที่ควบคุมตัวที่ค่ายอิงคยุทธบริหารในจังหวัดปัตตานีปรากฏว่าผู้ถูกควบคุมตัว 78 คนเสียชีวิตส่วนใหญ่เนื่องจากขาดอากาศหายใจ

³⁰ “แม่ทัพภาค 2 แจง ไม่ปลดทหารพรานเปลี่ยนแค่ชื่อค่าย”, *ไทยโพสต์*, 29 กันยายน 2543; “Army’s rangers to break camp for good”, *Bangkok Post*, 28 September 2000; “Rangers’ retirement age slashed to 45: no more recruits for paramilitary force”, *Bangkok Post*, 2 October 2000.

³¹ “Violence in South – Police challenged to prove their claim”, *Bangkok Post*, 22 March 2002.

³² ดู Crisis Group Report, *Southern Thailand: The Impact of the Coup*, op.cit., pp.1-2; ดู Duncan McCargo, “Thaksin and the Resurgence of Violence in the Thai South”, ใน *Rethinking Thailand’s Southern Violence* (NUS Press, 2007).

³³ “Law Student Shooting : Court rejects suit against 5 rangers”, *The Nation*, 16 September 2004.

แต่ก็มีผู้กล่าวหาว่าพวกเขาจะถูกวิสามัญฆาตกรรม³⁴ เมื่อมีการพบศพผู้เสียชีวิตทหารพรานก็ไม่ได้ดำเนินการใดๆ เพื่อป้องกันมิให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเพิ่มขึ้น³⁵ นอกจากนี้ยังมีผู้เสียชีวิตอีกเจ็ดคนที่ถูกยิงตายในที่เกิดเหตุซึ่งเข้าใจว่าถูกทหารยิง³⁶

คณะกรรมการสอบสวนอิสระที่รัฐบาลแต่งตั้งได้วิจารณ์ว่า “วิธีการสลายการชุมนุมที่เจ้าหน้าที่ใช้ถูกกระสุนจริง โดยเฉพาะใช้กำลังทหารเกณฑ์และทหารพรานซึ่งมีวุฒิภาวะไม่สูงพอเข้าร่วมในการเข้าสลายการชุมนุมนั้นเห็นว่าเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นไปตามแบบแผนและวิธีปฏิบัติที่ใช้กันตามหลักสากล”³⁷ คณะกรรมการยังประณามผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องว่าขาดวิจารณญาณเป็นอย่างมาก ละเลยไม่ดูแลการลำเลียงและเคลื่อนย้ายผู้ถูกควบคุม โศกนาฏกรรมที่ตากใบ ตลอดจนความล้มเหลวของรัฐบาลในการหาตัวเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกรณีที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 85 คนได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความโหดร้ายและความอยุติธรรมและเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่กลุ่มก่อความไม่สงบนำไปใช้ในการปลุกระดมชวนเชื่อ โปปลิวิตที่มีการแจกจ่ายหลังเหตุชุมนุมมีข้อความตอนหนึ่งว่า:

ฆาตกร ... คือ ทหารพรานที่นั่นมาเต็มรถบรรทุกสองคัน พวกเขาภูมิใจที่ได้ฆ่าประชาชนผู้บริสุทธิ์ รถบรรทุกคันแรกที่บรรทุกคนตายเต็มคันหายไปไหนหลังสลายม็อบแล้ว³⁸

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการที่ผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงในกรณีการชุมนุมประท้วงที่ตากใบกลับไม่ได้กระตุ้นให้เกิดการทบทวนการใช้กำลังทหารพรานในสถานการณ์คล้ายกันแต่อย่างใด พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกได้ประกาศระหว่างการทบทวนยุทธศาสตร์เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2548 ว่ากองทัพจะรับสมัครคัดเลือกทหารพรานเพิ่มอีกห้ากองร้อยเพื่อฝึกอบรมและเข้าประจำการในภาคใต้ ซึ่งจะทำให้จำนวนทหารพรานมีมากขึ้นกว่า 3,000 นาย³⁹ กลุ่มก่อความไม่สงบได้ออกใบปลิวแสดงปฏิกิริยาต่อแผนการเสริมกำลังทหารพรานในพื้นที่ว่า:

สิ่งหนึ่งที่พี่น้องมุสลิมทั้งหลายควรทราบ ... คือ รัฐบาลนอกกรีตของสยามมีนโยบายสกปรกที่จะให้เราชาวมาลายูประหารคนร่วมศาสนา คนร่วมชาติและผู้ที่มีเชื้อสายเดียวกัน พวกเขาต้องการจ้างชาว

³⁴ ผลการชันสูตรพลิกศพซึ่งระบุในรายงานผลการสอบสวนชี้ว่ามีผู้เสียชีวิต 14 คนที่เสียชีวิตเนื่องจากบาดแผลที่ถูกของแข็งที่ไม่มีคมกระแทก ครอบครัวยุติธรรมบางคนกล่าวอ้างว่าพบรอยกระสุนที่ศพของญาติ ซึ่งชี้ว่าผู้เสียชีวิตถูกยิงตายมากกว่าจะตายเพราะขาดอากาศหายใจในรถบรรทุก ข้อมูลนี้มีนักวิจัยอิสระเปิดเผยให้กับไครซิส กรุ๊ป

³⁵ รายงานของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีมีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547, หน้า 48; ผลการสอบสวนของคณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์ วุฒิสภา, อ้างใน “Death toll ‘could be far higher’”, *The Nation*, 30 October 2004 ดู Crisis Group Report, *Insurgency Not Jihad*, op. cit., pp. 27-31.

³⁶ ภาพวิดีโอบันทึกเหตุการณ์ที่ไครซิสกรุ๊ปมีเก็บไว้แสดงภาพทหารถือปืนในท่านอนยิงใส่ฝูงชน ผู้เชี่ยวชาญสองคนซึ่งได้ดูภาพวิดีโอบันทึกเหตุการณ์เชื่อว่ากระสุนถูกยิงมาจากทิศที่ทหารประจำอยู่ไม่ใช่จากทหารพราน Ball and Mathieson, op. cit., p. 249.

³⁷ รายงานของคณะกรรมการอิสระตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีมีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547

³⁸ ใบปลิวที่พบในภาคใต้หลังโศกนาฏกรรมตากใบ

³⁹ “Army to change its training procedures: Focus on ambush, urban combat tactics”, *Bangkok Post*, 6 November 2005.

มุสลิมมาเลย์ให้ทำงานเป็นอาสาสมัครทหารพราน ทุกหมู่บ้านจะต้องส่งอาสาสมัครสองคน ซึ่งจะถูกใช้ให้เป็นเกราะป้องกันรัฐบาลนอกريتและตกเป็นเหยื่อของนักรบมุจาฮิดีนปัตตานี⁴⁰

ในเดือนสิงหาคม 2549 พลเอกสนธิแกลงว่าจะเปิดรับสมัครคัดเลือกพลเรือนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าฝึกอบรมเป็นอาสาสมัครทหารพรานจำนวน 30 กองร้อย⁴¹ อาสาสมัครทหารพรานที่รับเพิ่มจะบรรจุเป็นกำลังพลของกรมทหารพรานที่ 42 และ 44 ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ กรมทหารพรานที่ 42 มีพื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่มีเหตุรุนแรงบางอำเภอในจังหวัดสงขลา ส่วนกรมทหารพรานที่ 44 ทำงานสนับสนุนในพื้นที่รับผิดชอบคือ ปัตตานีและนราธิวาส เมื่อปี 2549 กรมทหารพรานที่ 41, 43 และ 45 มีกำลังพลราว 3,240 นาย⁴² ต่อมาในเดือนตุลาคม 2550 กองร้อยทหารพรานอีกสองกองร้อยคือกองร้อยทหารพรานที่ 46 และ 47 ได้รับคำสั่งเรียกเข้าประจำการทำให้มีจำนวนทหารพรานทั้งสิ้นราว 7,560 นาย⁴³ โดยมีพันเอกวิวัฒน์ ปฐมภาคย์เป็นผู้บังคับการกองกำลังทหารพรานทั้งเจ็ดกรมประจำอยู่ที่กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ค่ายสิรินธรขึ้นตรงต่อพลโทวิโรจน์ บัวจรรยา แม่ทัพภาคสี่

กองทัพบกเห็นว่าการใช้อาสาสมัครทหารพรานแทนทหารประจำการปกติมีประโยชน์อยู่ห้าประการ คือ หนึ่งทหารพรานที่รับสมัครคัดเลือกมาจากคนในพื้นที่จะมีความได้เปรียบในแง่การหาข่าวโดยอาศัยทักษะด้านภาษาและเครือข่ายคนรู้จัก (ทหารประจำทั่วไปน้อยคนที่จะพูดภาษาใต้หรือภาษามลายูท้องถิ่นได้) แต่ในทางปฏิบัติมีอาสาสมัครทหารพรานจำนวนน้อยมากที่สามารถพูดภาษามลายูท้องถิ่นได้ แหล่งข่าวทหารประเมินว่าอาจจะมีจำนวนประมาณ 15-30 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่พูดภาษามลายูท้องถิ่นได้ อาสาสมัครทหารพรานใหม่ๆ ส่วนใหญ่เป็นคนภาคใต้แต่ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์เป็นคนพุทธท้องถิ่นที่พูดภาษาไทยและอีกราว 10-25 เปอร์เซ็นต์เป็นคนมุสลิมจากพัทลุง นครศรีธรรมราชและชุมพรซึ่งมาจากภาคใต้ตอนบนซึ่งพูดภาษามลายูไม่ได้⁴⁴ ความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศอันเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนของทหารพรานมุสลิมมลายูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากแต่ทว่าพวกเขามักจะไม่ได้ประจำการในพื้นที่บ้านเกิด ที่จริงแล้วเวลาอันตรงที่สุดสำหรับอาสาสมัครทหารพรานท้องถิ่นกลับกลายเป็นช่วงเวลาที่เกิดทางกลับไปเยี่ยมบ้าน⁴⁵ มีทหารพรานอย่างน้อยห้าคนถูกผู้ก่อความไม่สงบฆ่าตายในหมู่บ้านตัวเองขณะกลับไปเยี่ยมบ้านระหว่างเดือนมกราคมถึงกรกฎาคม 2550⁴⁶

⁴⁰ ใบปลิวภาษามลายูที่นักวิจัยท้องถิ่นเก็บไว้, 2548

⁴¹ “New ranger units for deep South”, Thai News Agency, 28 August 2006.

⁴² ในช่วงปี 2547-2549 กรมทหารพรานมีกองร้อยเพิ่มจากหกเป็นสิบสองกองร้อย, ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, พันเอกจักรินทร์, ชะลา, ตุลาคม 2550

⁴³ แต่ละกองร้อยทหารพรานที่ประจำภาคสนามจะประกอบด้วยทหารพราน 74 นาย มีผู้บังคับการกองร้อย เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรยศพันโท หนึ่งคน มีร้อยเอกหนึ่งคน และนายทหารชั้นประทวนอีก 14 คน (จำนวนสิบห้าคนและสิบเอ็ดอีกเก้าคน) จากกองทัพประจำส่วนที่ศูนย์บัญชาการกรมทหารพรานจะมีทหารชั้นสัญญาบัตร 48 คน (โดยมีนายทหารยศพันเอกเป็นผู้บังคับการกรม) มีทหารพรานหญิง 36 คน และนายสิบหญิงอีก 3 คน ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, พันเอกปกรณ์ จันทโรชตะ, ปัตตานี, ตุลาคม 2550

⁴⁴ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ชะลา, ปัตตานี, กรกฎาคมและสิงหาคม, 2550

⁴⁵ ทหารพรานจะทำงาน 22 วันหลังจากนั้นจึงได้หยุดแปดวันในหนึ่งเดือน

⁴⁶ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, พันเอกปกรณ์ จันทโรชตะ ซึ่งดูแลกองร้อยทหารพรานใหม่แปดกองร้อย, สระบุรีและปัตตานี, กรกฎาคม 2550

ความได้เปรียบประการที่สองคือ โครงสร้างการบังคับบัญชาที่ยืดหยุ่นกว่าของทหารพราน แต่ละกองร้อยซึ่งประกอบด้วยทหารพราน 60-80 คนจะมีอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ผู้บังคับกองร้อยซึ่งเป็นนายร้อยประจำกองทัพบกจะสามารถตัดสินใจในเรื่องการปฏิบัติการได้ทันที ผู้บังคับการกองร้อยที่ อ.ไม้แก่น จ.ปัตตานี อธิบายว่า:

ถ้าหากผมได้รับโทรศัพท์ขอความช่วยเหลือจากตำรวจ เช่นขอให้ตั้งเครื่องปิดกั้นถนน หรือถ้ามีบุคคลที่นำสงสัยเข้ามาในพื้นที่ ผมก็กระโดดขึ้นรถกระบะพร้อมลูกน้องแล้วไปถึงจุดที่จะตั้งด่านได้ภายในห้า นาที ถ้าหากเป็นกองทัพคุณก็ต้องขออนุญาตผู้บังคับบัญชาก่อนอย่างน้อยก็คนที่อยู่เหนือคุณขึ้นไปซึ่งในที่สุดมันทำให้คุณพลาดโอกาสไป⁴⁷

ในกรณีที่อำเภอสาขานุริทหารพรานหน่วยหนึ่งได้ยื่นเสียงปืนยิงปะทะกันมาจากป้อมตำรวจ ทหารพรานเก้านายจึงรีบไปยังที่เกิดเหตุและพบว่า มีผู้ก่อความไม่สงบสิบคนเข้าโจมตีตำรวจท้องที่จึงเข้าช่วยเหลือและสามารถยิงคนร้ายตายไปสามคน⁴⁸ การตอบโต้อย่างรวดเร็วจึงถือว่าเป็นข้อได้เปรียบของการกระจายอำนาจในการสั่งการจากส่วนกลาง แต่ก็มีข้อเสียคือหาผู้รับผิดชอบต่อการกระทำนั้นๆ ได้ยากขึ้น

ข้อดีประการที่สามของการใช้ทหารพรานคือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า อาสาสมัครทหารพรานฝึกอบรมเพียง 45 วันก่อนจะเข้าประจำการ เงินเดือนของทหารพรานตรกราวเดือนละ 9,350 บาทซึ่งสูงกว่าทหารเกณฑ์แต่ก็ต่ำกว่าทหารอาชีพมาก⁴⁹

ความได้เปรียบประการที่สี่คือชื่อเสียงของทหารพรานที่ไม่เกรงกลัวอันตรายและสามารถปฏิบัติการกิจให้ลู่ลวงไปได้ คนของกองทัพจะติดต่อกับผู้ที่เกี่ยวข้องจากการถูกกลุ่มก่อความไม่สงบสังหารให้มาเป็นอาสาสมัครทหารพราน เจ้าหน้าที่คนหนึ่งอธิบายว่า “คนมุสลิมถูกฆ่าตายไปมากมายและลูกหลานของเขาก็โกรธแค้น... พวกเขาอยากจะสู้ อยากจะแก้แค้นแทนพ่อที่ตาย เพราะฉะนั้นจะชวนเข้ามาเป็นอาสาสมัครทหารพรานได้ง่ายมาก”⁵⁰ ทหารในภาคใต้(ซึ่งส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 เป็นทหารเกณฑ์หนุ่ม) มักจะอยู่ประจำฐานหรือออกลาดตระเวนกับขบวนรถเป็นกลุ่มใหญ่⁵¹ ในขณะที่ทหารพรานจะออกลาดตระเวนด้วยเท้าไปตามเส้นทางที่เข้าถึงได้ยาก⁵² ภารกิจประจำวันคือการลาดตระเวนและการเฝ้าจุดตรวจและจะออกลาดตระเวนด้วยเท้าเข้าไปตั้งค่ายในป่าครั้งละหลายวัน โดยแต่ละชุดจะมีจำนวนอาสาสมัครทหารพราน 12 นาย⁵³ ครั้งหนึ่งขณะที่ทหารพรานสังกัด ร. 4506 ออกเดินเท้าไปยังบริเวณเทือกเขาตะเวในจังหวัดนราธิวาสซึ่งพื้นที่ดังกล่าวต้องอาศัยการเดินทางเท้าเข้าไปอย่าง

⁴⁷ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ผู้บังคับการกองร้อยทหารพราน, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

⁴⁸ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ผู้บังคับการทหารพราน, สาขานุรี, กรกฎาคม 2550

⁴⁹ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ทหารพรานและนายทหารชั้นสัญญาบัตร, ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสงขลา, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

⁵⁰ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ยะลา, มกราคม 2550

⁵¹ รุ่งรวี เถลิงศรีวิทยานุรักษ์, “การคัดเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”, เอกสารนำเสนอในที่ประชุม, “ความรุนแรงในภาคใต้กับรัฐไทย”, กรุงเทพฯ, 18-19 สิงหาคม 2549

⁵² ผู้บังคับกองร้อยอธิบายว่า “ทหารพรานจะลาดตระเวนด้วยเท้าเสมอ นี่เป็นวิธีการทำงานของเรา แต่เราก็ไม่มีรถทหารเหมือนทหารในกองทัพ เพราะฉะนั้น เราก็ไม่มีทางเลือกหรือ” กองร้อยทหารพรานที่เขากำลังดูแลมีทหารพรานประจำการ 84 คน แต่มีมอเตอร์ไซด์แค่สี่คัน มีรถกระบะหนึ่งคันและรถมินิแวนอีกคันหนึ่ง ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, นราธิวาส, กรกฎาคม 2550

⁵³ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ผู้บังคับกองร้อย, กรกฎาคม 2550

เดียว พวกเขาได้พบกับแหล่งฝึกอาวุธของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ โดยบังเอิญทำให้สามารถกวาดล้างฐานของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก⁵⁴

เมื่อตำรวจตระเวนชายแดนที่รักษาความปลอดภัย โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอศรีสาครถูกยิงตายเมื่อเดือนมิถุนายน 2550 ตำรวจนาวิกโยธินและแม่แต่เพื่อนตำรวจตระเวนชายแดนในหน่วยเดียวกันต่างกลัวและไม่กล้าเข้าไปในพื้นที่ที่กลุ่มแบ่งแยกดินแดนมีอิทธิพลอยู่เพื่อเอาศพออกมาจึงจำเป็นต้องเรียกทหารพรานให้มาช่วย ทหารพรานแปลนายซอห์นทำรถจักรยานยนต์สี่คันเข้าไปเอาศพออกมาในเวลาไม่ถึงสิบนาที⁵⁵

เนื่องจากทหารพรานได้ชื่อว่าบ้านไม่กล้าตายพวกเขาจึงถูกสั่งให้ประจำการใน “พื้นที่สีแดง” ซึ่งมีกลุ่มก่อความไม่สงบเคลื่อนไหวอย่างเข้มข้น การเอาทหารซึ่งได้รับการฝึกอบรมเพียง 45 วันเข้าไปประจำการในพื้นที่เสี่ยงภัยที่สุดทำให้มีคนมองว่าทหารพรานถูกใช้ “เป็นเป่านิงราคาถูก”⁵⁶

ความได้เปรียบประการที่ห้าคือทหารพรานไม่เกี่ยงนอนหากต้องประจำการในพื้นที่เป็นเวลานาน การโยกย้ายประจำเป็นอุปสรรคสำคัญของกองทัพในภาคใต้ เมื่อหน่วยหนึ่งสั่งสมความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ทำความรู้จักคนและอาจจะได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านในระดับหนึ่งก็ต้องย้ายออกซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่อยากจะให้ข้อมูล ชาวบ้านคนหนึ่งที่อำเภอปานาเรณว่า “ทำไมจะต้องไปสัมพันธ์กับทหารให้เหนื่อยด้วยในเมื่ออีกไม่กี่เดือนก็ย้ายไปแล้ว แล้วใครจะมาคุ้มครองพวกเรา”⁵⁷ ทหารพรานไม่ได้มีการโยกย้ายแบบเดียวกับทหารประจำอาสาสมัครทหารพรานมีสัญญาว่าจะปฏิบัติหน้าที่คราวละหนึ่งปีแต่ส่วนใหญ่จะถูกสั่งให้อยู่ประจำในพื้นที่อย่างน้อยสามปีและผู้บังคับบัญชามักจะชักชวนให้รับราชการจนเกษียณอายุเมื่อครบ 45 ปี ขึ้นเงินเดือนจะขึ้นตามจำนวนปีที่รับราชการ⁵⁸

นอกเหนือจากความได้เปรียบห้าประการตามที่กองทัพอ้างแล้ว ยังมีเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กองทัพพึ่งพาทหารพรานมากขึ้นในปฏิบัติการทางภาคใต้นั้นก็คือการขาดแคลนทหารอาชีพในพื้นที่⁵⁹ กองทัพภาคสี่เป็นกองทัพภาคที่มีขนาดเล็กที่สุดและได้กำลังจากกองทัพภาคที่หนึ่งสองและสามอีกกองทัพภาคสี่ก็กองพันบวกกับนาวิกโยธินอีกสามกองพันมาประจำการในภาคใต้⁶⁰ ที่จริงแล้วอาจจะสามารถส่งกำลังเสริมเข้าไปในพื้นที่ได้อีกแต่รัฐบาลต้องการจะคงกำลังทหารให้หนาแน่นในกรุงเทพฯ และในพื้นที่ภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นฐานเสียงของพรรคการเมืองซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อทหารภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อเดือนกันยายน 2549⁶¹

ผลเสียหลักที่เกิดจากการใช้กำลังทหารพรานก็คือความอ่อนด้อยประสิทธิภาพและขาดระเบียบวินัย การฝึกอบรมที่ไม่เพียงพอทำให้อาสาสมัครทหารพรานที่รับเข้าไปใหม่ขาดทักษะและวินัยที่จำเป็นในการรักษาความ

⁵⁴ “Teens shot dead in Narathiwat ambush”, *The Nation*, 4 March 2007.

⁵⁵ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, ผู้บัญชาการกองร้อย, ศรีสาคร, กรกฎาคม 2550

⁵⁶ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นักวิเคราะห์อิสระ, กันยายน 2550

⁵⁷ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, ชาวบ้าน, ปานาเร, ปัตตานี, เมษายน 2549

⁵⁸ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, พันเอกปรกรณ์ จันทโรชตะ, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

⁵⁹ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่ทหาร, ยะลา, ปัตตานี, และกรุงเทพฯ, มกราคมและกรกฎาคม 2550

⁶⁰ ภาคใต้มีลักษณะเป็นด้ามขวานยาวขึ้นไปในทะเล กองทัพเรือจึงมีบทบาทมากกว่าในภูมิภาคอื่นๆ

⁶¹ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, กรุงเทพฯ, กรกฎาคม-ตุลาคม 2550

ปลอดภัยให้ชุมชนและการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบใน “พื้นที่สีแดง” นอกจากนี้ทหารพรานบางคนได้รับการฝึกอบรมไม่ถึง 45 วันด้วย⁶² ทุกกองร้อยจะมีทหารอาชีพเป็นผู้บังคับกองร้อยโดยมักจะมียาทหารชั้นประทวนอีกสองหรือสามคนเป็นผู้ช่วย แต่ว่าจำนวนทหารอาชีพก็น้อยเกินกว่าจะสอดส่องดูแลบังคับบัญชาได้ทั่วถึง ผู้บังคับกองร้อยทหารพรานคนหนึ่งกล่าวว่าเขาแทบจะไม่เคยได้หยุดครบแปดวันต่อเดือน “เพราะรู้ว่าลูกน้องคงรับมือไม่ไหวถ้าผมไม่อยู่ด้วย”⁶³ ผู้บังคับกองร้อยหลายคนยอมรับว่าทหารพรานมีปัญหาเรื่องระเบียบวินัย นายทหารคนหนึ่งที่อยู่ดูแลทหารพรานแปดกองร้อยบอกว่าเขาสั่งปลดทหารพรานหกคนไปในช่วงเวลาหกเดือนส่วนใหญ่เพราะปัญหาขาดเสถียรภาพ⁶⁴ การรับสมัครคัดเลือกทหารพรานได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยมีการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมของผู้สมัคร แต่มาตรการส่งเสริมให้ญาติของผู้เคราะห์ร้ายจากเหตุรุนแรงเข้าเป็นทหารพรานนั้นนับว่าเป็นวิธีที่สุ่มเสี่ยงมาก

การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของทหารพรานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ทำให้คนได้เกลียดชังและหวาดกลัวทหารพราน ชาวบ้านมุสลิมส่วนใหญ่รู้สึกไม่สบายใจอย่างมากที่มีการเพิ่มกำลังทหารพรานในช่วงปี 2548-2550 และเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงไม่กี่เดือนหลังจากทหารพรานชุดใหม่เข้าประจำการยังคงตกย้ำให้ชาวบ้านรู้สึกหวาดกลัว โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลากล่าวภายหลังชุดทหารพรานในพื้นที่บุกเข้าไปในโรงเรียนว่า “ทหารพรานแก้ปัญหานี้ไม่ได้ มีแต่จะทำให้แย่ลงไปอีก”⁶⁵ ชาวบ้านที่อำเภอสะบ้าย้อยในจังหวัดสงขลาซึ่งประสบปัญหาความตึงเครียดระหว่างคนในชุมชนรุนแรงขึ้นในช่วงปี 2550 กล่าวว่า “ผมไม่รู้ว่าจะใครอยู่เบื้องหลังเหตุรุนแรงในพื้นที่ ที่ผมรู้อย่างเดียวคือตั้งแต่ทหารพรานเข้ามาเหตุการณ์เลวร้ายลงไปอีก”⁶⁶

ภาพลักษณ์ในทางลบถูกขยายความเลวร้ายให้หนักขึ้นด้วยฝีมือ โฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เช่นในใบปลิวที่พบเมื่อเดือนกรกฎาคม 2550 ระบุว่า:

รัฐบาลนอกรีตของสยามกำลังสร้างความสับสนภายในสี่จังหวัด พวกเขาเกณฑ์ผู้บริสุทธิ์ รัวกระสุนเข้าใส่ร้านน้ำชาบ้านประชาชนและกราดยิงชาวบ้านที่เดินทางกลับจากการไปละหมาด ลั่นกระสุนเข้าไปในปอเนาะ ... เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสิ้น โดยเฉพาะฝีมือของทหารพราน”⁶⁷

เหตุการณ์ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้สองเหตุการณ์แสดงถึงปัญหาที่เกิดจากความไร้ระเบียบวินัยของทหารพรานและการที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ใช้ประโยชน์จากความหวาดกลัวและหวาดระแวงที่ชาวบ้านมีต่อทหารพราน

⁶² ทหารพรานที่โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์ที่สะบ้าย้อยได้รับการฝึกอบรมเพียง 30 วันก่อนหน้าจะเข้าประจำการ ภายในกองร้อย มีอาจารย์ผู้ฝึกสอนประจำอยู่ด้วยเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมระหว่างปฏิบัติงาน โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์, สิงหาคม 2550

⁶³ โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้บังคับกองร้อย, นราธิวาส, กรกฎาคม 2550

⁶⁴ โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์, พันเอกปรกรณ์ จันทโรชตะ, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

⁶⁵ โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์, บาบอฮัมหมัดของปอเนาะบ้านตาชะ, ยะลา, กรกฎาคม 2550

⁶⁶ โคราชสกรู๊ปสัมภาษณ์, ชาวบ้านที่คอลลอนุด, สะบ้าย้อย, สงขลา, สิงหาคม 2550

⁶⁷ ใบปลิวที่นักวิจัยท้องถิ่นเก็บไว้

ข. เหตุการณ์การยิงที่บ้านตาเซะและการบุกค้นสถาบันศึกษาปอเนาะ

เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2550 เวลาราว 17.30 น. ทหารพรานจากชุดปฏิบัติการกองร้อย 4202 ยิงกราดเข้าไปใส่รถกระบะที่บริเวณจุดตรวจบนถนนยูโป-แม่ลานทำให้ยานอานุกอริ กาสอกกับนายอาฟานดี เปาะมะได้รับบาดเจ็บ อานุกอริเด็กหนุ่มอายุสิบห้าปีซึ่งเป็นผู้โดยสารถูกยิงเข้าที่ท้องและด้านข้าง ส่วนอาฟานดีซึ่งเป็นคนขับรถถูกยิงที่จมูกและแขนซ้ายแต่ยังสามารถขับรถมุ่งหน้าเข้าไปที่สถาบันศึกษาปอเนาะบ้านตาเซะซึ่งอยู่ห่างออกไปอีก 100 เมตรที่ซึ่งเขานัดภรรยาไว้ว่าจะมารับ นักเรียนในโรงเรียนรีบพาตัวบุคคลทั้งสองส่งโรงพยาบาลแม่ลานโดยใช้รถกระบะของبابอุมฮัมหมัด (หรือฮามะ พูลา) ซึ่งเป็นโต๊ะครูของสถาบันศึกษาปอเนาะบ้านตาเซะ (ซึ่งมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่าสถาบันศึกษาปอเนาะอิสลามศาสนา คารุสสาลาม) ทั้งอานุกอริและอาฟานดีถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลศูนย์ที่จังหวัดยะลาในคืนนั้นเองซึ่งต่อมาอานุกอริได้เสียชีวิต ส่วนอาฟานดีนั้นแพทย์ให้กลับบ้านได้ในวันรุ่งขึ้น⁶⁸

หลังเกิดเหตุยิงรายี่สิบนาทีทหารพรานประมาณยี่สิบนายจากชุดรักษาความปลอดภัยที่จุดตรวจเดินทางมาที่โรงเรียนและขอให้بابอุมอบตัวบุคคลทั้งสองที่อยู่ในรถกระบะของอาฟานดี รถคันดังกล่าวยังคงจอดอยู่หน้าโรงเรียน بابอุมฮัมหมัดพยายามอธิบายว่าทั้งสองคนไม่อยู่ที่โรงเรียนแล้วแต่ทหารพรานซึ่งبابอบอกว่ามีอาการมินเมาไม่ยอมเชื่อและแยกกันค้นโรงเรียน⁶⁹ ทหารยิงลูกบิดประตูเข้าหอพักในปอเนาะทุกหลังซึ่งถูกล็อกอยู่ ทหารได้สั่งให้นักเรียนชายทั้งหมด (ประมาณ 90 คน) เดินออกจากมัสยิดและห้องมุซอลลา(ห้องสวดมนต์) ไปรวมกันที่สนามกีฬาและสั่งให้ถอดเสื้อผ้าออกเหลือแต่กางเกงในและให้นอนคว่ำหน้า ทหารพรานจำนวนหนึ่งยื่นค้อนนักเรียนในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งตรวจค้นโรงเรียนและยิงกราดเข้าไปในอาคารเรียนและมัสยิด⁷⁰

بابอุมฮัมหมัดได้โทรศัพท์ถึงนายกฤษฎา บุญราชรองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาเพื่อขอให้ช่วยมาไกล่เกลี่ย นายกฤษฎาเดินทางมาถึงในเวลาประมาณ 19.00 น. พร้อมกับพ.ต.อ.ภูมิเพชร พิพัฒน์เพชรภูมิ ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองยะลาประมาณหนึ่งชั่วโมงหลังจากที่ทหารพรานได้ยกกำลังมาปิดล้อมโรงเรียน รองผู้ว่าฯได้ขอให้ทหารพรานหยุดยิงแต่พวกเขาไม่ฟัง

นักเรียนหญิงถูกสั่งให้ไปหลบภัยร่วมกับครอบครัวของبابอุมฮัมหมัดที่ห้องพักบนบ้านของبابอหลังจากได้ยินเสียงปืนดังขึ้นที่ตรงจุดตรวจ ทหารพรานที่บุกเข้าไปในบ้านพยายามจะขึ้นไปชั้นบนแต่นายโชปีลูกชายبابอวัย 21 ปีไม่ยอมให้ขึ้น พ.ต.อ.ภูมิเพชรได้ขอให้นักเรียนหญิงและครอบครัวบอดลงมาจากชั้นบนและสามารถขอร้องให้ทหารพรานถอนตัวจากการปิดล้อมโรงเรียนได้สำเร็จเมื่อราว 20.00 น.⁷¹ بابอุมฮัมหมัดอ้างว่า ทหารพรานได้ขโมยทรัพย์สินมูลค่า 80,000 บาทจากหอพักนักเรียนซึ่งรวมถึงเงินสดโทรศัพท์มือถือและนาฬิกา สาม

⁶⁸ ไครซิกกรุปสัมภาษณ์, บาบอุมฮัมหมัด, ญาติของอาฟานดีและอานุกอริ และครูใหญ่ของปอเนาะบ้านตาเซะ, ยะลา, กรกฎาคม 2550

⁶⁹ อ้างแล้ว

⁷⁰ เมื่อไครซิกกรุปไปที่โรงเรียนในเดือนกรกฎาคม 2550 ยังมีรอยกระสุนที่อาคารโรงเรียนหลายจุด คูอารีฟีน บินจิ, “4 ชั่วโมงระทึกในปอเนาะตาเซะ อีกมุมมองของความแตกต่าง ความแปลกแยกที่ยังคงอยู่”, สำนักข่าวอิศรา, 13 มีนาคม 2550

⁷¹ ไครซิกกรุปสัมภาษณ์, บาบอุมฮัมหมัด และนายกฤษฎา บุญราช รองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, กรกฎาคม 2550

วันที่หลังคือวันที่ 12 มีนาคมนายทหารของกองทัพได้มาที่โรงเรียนและนำเงินทำขวัญจำนวน 70,000 บาทมามอบให้กับโรงเรียนพร้อมกับขอมาบวบ⁷²

ตอนแรกทหารพรานอ้างว่าอาบูกอริและอาฟานดียิงเข้าใส่ก่อนและทหารยิงตอบโต้เพื่อป้องกันตนเอง ต่อมาพวกเขาบอกว่ามีผู้โดยสารอีกคนที่นั่งมาหลังรถยิงใส่ทหาร⁷³ อาฟานดีปฏิเสธว่าไม่จริง จากการตรวจสอบของแพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์พบว่าไม่มีเขม่าดินปืนภายในรถของ อาฟานดีแม้แต่เม็ดเดียวและรอยกระสุนปืนที่พบก็เป็นรอยที่ถูกยิงมาจากด้านนอก⁷⁴ ทหารพรานจากกองร้อย 4202 อ้างในภายหลังว่าอาฟานดีขับรถฝ่าด่าน และรถของเขาคล้ายกับรถกระบะที่ก่อเหตุยิงใส่ทหารพรานก่อนหน้านี้⁷⁵

คณะกรรมการภาคใต้ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติตรวจสอบกรณีนี้เมื่อปลายเดือนมีนาคม 2550 และได้ระบุว่าทหารพรานยิงเข้าใส่พลเรือนโดยไม่มีเหตุ⁷⁶ กองร้อยทหารพรานชุดนั้นถูกย้ายไปอยู่ที่อื่นและทหารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นถูกย้ายกลับไปอยู่ที่ศูนย์บัญชาการกองทัพภาคสี่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช⁷⁷

เหตุการณ์การยิงที่จุดตรวจและการบุกค้นสถาบันศึกษาปอเนาะบ้านตาเซะเป็นลักษณะเหตุการณ์ซึ่งทำให้ทหารพรานถูกมองว่าทารุณโหดร้ายและได้ถูกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหยิบไปใช้เพื่อประโยชน์ในการโฆษณาชวนเชื่อ ใบปลิวที่พบในบริเวณใกล้สถาบันหลังเกิดเหตุไม่กี่วัน ได้อธิบายถึง “ปฏิบัติการที่ชั่วร้ายของทหารพรานเพื่อเข้ามาผู้บริสุทธิ์ที่บ้านตาเซะ”⁷⁸ หลังจากนั้นนักเรียนหลายคนก็ได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน⁷⁹

ค. เหตุการณ์สังหารสาการिया ปะโอะมานิ

เมื่อเวลาประมาณ 05.00 น.ของวันที่ 27 มิถุนายน 2550 ทหารจากกรมทหารพรานที่ 41 โดยสารมาในรถกระบะจำนวนหลายคันเข้าล้อมบ้านพักของนายสาการिया ปะโอะมานิในตำบลบาเจาะอำเภอบันนังสตาจังหวัดยะลา ก่อนเข้าจับกุมเพราะสงสัยว่านายสาการियाจะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ทหารพรานบอกกับภรรยาของเขาว่าจะเอาตัวเขาไปสอบปากคำที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ต่อมาครอบครัวได้รับแจ้งจากกำนันตำบลบาเจาะเมื่อวันที่ 29 มิถุนายนว่านายสาการियाเสียชีวิตแล้วและขอให้ครอบครัวไปรับศพได้ที่โรงพยาบาลศูนย์ยะลา⁸⁰

⁷² อ้างแล้ว

⁷³ “ทหารพรานปะทะคนร้ายดักขุมยิง”, *ไทยรัฐ*, 11 มีนาคม 2550; “คำชี้แจงจากโฆษก พตท.ต่อเหตุการณ์ปะทะระหว่างทพ. และผู้ต้องสงสัยก่อความไม่สงบที่บ.ตาเซะ อ. เมือง จ.ยะลา” สำนักข่าวอิศรา, 17 มีนาคม 2550

⁷⁴ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม, กรุงเทพฯ, สิงหาคม 2550

⁷⁵ “สถานการณ์ชายแดนใต้”, *ไทยรัฐ*, 12 มีนาคม 2550

⁷⁶ ข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์การยิงที่บ้านตาเซะและการบุกค้นปอเนาะอิสลามศาสน์คารุสสาลาม, รายงานคณะกรรมการภาคใต้, สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

⁷⁷ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, นายกฤษฎา บุญราช รองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, กรกฎาคม 2550

⁷⁸ ใบปลิวที่นักวิจัยต้องฉีกเก็บไว้

⁷⁹ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, กรกฎาคม 2550

⁸⁰ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, นายอาดิลัน อาลีอิสเฮาะ, ทนายความของครอบครัวนายสาการिया, ยะลา, สิงหาคม 2550

ทหารพรานนำตัวนายสากริยาไปควบคุมไว้ที่ค่ายภายในกรมทหารพรานที่ 41 ในอำเภอรามัน จังหวัดยะลาในตอนเช้าของวันที่ 27 มิถุนายนแทนที่จะเอาไปที่ค่ายอภัยุทธบริหารที่จังหวัดปัตตานี พอค่ำวันที่ 28 มิถุนายนขณะที่เจ้าหน้าที่ขนย้ายนายสากริยาไปยังสถานีตำรวจอำเภอรามันเพื่อจะตั้งข้อหา ทหารพรานอ้างว่ากลุ่มคนร้ายสี่คนที่ใช้มือเตอร์ไซค์เป็นพาหนะจู่โจมขบวนรถกระบะสองคัน ขวางรถกระบะคันหนึ่งแตกเพราะถูกตะปูเรือใบบนถนน ทหารพรานทั้งหมดกระโดดลงจากรถกระบะยกเว้นนายสากริยาซึ่งถูกใส่กุญแจมือผูกติดกับรถ คนร้ายสาครกระสุนใส่รถกระบะถูกนายสากริยาเสียชีวิตในขณะที่ไม่มีทหารพรานคนใดได้รับบาดเจ็บ⁸¹

เป็นไปได้ว่าผู้ก่อความไม่สงบตั้งใจที่จะโจมตีขบวนรถของทหารพรานบนถนนที่มีคนสนิทในอำเภอรามัน การโรยตะปูเรือใบบนถนนเพื่อหยุดรถก่อนจะลงมือจู่โจมก็เป็นวิธีการที่ผู้ก่อความไม่สงบนิยมใช้ การสอบสวนทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถานีที่เกิดเหตุและของยานพาหนะ(ตรวจแยกกัน)ชี้ว่านายสากริยาถูกยิงจากระยะห่างไม่ถึงห้าเมตร⁸² รอยเลือดที่ปรากฏอยู่บนถนนก็ตรงกับล้อรถคันที่ลั่นไกออกนอกเส้นทาง⁸³ แต่ยังไม่มีการอธิบายให้กระจ่างได้ว่าทำไมทหารพรานจึงเคลื่อนย้ายตัวผู้ต้องสงสัยผ่านบริเวณอันตรายในยามวิกาล นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องแปลกอีกเช่นกันที่ไม่มีทหารพรานได้รับบาดเจ็บแม้สักคนเดียว

พลโทวิโรจน์ บัวจรรยาแม่ทัพภาคสี่สั่งให้สอบสวนกรณีนี้แต่ไม่มีผลการเปิดเผยผลการสอบสวนต่อสาธารณะ ผลการผ่าชันสูตรศพนายสากริยาพบว่าร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส บริเวณหน้าอกมีรอยช้ำซึ่งสันนิษฐานว่าเขากถูกเตะและถูกกระแทกเข้าที่หน้าอกหลายครั้งก่อนหน้าจะถูกยิง ไม่สามารถจะระบุได้ชัดว่าสาเหตุการเสียชีวิตมาจากอาการบาดเจ็บที่หน้าอกหรือจากการถูกยิง⁸⁴ ชาวบ้านเชื่อว่าทหารพรานก่อเหตุเพื่อปิดบังการทำทารุณซึ่งเป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้นายสากริยาเสียชีวิต⁸⁵ มีเหตุผลที่อาจทำให้เชื่อได้ว่าทหารพรานต้องการสังหารนายสากริยาเพราะก่อนหน้านี้เขาจะถูกควบคุมตัวไม่ถึงเดือน ทหารพรานสิบเอ็ดคนจากกองร้อยที่อำเภอบันนังสตาซึ่งเป็นกองร้อยเดียวกับที่จับกุมตัวเขาถูกกลุ่มแบ่งแยกดินแดนลอบโจมตีเสียชีวิต⁸⁶

ความระแวงสงสัยของชาวบ้านยังถูกปลุกปั่นด้วยการโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ใบปลิวที่จัดทำโดย “สำนักข่าวนักรบแห่งรัฐปัตตานี” มีรูปศพนายสากริยา และมีข้อความที่ขัดแย้งกับคำแถลงของทางการ:

⁸¹ “ความหวาดระแวงสงสัยที่ยังมีอยู่ทั่วพื้นที่หลังการเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนงำของนายสากริยา ปะโอะมานิ”, สำนักข่าวอิศรา, 14 กันยายน 2550

⁸² ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นายอาดิลัน อาลีอิสเฮาะ, ทนายความของครอบครัวนายสากริยา, สิงหาคม 2550

⁸³ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจน์สุนันท์, กรุงเทพฯ, สิงหาคม 2550

⁸⁴ ที่หน้าอกของเขามือรอยช้ำเป็นบริเวณกว้างแต่กระดูกไม่หัก ปอดข้างขวาแตกแต่ข้างซ้ายปกติ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากบาดแผลที่หน้าอกหรือจากถูกกระสุนที่ยิงเข้าหน้าอกด้านขวา ถ้าเขาถูกกระแทกเต็มแรง น่าจะทำให้หัวใจแตกมากกว่า แต่ถ้าหากว่าถูกแรงกระแทกแต่เฉพาะด้านขวาก็เป็นไปได้ที่จะตายเพราะว่าบาดแผลที่หน้าอก อ่างแล้ว

⁸⁵ “ความหวาดระแวง-สงสัยที่ยังมีอยู่ทั่วพื้นที่หลังการเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนงำของนายสากริยา ปะโอะมานิ,” สำนักข่าวอิศรา, 14 กันยายน 2550

⁸⁶ ผู้ก่อความไม่สงบลอบวางระเบิดโจมตีขบวนรถลาดตระเวนของทหารพรานจนรถคว่ำก่อนเข้าสังหารเจ้าหน้าที่ที่ได้รับบาดเจ็บจากแรงระเบิด “18 People Killed in Two Deadly Incidents In Southern Thailand”, *Bernama* (Malaysia), 1 June 2007.

การชันสูตรศพได้ผลว่าร่างกายมีรอยช้ำจากการถูกเตะต่อๆ บาดแผลหลายแห่งเป็นแผลจากลูกกระสุนที่ยิงเข้าที่ศีรษะและลำตัว ผลการชันสูตรศพสรุปได้ว่าเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นฝีมือของกรมทหารพรานที่ 41 จากค่ายวังพญา นี่เป็นตัวอย่างเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ทำร้ายมุสลิมผู้บริสุทธิ์ครั้งแล้วครั้งเล่าแล้วสร้างเรื่องขึ้นมากลบบกลั่น โดยได้รับความร่วมมือจากสื่อ⁸⁷

ไม่ว่าขบวนการจะถูกลอบโจมตีจริงหรือไม่และไม่ว่าสาเหตุของการตายของนายสาการียะมาจากการถูกซ้อมหรือจากถูกยิง ที่แน่ชัดก็คือว่านายสาการียะถูกซ้อมอย่างหนักระหว่างที่ถูกทหารพรานควบคุมตัว

ง. ข้อกล่าวหาเรื่องผู้หญิงที่ปะทะถูกข่มขืนและการประท้วงที่จังหวัดปัตตานี

ข้อกล่าวหาว่าผู้หญิงมุสลิมคนหนึ่งถูกข่มขืนและฆ่าพร้อมกับญาติอีกสามคนในตำบลปะแตซึ่งอยู่ในอำเภอยะหา จังหวัดยะลาเมื่อเดือนพฤษภาคม 2550 จุดชนวนสงครามชวเนือระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ญาติและชาวบ้านกล่าวหาว่าทหารพรานเป็นผู้ก่อเหตุร้ายแรงครั้งนี้ รัฐบาลเองยืนยันว่าทหารพรานไม่เกี่ยวข้องและผู้หญิงมุสลิมที่เสียชีวิตไม่ได้ถูกข่มขืน กลุ่มนักศึกษาที่มีความโยกย้ายกับการผู้ก่อความไม่สงบปิกหลักชุมนุมประท้วงครั้งใหญ่ที่บริเวณมัสยิดกลางในจังหวัดปัตตานีและปิดถนนเป็นเวลาห้าวัน ในที่สุดรัฐบาลได้ตกลงตั้งคณะกรรมการข้อเท็จจริงอย่างเป็นทางการแต่คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นก็ถูกยกเลิกไปโดยปริยายในเวลาไม่กี่สัปดาห์

1 กรณีปะแต

ในเวลาราว 22.00 น.ของวันที่ 22 พฤษภาคม 2550 กลุ่มมือปืนในชุดทหารพรานสี่เขียวบุกสังหารสมาชิกครอบครัวมุสลิมที่บ้านบาชาลาแปในตำบลปะแต⁸⁸ จากปากคำของนางสาวดาห์ เจ๊ะเลาะซึ่งรอดชีวิตมาได้เธอกล่าวว่าทหารพรานราวสิบถึงสิบห้าคนคลุมหน้าด้วยผ้าบุกเข้าไปในบ้านของเธอและยิงที่ศีรษะของนายอุเซ็ง เจ๊ะเลาะ พ่อของเธอเสียชีวิตทันที นางสาวนุรฮายาตี เจ๊ะเลาะพี่สาวของเธอถูกยิงข้างหลัง ส่วนแม่วิ่งหนีไปยังบ้านญาติที่อยู่ติดกันเพื่อขอความช่วยเหลือ ดาห์เล่าว่าขณะเกิดเหตุตัวเองหลบซ่อนอยู่บนบ้านซึ่งคนร้ายมองไม่เห็น เพราะในห้องไม่ได้เปิดไฟ มือปืนได้วิ่งตามไปที่บ้านญาติซึ่งแม่ไปหลบซ่อนตัวแล้วยิงญาติอีกสองคนเสียชีวิต คือ นายคูเวฮาซอมีง ส่วนกอเซ็ง อายุ 18 ปีและค.ช.กูเซ็ง ส่วนกอเซ็ง อายุ 14 ปีแต่แม่และน้ำของเธอรอดชีวิตไปได้ ดาห์อ้างว่าทหารพรานสองคนกลับมาที่บ้านของเธอและเธอได้ยินเสียงนุรฮายาตีร้อง เธอคิดว่าพี่สาวกำลังถูกข่มขืน⁸⁹

⁸⁷ “ตามข่าวให้ใกล้ชิด”, ใปลิวที่พบในเดือนกรกฎาคม 2550

⁸⁸ ทหารพรานอาจแต่งเครื่องแบบสีดำหรือชุดพรานสีเขียวซึ่งเริ่มใช้กันในช่วงทศวรรษที่ 1990 เครื่องแบบอาจแตกต่างกันไปบ้างแม้จะเป็นทหารร่วมกองร้อยเดียวกัน นอกจากนี้ทหารพรานจะสวมผ้าพันคอ ซึ่งสีจะแตกต่างกันตามกองร้อยต้นสังกัด

⁸⁹ ไครชกรู๊ปสัมภาษณ์, นางโซรฮา จามจรี, ผู้ประสานงานกลุ่มเพื่อนครอบครัวผู้สูญเสียดังกล่าวเหตุการณไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้สัมภาษณ์ดาห์, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550 โซรฮาเข้าไปช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ประท้วงกับเจ้าหน้าที่ที่เหตุชุมนุมประท้วงที่มีสยิดกลาง จังหวัดปัตตานีซึ่งดาห์ขึ้นเวทีพูดด้วย ดู “เมื่อทหารพรานถูกกล่าวหาว่าข่มขืนสาวไทยมลายูที่บ้านบาชาลาแป อ.ยะหา จ.ยะลา”, สำนักข่าวอิศรา, 7 มิถุนายน 2550

ดาห์บอกกับนักข่าวท้องถิ่นว่าก่อนหน้าี่ประมาณหนึ่งเดือนมีกลุ่มทหารพรานเข้ามายังหมู่บ้านเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไป เธอมั่นใจว่ามีปืนที่ฆ่าคนในครอบครัวของเธอเป็นทหารพราน พวกเขาแต่งตัวในเครื่องแบบเหมือนกลุ่มทหารพรานที่เข้ามาในหมู่บ้านเมื่อเดือนที่แล้ว นอกจากนี้เธอบอกว่าทหารพรานได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านมุสลิมหลายเรื่อง เมื่อเกิดเรื่องเช่นนี้กับครอบครัวของเธอ เธอจึงมั่นใจว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือของทหารพราน⁹⁰ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างอ้างว่านุรฮายาติไม่ได้ถูกข่มขืนและมีปืนที่สังหารเธอและคนอื่นในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบที่พรางตัวในเครื่องแบบทหารพราน

ชุดปฏิบัติการร่วมตำรวจทหารพรานและตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้าไปกวาดล้างครั้งใหญ่ที่ตำบลปะแตประมาณหนึ่งเดือนก่อนเกิดเหตุที่หมู่บ้านบาชาลาเป โดยเจ้าหน้าที่ปิดล้อมทั้งตำบลและเข้าค้นบ้านทีละหลัง การปฏิบัติการครั้งนั้นไม่สามารถจับกุมสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบได้แต่เจ้าหน้าที่ได้ข้อมูลจากชาวบ้านว่ากลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งเคยมีฐานปฏิบัติการอยู่ที่นั่นได้หลบหนีไปที่อำเภอทวายซึ่งอยู่ติดกัน เจ้าหน้าที่จึงติดตามไปที่อำเภอทวายจนเกิดยิงปะทะกัน แต่ก็ไม่สามารถจับกุมสมาชิกผู้ก่อความไม่สงบได้

เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนได้ใช้หมู่บ้านบาชาลาเปเป็นศูนย์บัญชาการตลอดสิบห้าวันของปฏิบัติการกวาดล้างครั้งใหญ่ นายสุภณัฐนายอำเภอยะหา กล่าวว่าหมู่บ้านบาชาลาเปมีคนอยู่แค่ราวเจ็ดครัวเรือนเท่านั้นและครอบครัวจะเสาะก็ไม่ได้มีพื้นที่นี้ ครอบครัวนี้ย้ายมาจากอำเภอสาบบุรีในจังหวัดปัตตานีเพื่อมารับจ้างเป็นคณงานในสวนยางและมาปลูกกระท่อมอาศัยอยู่ชั่วคราว นายอำเภอยะหาสงสัยว่าผู้ก่อความไม่สงบสังหารคนในครอบครัวนี้เพื่อเป็นการลงโทษที่พวกเขาให้ข่าวกับทางราชการ

ในคืนวันที่เกิดเหตุอิงนั้น อิหม่ามประจำหมู่บ้านได้แจ้งกับปลัดอำเภอยะหาว่ามีคนในหมู่บ้านถูกยิงตายสี่คน แต่ไม่ได้หยิบยกเรื่องว่าผู้หญิงถูกข่มขืนขึ้นมา นายอำเภอเสนอตัวว่าจะเข้าไปในหมู่บ้านพร้อมกับตำรวจเพื่อรับศพผู้เสียชีวิตออกมา แต่อิหม่ามได้เตือนว่าถนนไม่ปลอดภัยและแนะนำว่าควรจรรจนถึงเข้า

ในเช้าวันที่ 23 พฤษภาคม อิหม่ามกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านลำเลียงศพทั้งสี่ศพไปส่งที่ตัวเมืองยะหาซึ่งแพทย์ประจำโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชยะหาได้ทำการชันสูตรโดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าหน้าที่อำเภอและอิหม่ามร่วมเป็นพยานด้วยซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมาย⁹¹ ด้วยเหตุที่ทั้งอิหม่ามและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม่ได้พูดถึงการข่มขืนที่ถูกกล่าวอ้างในภายหลัง การชันสูตรพลิกศพจึงทำเพื่อหาสาเหตุการเสียชีวิตเพียงอย่างเดียว ในกรณีของนุรฮายาตินั้นเป็นที่ชัดเจนว่าเธอถูกยิง (ดูจากวิถีกระสุนแล้วน่าจะถูกยิงจากใต้กระท่อม) เข้าที่ด้านซ้ายของช่องท้องด้านล่างและเลือดออกมากจนเสียชีวิต ไม่มีร่องรอยการต่อสู้ขังขืน ส่วนสมาชิกคนอื่นในครอบครัวก็เสียชีวิตจากการถูกยิงด้วยอาวุธปืน⁹²

เช้าวันเดียวกันนั้นเจ้าหน้าที่อำเภอเดินทางเข้าไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุพร้อมเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงโดยใช้รถกระบะสี่คัน รถกระบะคันที่สี่ซึ่งทหารพรานโดยสารมาถูกระเบิดขณะที่กำลังวิ่งไปยังตำบลปะแต ไม่มีผู้เสียชีวิต

⁹⁰ “เมื่อทหารพรานถูกกล่าวหาว่าข่มขืนสาวไทยมลายูที่บ้านบาชาลาเป อ.ยะหา จ.ยะลา”, สำนักข่าวอิศรา, 7 มิถุนายน 2550

⁹¹ ไครซซกรุปสัมภาษณ์, นายสุภณัฐ สิริทวินดิ นายอำเภอยะหา, ยะหา, ยะลา, ตุลาคม 2550

⁹² อ้างแล้ว

แต่ทหารพรานสี่คนบาดเจ็บ เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดหนึ่งจากยะหาเข้าไปที่บ้านบาซาลาแปตอนสายวันนั้นก็ถูกลอบโจมตีโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ⁹³ หลังจากนั้นตำรวจได้ยิงชายคนหนึ่งเสียชีวิตในการปะทะกัน⁹⁴ พ.อ.อักร ทิพโรจน์ โฆษกกองทัพบก ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ประชาสัมพันธ์ กอ.รมน.ภาค 4 ได้ ขอให้ นายแพทย์สุรรัตน์ ปราณีนารัตน์ นายแพทย์จากโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชยะหาไปพร้อมแกลงข่าวด้วยกรณี ข่มขืนฆ่าหญิงมุสลิมแต่นายแพทย์สุรรัตน์ปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่าการชันสูตรศพไม่ได้ตรวจสอบประเด็นดังกล่าว⁹⁵ อย่างไรก็ตาม พ.อ.อักรแถลงเมื่อวันที่ 3 มิถุนายนว่าการชันสูตรพลิกศพไม่พบร่องรอยว่านุรฮายาตีถูกข่มขืนแต่อย่างใด⁹⁶

ทหารพรานนายหนึ่งซึ่งใคร่ซุกซิปได้สัมภาษณ์บอกปิดข้อกล่าวหาข่มขืนโดยสิ้นเชิงว่า “ทุกคนก็รู้ว่ามันเป็นเรื่องโกหก บางคนก็พูดไปว่าเหตุการณ์ครั้งนี้มีผู้หญิงสองคนถูกข่มขืนและมีคนถูกยิงตายสี่คน แต่ว่าจะเป็นไปได้ อะไรที่จะเกิดเหตุที่ว่าในช่วงเวลานั้น แล้วผู้หญิงก็ไม่อาจจะหน้าตาสะสวยด้วย”⁹⁷ ข้อกล่าวหาทหารพรานข่มขืนหญิงมุสลิมกลายเป็นประเด็นใหญ่กลบข่าวการฆ่าสี่ศพด้วยซ้ำไป กองทัพได้แถลงว่ามีนายหะเซ็ง วารี ผู้เห็นเหตุการณ์ให้การกับตำรวจว่าผู้ลงมือเป็นสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบที่แต่งชุดทหารพราน⁹⁸ ตำรวจชี้แจงเพิ่มเติมว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ลงมือก่อเหตุคล้ายๆ กันที่อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี โดยสวมเครื่องแบบทหารพราน⁹⁹

เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม ภายหลังจากเหตุการณ์หกวัน ชาวบ้านผู้หญิงและเด็กราว 100 คนซึ่งรวมทั้งแม่ของนุรฮายาตีได้ปิดถนนในปะแตเพื่อประท้วงและกล่าวหาว่าทหารพรานข่มขืนและฆ่าชาวมุสลิม การประท้วงครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่ชาวบ้านได้กล่าวหาอย่างเปิดเผยว่าทหารพรานมีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์สังหารโหดและได้มีการข่มขืนเหยื่ออีกด้วย เจ้าหน้าที่อ้างว่าไม่มีชาวบ้านบาซาลาแปคนใดรวมทั้งแม่ของนุรฮายาตีพูดถึงสองประเด็นนี้มาก่อนเลย การประท้วงยืดเยื้อเป็นเวลาสองวัน ทำให้ต้องปิดโรงเรียนเจ็ดแห่งในตำบลปะแตและตำบลบาโร๊ะ ภายวันที่ 30 พฤษภาคม นายกฤษฎา รองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาได้เข้าเจรจาไกล่เกลี่ยจนบรรดาผู้ประท้วงหญิงยอมสลายตัว โดยสัญญาว่าถ้าหากว่าชาวบ้านหาหลักฐานว่าทหารพรานมีส่วนเกี่ยวข้องกับการโจมตีมาได้จะย้ายผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่¹⁰⁰

⁹³ อ้างแล้ว; “Six die in southern violence”, *The Nation*, 24 May 2007.

⁹⁴ ผู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งมาถึงที่เกิดเหตุไม่กี่นาทีหลังเกิดเหตุยิงปะทะตั้งข้อสังเกตว่าคนที่ตำรวจสงสัยว่าเป็นผู้ร้ายและยิงใส่กันนั้นเป็นชายสูงอายุเปลือยจากเอวลงมาเหมือนว่าใส่ผ้าโสร่งแต่หลุดขณะวิ่งหนี ถึงแม้ว่าน่าจะเชื่อได้ว่าผู้ก่อความไม่สงบเป็นผู้ลงมือก่อเหตุระเบิดโจมตีขบวนรถช่วงสายวันนั้นและลอบโจมตีตำรวจในเวลาต่อมา ชายคนที่ตำรวจยิงนั้นน่าจะเป็นชาวบ้านที่โดนลูกหลงมากกว่า

ใคร่ซุกซิปสัมภาษณ์, ตุลาคม 2550

⁹⁵ ใคร่ซุกซิปสัมภาษณ์, นางโซรยา จามจรี, ผู้ประสานงานกลุ่มเพื่อนครอบครัวผู้สูญเสียชีวิตจากเหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550; และนายสุภรณ์ สุรินทร์วินิต นายอำเภอยะหา, ยะหา, ยะลา, ตุลาคม 2550

⁹⁶ “Slain woman not raped, hospital says; 20 young footballers hurt by bomb blast” *Bangkok Post*, 4 June 2007.

⁹⁷ ใคร่ซุกซิปสัมภาษณ์, ทหารพราน, กรกฎาคม 2550

⁹⁸ “มือเบร็กร้องความยุติธรรม”, *มติชน*, 1 มิถุนายน 2550

⁹⁹ “เมื่อทหารพรานถูกกล่าวหาว่าข่มขืนสาวไทยมลายูที่บ้านบาซาลาแป อ.ยะหา จ.ยะลา”, สำนักข่าวอิศรา, 7 มิถุนายน 2550

¹⁰⁰ “มือเบร็กร้องความยุติธรรม”, *มติชน*, 1 มิถุนายน 2550

2 การประท้วงที่จังหวัดปัตตานี

เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2550 กลุ่มบุคคลที่เรียกตัวเองว่า *เครือข่ายนักศึกษาพิทักษ์ประชาชน* เป็นแกนนำการชุมนุมที่มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี เพื่อประท้วงการใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจต่อประชาชน ผู้ประท้วงนำเสนอนครนิคมอุตสาหกรรม 21 เรื่องรวมทั้งกรณีข่มขืนน.ส.นุรฮายาตีซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้ประท้วงยังมองว่าการบุกโจมตีสถาบันศึกษาปอเนาะตาเซะที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และสถาบันศึกษาปอเนาะอิสลาฮุดดีนที่อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา (ซึ่งจะพุดถึงต่อไป) และเหตุยิงครูสตรีสอนศาสนาที่อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสเป็นฝีมือทหารพรานทั้งสิ้น นักศึกษาที่ประท้วงยังยกกรณีที่ ชรบ. ชาวพุทธยิงวัยรุ่นมุสลิมที่เขื่อนบางลาง(ซึ่งจะพุดถึงต่อไป) ขึ้นมาด้วย คาน้องสาวของนุรฮายาตีได้เล่าเหตุการณ์ที่พี่สาวถูกทำร้ายในที่ชุมนุมและเรียกร้องให้ถอนทหารพรานออกจากภาคใต้¹⁰¹

มีการคาดคะเนว่าผู้เข้าร่วมการชุมนุมมีประมาณตั้งแต่ 1,000 ถึง 10,000 คน นายยะโก๊ะ หะยัมณี อีหม่ามมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานีเทียบจำนวนผู้ประท้วงกับจำนวนผู้ไปละหมาดวันศุกร์ตามปกติที่มีสัปดาห์ในช่วงที่มีคนเข้าร่วมมากที่สุดน่าจะอยู่ราว 4,000 คน¹⁰² ผู้ชุมนุมมีการจัดตั้งอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย มีน้ำดื่ม ข้าวและปลากระป๋องสำหรับปึกหลักอยู่ได้หลายวัน¹⁰³ นักศึกษาได้จัดรถกระบะนับสิบคันสำหรับผู้ที่เดินทางมาจากอำเภอต่างๆ รวมทั้งอำเภอที่อยู่ห่างออกไปร่วมสามชั่วโมง¹⁰⁴ อีหม่ามเล่าว่าผู้ประท้วงส่วนใหญ่ไม่ใช่คนปัตตานีแต่มาจากพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในยะลาและนราธิวาส¹⁰⁵

แกนนำเครือข่ายนักศึกษาพิทักษ์ประชาชนล้วนเป็นสมาชิกของกลุ่ม PNYS (Pattani, Narathiwat, Yala, Songkhla) ซึ่งเป็นเครือข่ายนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงในกรุงเทพฯ แต่รัฐบาลเชื่อว่ากลุ่มนี้พัวพันกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน¹⁰⁶ นักศึกษาอ้างว่าการจัดชุมนุมเป็นกิจกรรมหนึ่งในหลายกิจกรรมที่นักศึกษาจัดซึ่งรวมทั้งการพบปะชุมชนและงานด้านมนุษยธรรมด้วย พวกเขาไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าจะมีผู้เข้าร่วมการประท้วงมากขนาดนี้¹⁰⁷

ถึงแม้ว่านักศึกษาซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม PNYS จะปฏิเสธว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนแต่การประท้วงก็มีลักษณะหลายๆ อย่างที่คล้ายคลึงกับการจัดตั้งของกลุ่มก่อความไม่สงบ ผู้ประท้วงจะสวมผ้าปิดหน้าปิดถนนและไม่ยอมพูดกับสื่อต่างชาติ และไม่น่าจะเป็นไปได้ที่กลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพฯ จะสามารถระดมผู้ประท้วงจำนวน 4,000 คนโดยปราศจากความช่วยเหลือ ผู้ชนที่ร่วมประท้วงดูมีระเบียบวินัยดีมากและปฏิบัติ

¹⁰¹ ไครซิงกรุปสัมภาษณ์, นางโซรยา จามจรี, นายนิรมาน สุไลมานและยาโก๊ะ หะยัมณี อีหม่ามมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี, กรกฎาคม 2550 ทั้งสามคนอยู่ในเหตุการณ์การชุมนุมประท้วง

¹⁰² ไครซิงกรุปสัมภาษณ์, อีหม่ามยาโก๊ะ หะยัมณี, มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี, กรกฎาคม 2550

¹⁰³ ไครซิงกรุปสัมภาษณ์, นางโซรยา จามจรี, กลุ่มเพื่อนครอบครัวผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550 โซรยาเป็นหนึ่งในผู้ใกล้ชิดในเหตุการณ์ประท้วง

¹⁰⁴ “สถานการณ์ภาคใต้”, *ไทยโพสต์*, 6 มิถุนายน 2550

¹⁰⁵ อ่างแล้ว

¹⁰⁶ ไครซิงกรุปสัมภาษณ์, นายทหารหลายคน, มกราคมและกรกฎาคม 2550

¹⁰⁷ ไครซิงกรุปสัมภาษณ์, นางโซรยา จามจรี (ผู้ใกล้ชิดในเหตุประท้วง), ปัตตานี, กรกฎาคม 2550; “เปิดใจแกนนำนักศึกษาในการกิจ ‘ยึดมัสยิดปัตตานี’”, *ประชาไท*, 5 มิถุนายน 2550

ตามคำสั่งของนักศึกษาอย่างเคร่งครัด¹⁰⁸ ผู้สังเกตการณ์บางคนมองว่าการชุมนุมครั้งนี้เป็นการช่วยยื้อให้กองกำลังความมั่นคงเข้าปราบปรามเหมือนกับเหตุการณ์ตากใบ แต่กองทัพตระหนักดีถึงความเสี่ยงดังกล่าวและพยายามทุกวิถีทางที่จะใช้สันติวิธีในการคลี่คลายสถานการณ์¹⁰⁹

มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีเข้าร่วมการประท้วงไม่มากนักแต่แกนนำการชุมนุมจากกลุ่ม PNYS กลับอ้างชื่อองค์กรนักศึกษามอ.ปัตตานีโดยไม่ได้รับอนุญาต แกนนำผู้ชุมนุมยังถูกกล่าวหาด้วยว่าข่มขู่นายกองค์กรนักศึกษามอ.ซึ่งไม่เต็มใจเข้าร่วมการชุมนุม นักศึกษามอ.ปัตตานีบางคนซึ่งรู้จักกับกลุ่มนักศึกษาหัวก้าวหน้าในกลุ่ม PNYS ที่กรุงเทพฯ อดตัวว่าเป็นพวกเดียวกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและแสดงการข่มขู่นักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัย การเมืองในมหาวิทยาลัยรุนแรงถึงขนาดนายกองค์กรนักศึกษาซึ่งเป็นมุสลิมแต่ไม่ใช่คนเชื้อสายมลายูในพื้นที่ต้องลาออก¹¹⁰

การชุมนุมครั้งนี้มีพลังในเชิงสัญลักษณ์มากทีเดียว ผู้สังเกตการณ์หลายคนบอกว่าการชุมนุมครั้งนี้ทำให้นักถึงการประท้วงที่จัดโดยขบวนการแบ่งแยกดินแดนกลุ่มฟูโล (*Pattani United Liberation Organisation - องค์กรปลดปล่อยรัฐปัตตานี*) เมื่อเดือนธันวาคม 2518 หลังเหตุการณ์ที่นาวิกโยธินสังหารวัยรุ่นมุสลิมห้าคนที่อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ในการประท้วงครั้งนั้น มีการเหยียดเชื้อชาติทางศาสนาไปใช้อย่างชาญฉลาด การประท้วงยืดเยื้อนาน 40 วันจนถึงวันตรุษอีดีล *อฎฮา* ซึ่งถือว่าเป็นวันสำคัญอันดับสองของศาสนาอิสลาม การประท้วงในปี 2518 ถือว่าเป็นชัยชนะในการทำสงครามโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มก่อความไม่สงบครั้งหนึ่งและเชื่อกันว่าเป็นเหตุการณ์นำไปสู่การก่อกำเนิดกลุ่มติดอาวุธใหม่ๆ อีกหลายกลุ่ม¹¹¹

การประท้วงที่ปัตตานีเมื่อเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2550 กินเวลาห้าวันเท่านั้นแต่ก็ทำให้การจราจรและการค้าในเมืองต้องเป็นอัมพาตและทำให้กองทัพต้องตัดสัญญาณโทรศัพท์มือถือเป็นเวลาสี่วัน เหตุการณ์นี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการประท้วงในปี 2518 คือแกนนำผู้ชุมนุมได้ใช้ประโยชน์จากความไม่พอใจของชาวบ้านต่อการกระทำที่รุนแรงของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงและความล้มเหลวของรัฐบาลในการสอบสวนและลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ใช้ความรุนแรงต่อประชาชน การประท้วงครั้งนั้นยังทำให้สาธารณชนได้รับทราบถึงข้อกล่าวหาต่างๆ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจโดยเฉพาะทหารพราน ซึ่งเดิมนั้นเป็นที่รับรู้กันในหมู่ผู้ประท้วงกลุ่มเล็กๆ ในเขตชนบทหรือน้ำชาและใบปลิวเท่านั้น¹¹²

¹⁰⁸ นักศึกษากลุ่ม PNYS ได้วางกฎไว้ชัดเจน ข้อหนึ่งคือให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำตลอดเวลาและไม่ให้ผู้ชุมนุมออกไปจากสถานที่ชุมนุมประท้วงโดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้มีการวางกำลังรักษาความปลอดภัยรอบกลุ่มผู้ชุมนุมเพื่อบังคับใช้กฎระเบียบดังกล่าว มาตรการควบคุมฝูงชนแบบเดียวกันนี้ก็นำมาใช้ในเหตุการณ์ประท้วงที่ตากใบเมื่อเดือนตุลาคม 2547 นอกจากนี้ นักศึกษากลุ่ม PNYS ยังสั่งห้ามไม่ให้ผู้ประท้วงใช้กำลังตอบโต้แม้ว่าจะถูกทหารเข้าโจมตี

¹⁰⁹ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, นายทหารหลายคน, กรกฎาคม 2550

¹¹⁰ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, กรกฎาคม 2550

¹¹¹ Crisis Group Report, *Insurgency, Not Jihad*, op. cit., p. 9.

¹¹² นายศุภณัฐ สิริพันธ์วินิต นายอำเภอยะหาซึ่งเป็นชาวปัตตานีที่นับถือศาสนาพุทธพูดถึงการประท้วงเมื่อเดือนพฤษภาคม-มิถุนายนว่า “มีคนคิดจะเลียนแบบเหตุประท้วงเมื่อปี 2518 แต่ที่ไม่เหมือนกันคือ ข้อกล่าวหาเมื่อปี 2518 นั้นเป็นความจริง ถ้าหากว่าทหารพรานก่อเหตุร้ายที่ว่า ผมก็จะเข้าร่วมการประท้วงด้วยเหมือนอย่างที่ผมเคยเข้าร่วมการประท้วงเมื่อปี 2518 แต่เรื่องนี้ไม่เป็นความจริง”

ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ตุลาคม 2550

เมื่อการประชุมอย่างเช้าวันที่ห้า รัฐบาลก็เชิญผู้นำมุสลิมจำนวนหนึ่งมาเป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ยระหว่างทหารกับนักศึกษา นักศึกษาได้ยื่นข้อเรียกร้องต่างๆ รวมทั้งขอให้ถอนทหารพรานออกจากพื้นที่ภาคใต้ ยกเลิกกฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินและยกเลิกคำสั่งห้ามออกจากบ้านยามวิกาลในอำเภอ ยะหาและบันนังสตาของจังหวัดยะลาและให้สอบสวนกรณีการใช้ความรุนแรงกับชาวบ้านทั้ง 21 คดีอย่างรวดเร็ว ถ้วนและโปร่งใส ทหารกับนักศึกษาได้ทำข้อตกลงให้มีการตั้งคณะกรรมการอิสระขึ้นมาสอบสวนข้อกล่าวหาดังกล่าว

นักศึกษาและทหารได้เห็นชอบรายชื่อคณะกรรมการอิสระร่วมกันซึ่งมีทั้งตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่น ผู้นำศาสนาเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร คณะกรรมการถูกจัดตั้งขึ้นในปลายเดือนมิถุนายนและได้เรียกประชุมครั้งหนึ่งในเดือนกรกฎาคมแต่แล้วก็ยุบไปโดยปริยาย เนื่องจากคณะกรรมการนี้ไม่มีงบประมาณเพราะฉะนั้น กรรมการที่มาจากกรุงเทพฯต้องออกค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายเอง¹¹³ สมาชิกสองคนลาออกระหว่างการประชุม คณะกรรมการครั้งแรกนั้นเอง¹¹⁴

เมื่อไม่มีผลสรุปการสอบสวนที่แน่ชัด ชาวบ้านมุสลิมส่วนใหญ่จึงยังปักใจเชื่อว่าทหารพรานเป็นผู้ลงมือก่อเหตุที่ปะเตาะ ตาเซะ ควนหรีนและสุโหงปาดี ถึงแม้จะชัดเจนว่าทหารพรานมีส่วนในกรณีตาเซะแต่ยังมีคำถามถึงกรณีอื่นๆ ดังเช่น เรื่องการข่มขืนและฆ่าที่ปะเตาะว่าอาจจะเป็นฝีมือของกลุ่มก่อความไม่สงบที่แต่งกายในเครื่องแบบทหารพรานก็เป็นได้ การลอบโจมตีป้อมนาฬิกาที่ควนหรีนซึ่งจะพูดถึงต่อไปอาจจะเป็นการกระทำของกลุ่มกำลังอาสาชาวไทยพุทธที่ตั้งตัวเป็นศาลเตี้ยซึ่งทหารพรานอาจเข้าไปเกี่ยวข้อง ส่วนเหตุการณ์สังหารครูสอนศาสนาที่สุโหงปาดีนั้น ตามปากคำของผู้เห็นเหตุการณ์ที่โครซีสกรู๊ปได้สัมภาษณ์มีแนวโน้มว่าจะเป็นฝีมือของตำรวจ¹¹⁵ อย่างไรก็ตาม ทหารพรานยังคงเป็นเป้าหมายอันดับหนึ่งในการทำสงครามชวนเชื่อของกลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งชาวบ้านมักค่อนข้างเชื่อข้อกล่าวหาเหล่านั้นเพราะได้มีกรณีการทำร้ายฆาตกรรมที่เกิดขึ้นจริงหลายกรณีและรัฐบาลเองก็ไม่สามารถสอบสวนให้กระจ่างได้

IV. กองอาสารักษาดินแดน

กองอาสารักษาดินแดนหรือที่เรียกชื่อย่อว่า อส. เป็นกองกำลังอาสาของชาวบ้านที่ใหญ่ที่สุดในประเทศซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย อส. ตั้งขึ้นเมื่อปี 2497 โดยมีหน่วยข่าวกรองกลางของสหรัฐ (CIA) ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทางการเงินอย่างลับๆ¹¹⁶ กรมอาสารักษาดินแดนถูกจัดตั้งและบังคับบัญชาโดยนักการเมืองที่มีประวัติดื้อรัญผู้รับจ้างอย่างร้ายกาจ พวกเขาได้ใช้เครือข่ายของผู้นำราชการจังหวัด นายอำเภอและ อส. ในการกระทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายนานับประการ

¹¹³ กองทัพภาคใต้กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เกี่ยกันว่าใครจะเป็นคนรับผิดชอบเรื่องงบประมาณ สุดท้ายทั้งสองหน่วยงานต่างไม่ยอมรับภาระ โครซีสกรู๊ปสัมภาษณ์, สมาชิกคณะกรรมการ, กรกฎาคม 2550

¹¹⁴ โครซีสกรู๊ปสัมภาษณ์, นางโซธา จามจรีและนายนิรมาน สุโสมาน ซึ่งเป็นสมาชิกคณะกรรมการ, กรกฎาคม, สิงหาคม, ตุลาคม 2550

¹¹⁵ โครซีสกรู๊ปสัมภาษณ์, ชาวบ้านจากบ้านโอบาตู, สุโหงปาดี, นราธิวาส, สัมภาษณ์ที่ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

¹¹⁶ Ball and Mathieson, op. cit., pp. 279-280.

สมาชิก อส. บางคนโดยเฉพาะที่ประจำในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าไปพัวพันกับการทำผิดกฎหมายโดยส่วนตัว “แต่ถึงแม้ว่า อส. จะมีแนวโน้มในการก่ออาชญากรรมบ้างหลงและก่ออาชญากรรมมากเพียงใด พวกเขาเป็นผู้คุมกฎที่ติดอาวุธและเป็นลูกน้องที่จงรักภักดีต่อผู้บังคับบัญชา”¹¹⁷ อส. ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการวิสามัญฆาตกรรมมาโดยตลอด รวมถึงในช่วงที่นายกรัฐมนตรีทักษิณประกาศ “สงครามกับยาเสพติด” เมื่อปี 2546 ด้วย แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคง Desmond Ball และ David Scott Mathieson ชี้ว่า อส. “พัวพันกับการฆ่าที่เป็นกรณีอาชญากรรมน้อยกว่าตำรวจหรือทหารพรานและมีส่วนในการละเมิดสิทธิมนุษยชนน้อยกว่าตำรวจและทหาร”¹¹⁸ โดยทั่วไปแล้ว อส. ถูกมองว่าเป็นหน่วยที่มีความเป็นมืออาชีพมากที่สุด¹¹⁹

สมาชิก อส. จะได้รับการฝึกอบรมพื้นฐานนาน 45 วันเช่นเดียวกับทหารพรานและได้รับเงินเดือนประมาณ 4,500-7,000 บาททั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุงาน สมาชิกจะทำงานติดต่อกันเจ็ดวันแล้วพักอีกเจ็ดวัน อส. ทำหน้าที่หลายอย่างคล้ายทหารพรานแต่จะไม่มีบทบาทในการรบ พวกเขาปฏิบัติหน้าที่เหมือนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยมากกว่าทหาร อส. มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่ว่าในแต่ละอำเภอจะมีนายอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บังคับกองร้อยอาสาสมัครรักษาดินแดนและมีนายทหารยศพันโทเป็นรองผู้บังคับกองร้อย

อส. ช่วยคุ้มครองรักษาความปลอดภัยให้เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยและสิ่งก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ กำลังพล อส. ในภาคใต้เพิ่มขึ้นสามเท่าตัวระหว่างปี 2545-2547 ท่ามกลางความรุนแรงที่ทวีเพิ่มมากขึ้น ในเดือนตุลาคม 2550 มี อส. 2,187 คนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งในภาคใต้ซึ่งในจำนวนนี้ 600 คนเป็นกำลังบรรจุใหม่ในเดือนนั้นเอง¹²⁰

เมื่อเทียบกับกองกำลังอาสาของชาวบ้านหน่วยอื่นๆ ในภาคใต้ อส. มีประวัติค่อนข้างดี พวกเขาไม่ได้ตกเป็นข่าวพัวพันเรื่องอื้อฉาวใหญ่ๆ ถึงแม้ว่าจะมีบทบาทสนับสนุนในช่วงต้นๆ ของเหตุการณ์สังหารหมู่ที่กรือเซะและตากใบเมื่อปี 2547 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เลวร้ายที่สุดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา¹²¹ แต่ อส. ก็ไม่ได้มีประสิทธิภาพมากนักในการทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย เมื่อเดือนมกราคม 2550 อส. คนหนึ่งที่รักษาความปลอดภัยโครงการสร้างที่อยู่อาศัยในอำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานีถูกยิงตาย อส. ที่เหลืออีกสามคนวิ่งหนีเอาตัวรอดแทนที่จะคุ้มครองผู้ใหญ่บ้านหรือโครงการที่ได้รับคำสั่งให้มาดูแล ผู้ก่อความไม่สงบปล้นเอาอาวุธปืนเอ็ม16 ไปได้และนอกจากนี้ยังเผารถกระบะของ อส.¹²¹

อส. นั้นขึ้นชื่อว่าภักดีกับเจ้านายในกระทรวงมหาดไทยอย่างมาก กรณีที่จะกล่าวถึงต่อไปอาจเป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่สมาชิก อส. ที่อำเภอไม้แก่นในจังหวัดปัตตานีอาจจะลงมือก่อเหตุยิงตามคำสั่งของนายอำเภอ

¹¹⁷ Ibid, p. 290.

¹¹⁸ Ibid, p. 321.

¹¹⁹ Bertil Lintner, “Arm Thy Neighbour”, *Asia Times Online*, 10 May 2007.

¹²⁰ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, นายกฤษฎา บุญราช รองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา, ยะลา, 20 กรกฎาคม 2550

¹²¹ Crisis Group Report, *Impact of the Coup*, op. cit., p. 10.

เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2550 รถของนายกอบต.และเจ้าหน้าที่อีกสามคนจากอำเภอไม้แก่นซึ่งถูกผู้บังคับบัญชาและตำรวจในพื้นที่สงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนถูกข่มขู่โจมตีขณะเดินทางกลับจากงานเลี้ยงของทางราชการที่ตัวเมืองปัตตานี มีผู้ถูกยิงเสียชีวิตสามคนและอีกคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บ¹²² ชาวบ้านและแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงสงสัยว่า อส. จะเป็นผู้ลงมือโดยได้รับคำสั่งมาจากนายอำเภอ

ผู้ตายคนหนึ่งคือนายเวสะมาเอ บาซอ นายกอบต.ดอนทรายเคยถูกจับกุมเมื่อเดือนมกราคม 2549 และถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นผู้จัดหาสถานที่ฝึกอบรบให้กับแนวร่วมขบวนการแบ่งแยกดินแดน การจับกุมเป็นผลมาจากการซัดทอดของผู้ต้องหาคนหนึ่งในพื้นที่อำเภอสายบุรีในระหว่างการสอบปากคำของตำรวจ เมื่อตำรวจบุกเข้าตรวจค้นบ้าน พักก็พบปืนที่ไม่มีใบอนุญาตจำนวนหนึ่ง นายเวสะมาเอได้รับอนุญาตให้ประกันตัวในเดือนพฤศจิกายน 2549¹²³ ผู้ต้องสงสัยอีกสิบเอ็ดคนที่ถูกจับในคดีเดียวกันขอเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี นายภาณุ อุทัยรัตน์ทันทีหลังจากได้รับการประกันตัว แต่ว่านายเวสะมาเอไม่ได้ไปและหลังจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเขาและผู้ว่าฯ ก็ไม่ค่อยราบรื่น¹²⁴

หนึ่งเดือนหลังจากนายเวสะมาเอได้รับการประกันตัวได้เกิดเหตุร้ายข้างทางในตำบลของเขาถูกทำร้ายซึ่งเชื่อกันว่าเป็นฝีมือกลุ่มก่อความไม่สงบ นายชยพัทธ์ รักษายศ นายอำเภอไม้แก่นได้กล่าวโทษนายเวสะมาเอโดยพูดในทำนองว่าเขาปล่อยให้งบวกรวบรวมอาวุธในพื้นที่ที่ฝึกฝักรวบรวมแยกดินแดนออกก่อเหตุตามอำเภอใจ ทั้งนายเวสะมาเอและกำนันอีกสามคนไม่ถูกกับนายอำเภอ ชาวบ้านในปัตตานีคนหนึ่งกล่าวว่านายอำเภอ “เป็นคนหนุ่มที่มีไฟแรงและมีความทะเยอทะยาน อยากเอาใจเจ้านายและเป็นที่รู้จักว่าเขาสนิทกับผู้ว่าฯ แต่ชาวบ้านจำนวนมากรู้สึกว่าเขาเป็นคนหยิ่ง”¹²⁵ บ่ายวันที่ 14 มิถุนายน นายอำเภอได้โทรศัพท์หากำนันแต่ละคนด้วยตนเองเพื่อเชิญให้มางานเลี้ยง ขณะที่เดินทางกลับจากงานเลี้ยงดังกล่าว รถของพวกเขาถูกลอบโจมตี¹²⁶

โครชิสกรู๊ปไม่สามารถสัมภาษณ์นายเมอริ สูดิง กำนันตำบลตะโล๊ะไกรทองที่รอดชีวิตจากเหตุการณ์การลอบยิงได้ แต่ญาติของผู้เคราะห์ร้ายหลายคนและชาวบ้านในอำเภอไม้แก่นต่างเชื่อว่า อส. อยู่เบื้องหลังการลอบโจมตีครั้งนี้¹²⁷ นายทหารคนหนึ่งที่อยู่อยู่ในพื้นที่ยอมรับว่า “น่าจะเป็นฝีมือฝ่ายเรา(ฝ่ายรัฐบาล)แต่ไม่ใช่ลูกน้องผม อาจจะเป็นตำรวจหรือ อส.”¹²⁸

¹²² เวสะมาเอ บาซอ นายกอบต.ดอนทราย นายสีเอม โต๊ะเต็ง กำนันตำบลดอนทรายและนายหามะ สาและ กำนัน ตำบลไทรทองถูกยิงเสียชีวิต ส่วนเมอริ สูดิง กำนันตำบลตะโล๊ะไกรทองได้รับบาดเจ็บ “Seven soldiers killed in insurgent ambush”, *Bangkok Post*, 16 June 2007.

¹²³ นายเวสะมาเอถูกควบคุมตัวที่โรงเรียนฝึกตำรวจยะลาหนึ่งเดือน ก่อนหน้านั้น ถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจปัตตานีสองเดือนและที่เรือนจำในสงขลาอีกหกเดือน โครชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, ญาติของนายเวสะมาเอ, ไม้แก่น, ปัตตานี, สิงหาคม 2550

¹²⁴ อ้างแล้ว

¹²⁵ โครชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, สิงหาคม 2550

¹²⁶ บรรดาญาติของผู้ตายมีความรู้สึกว่ทั้งสี่คนที่ถูกลอบยิงนั้นถูกเจาะจงเชิญให้ไปงานเลี้ยง ทำให้ยังสงสัยว่าจะมีการวางแผนลอบสังหารที่จริงแล้ว กำนันทั้งสี่ตำบลตลอดจนนายกอบต.ทั้งสี่ตำบลต่างก็ได้รับเชิญไปร่วมงานเลี้ยงทุกคน แต่รถคันที่ทั้งสี่คนนั่งไปด้วยกันเท่านั้นที่ถูกลอบทำร้าย โครชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, ปลัดอำเภอไม้แก่น; ญาติผู้เสียชีวิต

¹²⁷ โครชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, ไม้แก่น, ปัตตานี, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

¹²⁸ โครชิสกรู๊ปสัมภาษณ์, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

กลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่ป้อล่อยว่าว่า อส. หรือลูกน้องนายอำเภอเป็นผู้ลงมือ วันที่ 18 มิถุนายนสี่วันหลังการลอบยิงได้เกิดเหตุรุนแรงในอำเภอไม้แก่นช่วงกลางวันโรงเรียนบ้านตะโละไกรทองและโรงเรียนบ้านคอนทรายถูกลอบวางเพลิง กลุ่มก่อความไม่สงบยังดักรุมโจมตีกองกำลังทหารและทหารนายหนึ่งถูกยิงเสียชีวิตและฐานที่มั่นของทหารพรานถูกยิงเสียหาย ใบปลิวที่แจกจ่ายกันทั่วในพื้นที่กล่าวโทษนายอำเภอและผู้ว่าฯว่าอยู่เบื้องหลังเหตุสังหารกำนันและนายกอบต. ภาพลึกลับที่สะพานบนเส้นทางหลักของเมืองระบุว่า “ผู้ว่าภาณุเป็นคนสั่งฆ่า” และมีข้อความที่ถูกพ่นทิ้งไว้ที่ถนนว่า “เราจะแก้แค้นการลอบสังหาร”¹²⁹

เช้าวันรุ่งขึ้น นายอำเภอชยพัทธ์เดินทางพร้อมคณะประกอบด้วย พ.ท.สุรศักดิ์ โปสุทา ทหารสังกัดกอ.รมน.และ อส. นายหนึ่งไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ขณะที่กำลังมุ่งหน้าไปที่โรงเรียนบ้านคอนทราย รถกระบะที่นั่งไปถูกกับระเบิดข้างทางทำให้ทั้งสามคนเสียชีวิต¹³⁰ ตำรวจในพื้นที่สอบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ไม่สามารถระบุตัวผู้ต้องสงสัยได้¹³¹

ไม่มีหลักฐานชัดเจนที่จะระบุได้ว่า อส. มีส่วนพัวพันกับเหตุลอบทำร้ายกำนันและนายกอบต. แต่ชาวบ้านก็ยังคงมีความระแวงสงสัยมาก โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มก่อความไม่สงบพยายามโหมประโคมข่าวทำให้ประชาชนยิ่งหวาดกลัวและระแวง อส. มากขึ้น

V ชุมชนพัฒนาและรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน

กระทรวงมหาดไทยได้ก่อตั้งโครงการชุมชนรักษาความปลอดภัยและพัฒนาหมู่บ้าน (ชรบ.) ขึ้นเมื่อปี 2528 เป็นที่เข้าใจกันว่าโครงการนี้เป็นการสืบต่อจากโครงการในลักษณะเดียวกันก่อนหน้าก็คือที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นเมื่อ 40 กว่าปีที่แล้วเพื่อจะป้องกันชาวบ้านจากการโจมตีของกองกำลังคอมมิวนิสต์และเพื่อจะป้องกันไม่ให้ชาวบ้านให้การสนับสนุนด้านเสบียงแก่คอมมิวนิสต์ด้วย แต่ในครั้งนั้นที่รักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านมีบทบาทน้อยมากในการช่วยต่อต้านคอมมิวนิสต์ และตัวอาสาสมัครเองกลับกลายเป็นแหล่งใหญ่ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะฉกฉวยอาวุธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้¹³²

ชรบ. อยู่ในสังกัดขององค์การบริหารราชการส่วนจังหวัด (อบจ.) กระทรวงมหาดไทย แต่ว่ากองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) มีหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแลการปฏิบัติงานของพวกเขา¹³³ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วมีการควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่เหล่านี้ค่อนข้างน้อยมาก อาสาสมัครที่จ้างเข้ามาจะได้รับมอบหมายให้ทำงานในหมู่บ้านของตัวเองเพื่อคุ้มครองผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ในหมู่บ้านรวมทั้ง กำนัน ครูและโรงเรียนของรัฐบาล และสถานที่ราชการอื่นๆ

¹²⁹ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นายทหาร, ปัตตานี, ชาวบ้านไม้แก่น, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550; ดู “Four Including DO Die in Pattani Violence”, *Bernama* [Malaysia], 19 June 2007.

¹³⁰ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, นายทหาร, ปัตตานี, กรกฎาคม 2550

¹³¹ ไครซีสกรุปส์ัมภาษณ์, ผู้บังคับกองร้อยทหารพรานไม้แก่น, ครอบครัวเจ้าหน้าที่ตำบล, ชาวบ้านในพื้นที่, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

¹³² George K Tanham, *Trial in Thailand* (New York, 1974), cited in Ball and Mathieson, op. cit., p. 330.

¹³³ Ball and Mathieson, op. cit., p. 63.

ชุดรักษาความปลอดภัยแต่ละหมู่บ้านมี 30 คน มีปืนสับห้ำกระบอกและได้รับงบประมาณจากกระทรวงมหาดไทย 20,000 บาท ในแง่หลักการแต่ละคนจะทำงานเป็นกะ กะละ 10-12 ชั่วโมง เดือนละสิบครั้ง และตลอดเวลาจะมีครบ. หัวหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เฝ้าเวรยาม พวกเขาอาจจะอยู่ที่ด่านตรวจ เฝ้าด่านหน้าโรงเรียนหรือที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่บางทีก็อาจจะไปอยู่แถวๆร้านน้ำชา¹³⁴ แต่ในทางปฏิบัติ การเข้าเวรมักจะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ใหญ่บ้าน และส่วนใหญ่จะอยู่เวรกันไม่ถึงสิบสองชั่วโมง

สมาชิก ครบ. แต่ละรายจะเข้ารับการอบรมเป็นเวลาสามวัน (พร้อมกับได้รับกระสุนห้ำนัด) เพื่อฝึกการใช้ปืน การลาดตระเวน การป้องกันตัวเอง คุ้ฝึกอบรมอาจจะเป็นทหาร ทหารพรานหรือ อส. ครบ. จะได้รับอาวุธเป็นปืนลูกซองบรรจุกระสุนห้ำนัด แต่พวกเขาไม่ได้รับการอบรมมากเพียงพอในเรื่องการดูแลรักษาปืน อาสาสมัครคนหนึ่งที่บ้านนั่งสตากล่าวว่า “ปืนที่เขาให้มาล้าล่องมันขัดง่าย แล้วยังได้แค่ระยะห้าสิบลเมตรเท่านั้นเอง ฝ่ายตรงข้ามมีอาวุธดีกว่าเรามาก พวกเราเป็นฝ่ายเสียเปรียบ”¹³⁵

ข้อดีของการมี ครบ. นอกเหนือไปจากเรื่องต้นทุนต่ำแล้วก็คือว่าพวกเขาเหล่านี้เป็นคนในพื้นที่ ส่วนใหญ่พวกเขาจะรู้เรื่องเครือข่ายของกลุ่มก่อความไม่สงบในพื้นที่ดี แต่ว่า ครบ. มักจะอยู่ในสภาพสุ่มเสี่ยง หลายคนจึงเลือกที่จะไม่บอกเล่าสิ่งที่เขารู้มากับเจ้าหน้าที่ทั้งนี้เพราะกลัวว่าจะทำให้ตนเองและครอบครัวเป็นอันตราย¹³⁶

ข้อดีอีกอย่างของการใช้ ครบ. ก็คือ พวกเขาทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ 24 ชั่วโมง “วันหนึ่งมี 24 ชั่วโมงทหารเข้าไปอยู่ได้วันละสามหรือสี่ส่วนของเวลาทั้งหมดเท่านั้น เราจะต้องมีคนดูแลรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านตลอดเวลา” เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดรายหนึ่งกล่าว¹³⁷ ปัญหาก็คือว่า ในเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยนั้น ครบ. ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าไร หลายคนเข้าร่วมงานเพราะถูกกดดันจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ บางคนก็ตัดสินใจเลิกคุมด่านตรวจเพราะเห็นว่าอันตรายต่อตนเองมาก

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในขณะที่ซึ่งกลุ่มก่อความไม่สงบเคลื่อนไหวมาก ตอนแรก ครบ. ตั้งด่านสองด่านโดยจัดแบ่งกลุ่มกำลังผสมชาวพุทธและมุสลิม แต่ไม่กี่เดือนหลังจากนั้น ครบ. พุทธบอกว่าไม่กล้าเข้าไปทำงานที่ด่านของหมู่บ้านซึ่งเป็นเขตที่คนมุสลิมอยู่อาศัยทำให้มีแต่ ครบ. มุสลิมเท่านั้นที่เฝ้าด่านนั้น ขณะที่อาสาสมัครชาวพุทธก็เฝ้าแต่เฉพาะด่านในเขตชาวพุทธเท่านั้น แต่หลังจากที่ด่านในเขตมุสลิมของหมู่บ้านถูกโจมตี ก็ไม่มี ครบ. คนไหนกล้าไปเฝ้าด่านทำให้ด่านนั้นถูกทิ้งร้าง¹³⁸

ครบ. ที่เป็นมุสลิมมักจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ค่อนข้างลำบาก เพราะกลุ่มก่อความไม่สงบจะถือว่าพวกเขาเป็นพวก มูนาฟิค (คนทรยศ) และทำให้ตกเป็นเป้าในการถูกทำร้าย ในขณะที่อีกด้านหนึ่งรัฐบาลก็หวาดระแวงพวกเขา ครบ. นั้นได้รับการอบรมเพียงเล็กน้อย อยู่อย่างโดดเดี่ยวและเสี่ยงภัย พวกเขาจึงมักจะคุ้มครองตัวเองและอาวุธที่มี

¹³⁴ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ครบ., หลายหมู่บ้านในปัตตานี ยะลาและนราธิวาส 2548 – 2550

¹³⁵ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ครบ., บ้านนั่งสตา, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹³⁶ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ปัตตานี, มกราคม 2550

¹³⁷ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹³⁸ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ครบ., หมู่บ้านแห่งหนึ่งในยะลา, กรกฎาคม 2550

อยู่ไม่ได้ ทั้งนี้ยังไม่ต้องพูดถึงการคุ้มครองชุมชนที่พวกเขาต้องดูแล¹³⁹ แต่ในช่วงที่เหตุการณ์ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นก็ได้มีการเพิ่มจำนวน ชรบ. ขึ้นอย่างมากในภาคใต้ ในระหว่างปี 2546 และ 2547 มีการรับอาสาสมัคร ชรบ. 24,300 คน และในปี 2548 ก็ยังมีกรขายจำนวน ชรบ. มากขึ้น โดยจะมี ชรบ. 30 คนในแต่ละหมู่บ้านจำนวน 1,580 หมู่บ้าน (รวมทั้งหมด 47,400 คน) ต่อมาเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2550 ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้ประกาศเพิ่มจำนวน ชรบ. อีก 7,000 คนภายในปี 2552¹⁴⁰

ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและตากก็มีการขายโครงการนี้เช่นเดียวกัน ชรบ. มีบทบาทมากขึ้นในการช่วยติดตามการลักลอบขนยาเสพติดในพื้นที่นั้นรวมทั้งดูแลปัญหากลุ่มติดอาวุธในพม่าที่ทะลักเข้ามายังฝั่งไทย กลุ่มชรบ. หลายกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอแม่สอดและอำเภอพบพระในจังหวัดตากก็มีเรื่องอื้อฉาวมากเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้ลี้ภัยชาวพม่า¹⁴¹

ส่วน ชรบ. ในภาคใต้มีชื่อในเรื่องความไร้ประสิทธิภาพมากกว่าในเรื่องความโหดเหี้ยม แต่ก็มีการฉ้อโกง ชรบ. ใช้อาวุธของตนทำร้ายชาวบ้านด้วยตัวเองเมื่อเกิดการทะเลาะเบาะแว้งจนคุมไม่อยู่ ซึ่งเรื่องนี้ได้กลายเป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไปโยงโยกกับความตึงเครียดระหว่างคนต่างศาสนาในชุมชน อย่างเช่นกรณีที่เกิดที่ตำบลเขื่อนบางลางที่จะพูดถึงในลำดับต่อไป

ก. การขโมยอาวุธ

อาวุธจำนวนมากหลายร้อยกระบอกถูกขโมยไปจาก ชรบ. นับตั้งแต่ที่ความรุนแรงปะทุขึ้นมาอีกครั้งเมื่อปี 2544 นอกเหนือจากการขโมยอาวุธที่ละลายแล้ว ยังปรากฏว่ามีการปล้นแบบประสานงานกันอีกหลายครั้งด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมองกลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้เป็นเป้าหมายที่ง่ายต่อการโจมตีและเป็นแหล่งที่มาอย่างดีของอาวุธ

ระหว่างวันที่ 3 – 7 มิถุนายน 2546 มีการบุกปล้นอาวุธจาก ชรบ. และ อส. ในบ้านและป่ามยามในจังหวัดปัตตานี นราธิวาสและยะลาได้ปืนสั้นไปเจ็ดกระบอกและเอ็ม 16 อีกหนึ่งกระบอก¹⁴² เหตุการณ์ปล้นปืนเหล่านี้ทำให้รัฐมนตรีมหาดไทยในขณะนั้นคือ นายวันมูหะมัด นอร์ มะทา เรียกอาวุธจาก ชรบ. ในสามจังหวัดภาคใต้คืนทั้งหมด “ถ้าปล่อยให้อาสาสมัครมีอาวุธในครอบครองต่อไป ก็เหมือนเชื้อเชิญให้ผู้ก่อความไม่สงบเข้ามาเอาไป”

¹³⁹ มีการริเริ่มโครงการจัดอบรมซ้ำให้ชรบ. เมื่อเดือนมกราคม 2550 แต่ละกลุ่มจะได้รับการอบรมจากทหารห้าถึงสิบวัน ไครซิกรุปสัมภรณ์, ชรบ. และเจ้าหน้าที่ทหาร, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁴⁰ จะมีการแต่งตั้งชรบ. 2,400 คนให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ตอนนี้แต่ละหมู่บ้านมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้วสองคน) ในหมู่บ้านทั้งหมด 600 แห่ง ภายในปี 2550 ในปี 2551 จะมีการรับสมัครอีก 3,600 คนในหมู่บ้านต่างๆ 900 แห่ง และที่เหลือในปี 2552 “Southern security to get injection of 7,000 men”, *Bangkok Post*, 29 July 2007, ชรบ. หน้าใหม่เหล่านี้จะเข้าทำงานเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้วหมู่บ้านละ 30 คน

¹⁴¹ Ball and Mathieson, op. cit., p. 96.

¹⁴² “สถานการณ์ภาคใต้”, *ไทยรัฐ*, 9 มิถุนายน 2546; “Gang steal more weapons in south”, *The Nation*, 7 June, 2003; “Probe into Southern unrest turns inwards”, *The Nation*, 9 June 2003; cited in Ball and Mathieson, op. cit., pp. 225-226.

นายวันมูหะมัด นอร์ มะทา กล่าว¹⁴³ อย่างไรก็ตาม คำสั่งของรัฐมนตรีมหาดไทยไม่ค่อยได้รับการปฏิบัติตาม แม้ว่าจะมีการเรียกปืนจำนวนหนึ่งคืนและนำไปเก็บไว้ที่อำเภอและสถานีตำรวจ แต่ก็มีการแจกจ่ายอาวุธเหล่านั้นออกไปอีกเมื่อมีการรื้อฟื้นโครงการ ชรบ. ขึ้นมาใหม่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2547 โดยมีรายงานว่า การแจกจ่ายอาวุธดังกล่าวมุ่งหวังเพื่อที่จะเรียกความร่วมมือจากบรรดาผู้นำมุสลิม¹⁴⁴

การกล่าวหาเรื่องการขโมยอาวุธ ชรบ. นี้เองที่ได้กลายมาเป็นข้ออ้างในการชุมนุมประท้วงที่สถานีตำรวจอำเภอตากใบเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 อาสาสมัครมุสลิมจำนวนหกคนจากหมู่บ้านโคกคูแวนตากใบได้รายงานว่าการแจกจ่ายอาวุธของตนหายไป แต่ตำรวจในพื้นที่กลับกล่าวหาพวกเขาว่าขโมยหรือไม่ก็ให้เต็มใจมอบอาวุธเหล่านั้นแก่ผู้ก่อความไม่สงบและยังตั้งข้อหาพวกเขาว่าให้การเท็จสมคบคิดกับอาชญากรและชักจูงกบฏกบฏของรัฐบาลด้วย¹⁴⁵ ชรบ. คนหนึ่งในจำนวนนั้นซึ่งต่อมาตำรวจได้ยกเลิกข้อกล่าวหาแต่รัฐบาลได้มีคำสั่งให้จ่ายเงินชดเชยค่าอาวุธบอกว่า:

มันเป็นเรื่องตลกที่รัฐบาลอบรมพวกเราแค่สามวันและในช่วงที่อบรมก็ให้เรายิงปืนแค่ห้านัดแต่มาคาดหวังให้เราคุ้มครองชาวบ้านในหมู่บ้าน ผมเองจะใช้ปืนคุ้มครองตัวเองยังทำไม่ได้เลย อย่างไรก็ตามแค่คนในหมู่บ้าน¹⁴⁶

อีกเกือบปีให้หลังคือเมื่อ 26 ตุลาคม 2548 มีการบุกปล้นพื้นที่หลายจุดในกินเดียนันท์ทั่วจังหวัดภาคใต้และมีการขโมยปืนจาก ชรบ. ไปรวม 90 กระบอก อีกสองวันถัดมานายรัฐมนตรีทักษิณกล่าวหา ชรบ. ว่าร่วมมือกับผู้ก่อความไม่สงบ เขากล่าวว่า “ชรบ. หลายคนร่วมมือกับกลุ่มก่อความไม่สงบ ขอมให้เขาเอาอาวุธไปโดยไม่ต่อสู้ด้วยซ้ำ” ด้านรัฐมนตรีกลาโหม พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กล่าวว่า “ทหารเดือนกระทรวงมหาดไทยแล้วหลายหน...ไม่ให้คิดอาวุธชาวบ้านก่อนที่จะอบรมอย่างพอเพียง ไม่อย่างนั้นอาวุธเหล่านั้นก็จะกลายเป็นภัยสำหรับตัวพวกเขาเอง”¹⁴⁷

ข. การลอบยิงที่เขื่อนบางลาง

ปัญหาอีกอย่างในการพึ่งพา ชรบ. ก็คือมีความเสี่ยงว่าพวกเขาจะเอาอาวุธพวกนั้นไปใช้กับชาวบ้านด้วยกันเองที่ไม่มียุทธศาสตร์ความขัดแย้งในหมู่บ้านขยายตัวจนคุมไม่อยู่ เรื่องนี้มีความเสี่ยงสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีประวัติความตึงเครียดระหว่างคนต่างศาสนาในชุมชน ตัวอย่างก็คือกรณีการยิงกันที่ตำบลเขื่อนบางลางในอ.บันนังสตา จ.ยะลา พื้นที่นี้ถูกแทรกซึมอย่างหนักโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและจนกระทั่งถึงเดือนธันวาคม 2549 แทบจะไม่มี

¹⁴³ ‘Probe into Southern unrest turns inwards’, *The Nation*, 9 June 2007

¹⁴⁴ ‘Volunteers Defence Corps: Heroes, villain warriors’, *Daily News*, 9 February 2004, cited in Ball and Mathieson, *op. cit.*, p. 235.

¹⁴⁵ โปรดดู See Crisis Group Report, *Insurgency, Not Jihad*, *op. cit.*, p. 27. ในคืนที่อาวุธของชรบ. ถูกขโมยที่ตากใบ ชรบ. อีกรายที่อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาสก็ถูกขโมยอาวุธด้วย ยังมีกลุ่มคนคิดอาวุธรายี่สิบคนในอำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานีพยายามจะเข้าปล้นอาวุธที่เก็บไว้ที่สำนักงานตำบล แม้จะทำลายสื่อไม่ได้แต่ก็ได้สังหารทหาร อส. ไปคนหนึ่ง ทำร้ายอีกสองคนบาดเจ็บและขโมยอาวุธของทั้งสามคนไป, “สถานการณ์ภาคใต้”, *มติชน*, 14 ตุลาคม 2547, “ทหารทิว 14 ผู้ต้องสงสัยเค้นสอบ”, *ไทยรัฐ*, 14 ตุลาคม 2547

¹⁴⁶ “Defence volunteers rues being armed”, *The Nation*, 31 October 2005, cited in Ball and Mathieson, *op. cit.*, p. 250.

¹⁴⁷ “Armed volunteers ‘aid’ militants: PM”, *The Nation*, 28 October 2005.

ทหารตำรวจออกมาดูแลรักษาความปลอดภัยให้เห็น ชรบ. ในพื้นที่เองก็มักจะหวาดกลัวเกินกว่าที่จะเฝ้าเวรประจำจุดตรวจ¹⁴⁸

ชาวพุทธที่เป็นคนกลุ่มน้อยในพื้นที่ถูกข่มขู่และรู้สึกไม่ปลอดภัย และจนถึงกลางปี 2549 ชาวพุทธที่อาศัยอยู่ที่นั่นถูกโจมตีเป็นประจำทั้งถูกยิงและถูกลอบวางเพลิง¹⁴⁹ ในหลายหมู่บ้านชาวพุทธอพยพกันออกไปจนหมด บางส่วนอพยพไปอยู่ในวัดแห่งหนึ่งในเมืองยะลาเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2549 และต่อมาในเดือนธันวาคมชาวพุทธหลายสิบคนที่หนีออกจากพื้นที่ก็ตัดสินใจเดินทางกลับไปยังหมู่บ้านของตนเองอีก ในจำนวนนี้ประมาณ 40 คนได้รับการอบรมเป็น ชรบ. จากทหารหน่วยสงครามพิเศษที่เข้าไปคุ้มครองพวกเขา¹⁵⁰

วันที่ 9 เมษายน 2550 ชรบ. ซึ่งเป็นกลุ่มที่กลับเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านได้ไปเฝ้าที่จุดตรวจที่หมู่บ้านกักดี วันนั้นมีขบวนที่เดินทางมาเพื่อไปร่วมงานศพของนายบือราเฮง ปูนา นายกอบต. เชนอนบางกลางที่เสียชีวิตจากเหตุระเบิดรถกระบะในเช้าวันเดียวกัน เด็กหนุ่มมุสลิมในขบวนรถซึ่งเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้สังหารนายกอบต. ชาวมุสลิมวัย 55 ปีดังกล่าวได้ตะโกนคำทอ ชรบ. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่ประจำอยู่ไม่ไกลกล่าวว่าวัยรุ่นบางคนได้กระโดดลงจากรถกระบะ ขว้างปาไม้และก้อนอิฐเข้าใส่ ชรบ. รวมทั้งยังฉีกธงชาติไทยที่ล้อมจุดตรวจด้วย¹⁵¹

เมื่อขบวนดังกล่าวกลับจากงานศพประมาณห้าโมงเย็น เด็กวัยรุ่นกลุ่มดังกล่าวก็ได้ทำทาย ชรบ. อีก คราวนี้กลุ่มอาสาสมัครตอบโต้ด้วยการยิงปืนที่มีอยู่ใส่เด็กหนุ่มทำให้เด็กสามคนเสียชีวิตในที่เกิดเหตุ เด็กอายุสิบสองอีกรายบาดเจ็บและต่อมาเสียชีวิตที่โรงพยาบาล อีกหกคนได้รับบาดเจ็บ¹⁵² โฆษกทหารอ้างว่า ชรบ. ตื่นตระหนกเมื่อได้ยินเสียงการยิงปืนขึ้นฟ้าในขณะที่ขบวนรถกำลังวิ่งผ่าน¹⁵³ ด้านตำรวจตระเวนชายแดนที่ประจำอยู่ด่านตรวจที่อยู่ห่างไปด้านหลังราวร้อยเมตรยอมรับว่าได้ยิงปืนขึ้นเพื่อเป็นการเตือนเนื่องจากได้ยินเสียงปืนดังขึ้นก่อน¹⁵⁴ ส่วน ชรบ. อ้างว่าคนในขบวนศพยิงใส่ก่อนจึงตอบโต้เพื่อป้องกันตัวเอง¹⁵⁵ แต่คนบาดเจ็บหนึ่งในหกคนยืนยันว่าไม่มีใครในขบวนยิงเข้าใส่ ชรบ. โดยชี้ว่ากลุ่ม ชรบ. ไม่มีใครบาดเจ็บแต่อย่างใด¹⁵⁶

¹⁴⁸ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ชรบ., บางกลาง, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁴⁹ ดู Crisis Group Report, *The Impact of the Coup*, op. cit., pp. 8-9.

¹⁵⁰ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ชาวบ้านไทยพุทธจากสามหมู่บ้าน, บางกลาง, ยะลา, มกราคมและกรกฎาคม 2550; เจ้าหน้าที่ทหาร, ยะลา, 2550

¹⁵¹ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน, บ้านกักดี, ยะลา, กรกฎาคม, 2550 ไครซิสกรุปไม่สามารถจะสัมภาษณ์ ชรบ. ที่บ้านกักดีได้ ตำรวจตระเวนชายแดนที่สัมภาษณ์ไม่ใช่ผู้เห็นเหตุการณ์แต่เขาไปถึงที่เกิดเหตุภายหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้นไม่กี่นาทีและตำรวจคนนี้ได้สัมภาษณ์ ชรบ. อย่างละเอียด

¹⁵² “เหตุคนร้ายยิงถล่มรถกระบะชาวบ้านตาย 4 ที่บันนังสตา กลายเป็นฝีมือชรบ. ในพท. อังป้องกันตัวเอง”, สำนักข่าวอิศรา, 10 เมษายน 2550; “7 killed in Yala, school bus shot up”, *The Nation*, 10 April 2007 โปรดดู “Thai Army Admits Government-backed Militia Shot Dead Four Muslim Youths”, *Associated Press*, 10 April 2007.

¹⁵³ “Army: defence volunteers not to blame for Muslim deaths”, *The Nation*, 11 April 2007.

¹⁵⁴ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, ร.ต.อ. สมรัฐ อวารณ์ หัวหน้าหน่วยตำรวจตระเวนชายแดน, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁵⁵ อ้างแล้ว

¹⁵⁶ เป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ให้กับไครซิสกรุป เจ้าหน้าที่รายนี้ได้สัมภาษณ์อับดุล ฮาลิม ผู้เห็นเหตุการณ์เมื่อเดือนเมษายน 2550 ต่อมาเขาได้หลบหนีออกจากพื้นที่

รายละเอียดลำดับขั้นตอนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่จุดตรวจยังสับสนแต่เห็นได้ชัดว่า ชรบ. ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะรับสถานการณ์ ผลก็คือคนมุสลิมสี่คนต้องเสียชีวิต นายทหารระดับสูงคนหนึ่งบ่นว่า “ถ้าคนที่เฝ้าด่านวันนั้นเป็นทหารหรือตำรวจก็จะจัดการกับสถานการณ์ได้ แต่ ชรบ. ไม่ได้รับการอบรมและไม่มีความเป็นกลาง”¹⁵⁷ การคิดอาวุธให้พลเรือนจึงไม่ใช่หนทางที่จะคุ้มครองหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมการใช้อาวุธแก่ ชรบ. แค่สามวัน ไม่ได้ช่วยให้พวกเขาพร้อมที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ตึงเครียดในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งได้ การคิดอาวุธให้ชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาตินับเป็นหนทางสู่ความหายนะก็ว่าได้

VI ชุดอาสาสมัครหมู่บ้านและเมือง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงจัดตั้งโครงการอาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน (อรบ.) ในเดือนกันยายน 2547 ในช่วงระหว่างที่ประทับอยู่ที่พระตำหนักทักษิณราชินีเสนาในนราธิวาสเป็นเวลาสองเดือน พล.อ.ฉัตรบุญทาบ รองสมุหราชองครักษ์ได้เป็นผู้นำการอบรมให้กับผู้ที่เข้าร่วมโครงการชุดแรก 1,000 คนที่นราธิวาสในเดือนนั้นซึ่งใช้เวลาสองสัปดาห์ กระทรวงมหาดไทยได้มอบปืนลูกซองให้พวกเขาในเวลาต่อมาโดยให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเก็บเอาไว้¹⁵⁸ ตอนนี้มี อรบ. และ อรม. (อาสาสมัครรักษาเมือง) จำนวนกว่า 10,000 คนแล้วในภาคใต้ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในนราธิวาส¹⁵⁹

การก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธนี้เป็นการตอบสนองเสียงเรียกร้องจากกลุ่มชาวพุทธที่ต้องการให้มีการคุ้มครองเพิ่มเติมแต่ก็ประสบปัญหาพื้นฐานแบบเดียวกันกับกลุ่มติดอาวุธอื่นๆ การอบรมทางการทหารเพียงสิบหรือสิบห้าวันนั้นเห็นได้ชัดว่าไม่เพียงพอ¹⁶⁰ โครงการ อรบ. ได้ลดเงินเดือนหน้าที่ของตำรวจ ทหาร และกลุ่มอาสาสมัครป้องกันตัวเองโครงการอื่นๆ ของกระทรวงมหาดไทยและยังทำให้โครงสร้างการบริหารงานและการควบคุมของรัฐที่สับสนอยู่แล้วยิ่งยุ่งเหยิงมากขึ้น

ผู้ช่วยสามคนของพล.อ.ฉัตรบุญทาบจากกรมราชองครักษ์ได้ไปประจำที่จังหวัดนราธิวาส ปัตตานีและยะลา¹⁶¹ กรมราชองครักษ์ทำหน้าที่เฉพาะในเรื่องราชพิธีและการให้ความคุ้มครองสมาชิกในราชวงศ์อย่างใกล้ชิด หน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงกลาโหมแต่ว่าอยู่นอกเหนือการบัญชาการของกองทัพภาคที่สี่ โครงสร้างที่ขนานกับ

¹⁵⁷ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, เจ้าหน้าที่ทหาร, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁵⁸ “Queen’s visit; Buddhists, Muslims asked to unite”., *Bangkok Post*, 14 November 2000; “สถานการณ์ภาคใต้”, *มติชน*, 30 กันยายน 2547

¹⁵⁹ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, แหล่งข่าวใกล้ชิดกับกองงานสมุหราชองครักษ์

¹⁶⁰ อรบ. หน่วยงานหนึ่งที่ไครซิสกรุปได้สัมภาษณ์ในปานาเร ปัตตานี เมื่อเดือนเมษายน 2549 ได้รับการอบรมแค่ห้าวัน และดังที่กล่าวมาแล้ว คือตั้งแต่เดือนมกราคม 2550 ได้มีโครงการอบรมชรบ.อีกห้าถึงสิบวันเพื่อให้มีระดับการอบรมเท่าเทียมกับ อรบ. แต่ว่าการอบรมเพิ่มเติมดังกล่าวจะไม่ได้ผลอะไรมากนัก จากการสัมภาษณ์ของไครซิสกรุป, เจ้าหน้าที่ทหาร, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁶¹ พ.อ.มณีเป็นผู้ดูแลหน่วย อรบ. และ อรม. ในยะลา พ.อ.วิวัฒน์ดูแลปัตตานีและพ.อ.บอ ดูแลนราธิวาส จากการสัมภาษณ์ของไครซิสกรุป, เจ้าหน้าที่ทหารกองทัพภาคที่สี่, ยะลา, ตุลาคม 2550

หน่วยงานอื่นของรัฐนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่อึดอัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนาวิกโยธินซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในหน่วยเฉพาะกิจที่สามในนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ อรบ. เข้มแข็งเป็นพิเศษ¹⁶²

ถึงแม้ว่าในตอนต้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะทรงอยากเห็นหน่วยนี้เป็นหน่วยผสมระหว่างพุทธมุสลิม แต่ในทางปฏิบัติกลับกลายเป็นว่าสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นคนพุทธ¹⁶³ อรบ. มักจะประจำอยู่ในเขตวัดหรือมัสยิดนั้นพวกเขาได้รับมอบหมายให้ดูแลชาวพุทธซึ่งเป็นประชากรส่วนน้อยในพื้นที่ บทบาทของพวกเขามักจะทำให้มุสลิมที่อยู่รอบๆ รู้สึกไม่สบายใจและกลายเป็นแหล่งที่มาของความระแวงสงสัยต่างๆ นานาเกี่ยวกับกองกำลังอาสาชาวพุทธ¹⁶⁴

ทีมงานของพล.อ.ฉพลยังให้การอบรมกลุ่มติดอาวุธชาวพุทธที่ไม่เป็นทางการด้วย¹⁶⁵ เขาได้อธิบายในการกล่าวปาฐกถาในกรุงเทพฯ ที่จัดโดยสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนในพระบรมราชินูปถัมภ์ว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเป็นเรื่องห่วงความปลอดภัยของพลเรือนในภาคใต้อย่างมาก พล.อ.ฉพลกล่าวว่าพระองค์ตรัสว่า “ใครจะว่าอย่างไรก็ช่าง ต้องทำให้ประชาชนที่เหลืออยู่รอดให้ได้ จำเป็นต้องฝึก (อาวุธ) ก็ต้องฝึก หากต้องติดอาวุธก็ต้องยอม”¹⁶⁶

VII หน่วยกำลังอาสาชาวพุทธที่ไม่เป็นทางการ

คนกลุ่มน้อยชาวพุทธในภาคใต้รู้สึกว่าคุณภาพเหมือนถูกปิดล้อม ในหลายพื้นที่ชาวพุทธถูกติดตามทำร้ายอย่างต่อเนื่องและคนจำนวนมากจำเป็นต้องหนีออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น¹⁶⁷ เจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นชาวพุทธ ประชาชนทั่วไปหรือแม้แต่พระสงฆ์กลายเป็นเป้าหมายของกลุ่มก่อความไม่สงบ แม้ว่าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีชาวพุทธเพียงร้อยละยี่สิบของประชากร แต่จำนวนคนที่บาดเจ็บล้มตายตั้งแต่ปี 2547 นั้นมีชาวพุทธเกือบครึ่งหนึ่ง¹⁶⁸ ชุมชนชาวพุทธจำนวนมากรู้สึกว่ารัฐบาลยังไม่ได้พยายามมากพอในการคุ้มครองพวกเขาและคนจำนวนหนึ่งก็หันมาปกป้องตัวเอง โดยบางส่วนก็ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือเป็นการส่วนตัวจากทหารหรือตำรวจ

มีกลุ่มชาวพุทธหลากหลายกลุ่มทั่วทั้งพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้ารับการอบรมจากเจ้าหน้าที่และติดอาวุธตัวเองเพราะความหวาดเกรงเหตุขัดแย้งระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติ สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครกลุ่มหนึ่ง

¹⁶² ไครซิสกรุปสัมภาษณ์ พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสี่อำเภอของสงขลา ถูกแบ่งออกเป็นสี่เขตที่มีหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจสี่หน่วยดูแลความปลอดภัย นาวิกโยธินเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลพื้นที่หน่วยเฉพาะกิจที่ 3 (ฉก.3) ในจังหวัดนราธิวาส

¹⁶³ รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช “การคัดเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจกับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”, อ้างแล้ว

¹⁶⁴ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์ในนราธิวาส ยะลา และปัตตานี มกราคม- ตุลาคม 2550

¹⁶⁵ ไครซิสกรุปสัมภาษณ์, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธ, นราธิวาส, สิงหาคม 2550

¹⁶⁶ “สถานการณ์ภาคใต้” มติชน, 18 มีนาคม 2550

¹⁶⁷ รัฐบาลไม่มีข้อมูลตัวเลขของไทยพุทธที่หนีภัยออกนอกพื้นที่แต่ประมาณว่าอยู่ระหว่าง 35,000 ถึงกว่า 100,000 คน

¹⁶⁸ ดร.ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรีจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีรวบรวมสถิติที่แสดงให้เห็นว่า ในระหว่างมกราคม 2547 – มิถุนายน 2550 มีชาวพุทธเสียชีวิตอันเนื่องมาจากเหตุการณ์รุนแรงในพื้นที่ 1,101 คน และมุสลิม 1,281 คน (กับอีก 111 คนที่ไม่ทราบศาสนา)

ในนราธิวาสกล่าวว่า “พวกนั้นฆ่าเรา ทำลายธุรกิจของเรา” “เราก็ต้องป้องกันตัวเอง ก็ไปหาปืนมา”¹⁶⁹ วิดีโอและซีดีที่มีภาพแสดงให้เห็นถึงการโจมตีพลเรือนชาวพุทธและพระอย่างโหดร้ายถูกเผยแพร่ระหว่างกลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะมีการบรรยายอย่างเผด็จรื้อถึงความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองชุมชนชาวพุทธ “รัฐบาลไม่ได้คุ้มครองเรา” สมาชิกอาสาสมัครคนเดิมกล่าวอีก “เราเคยหวังไว้ว่าหลังจากมีรัฐประหาร รัฐบาลจะใช้กำลังบังคับใช้กฎหมาย แต่พวกเขาไม่ได้ทำอะไรเลย”¹⁷⁰

สมาชิกกลุ่มป้องกันตัวเองอีกรายในสะบ้าย้อยก็พูดทำนองเดียวกัน เขาบอกว่า “รัฐบาลไม่ได้ใช้อำนาจของตัวเองที่มีอยู่จัดการกับปัญหา บางทีทางการรู้ว่ามีคนบางคนแถวนี้แหละที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์บางอย่าง แต่กลับไม่ทำอะไรเลย”¹⁷¹

ปลายปี 2548 มีกลุ่มตำรวจกลุ่มเล็กๆ ในยะลามาโดย พ.ต.อ.พิทักษ์ เอียดแก้ว ได้จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพลเรือนติดอาวุธลับๆ ขึ้นมาชื่อ *รวมไทย* พ.ต.อ.พิทักษ์กล่าวถึงกลุ่มนี้ว่าเป็นหน่วยอาสาสมัครพลเรือนที่จะทำหน้าที่ช่วยผู้คนในพื้นที่รู้สึกปลอดภัยมากขึ้นและ “ช่วยดึงคนให้เข้าหากันภายใต้ความเป็นไทย” พร้อมกับอ้างว่ากลุ่มรวมไทยเปิดกว้างสำหรับมุสลิมแต่ว่ามีมุสลิมจำนวนน้อยที่สนใจ ปลายเดือนกรกฎาคม 2550 พ.ต.อ.พิทักษ์กับเพื่อนตำรวจ ได้รวบรวมและอบรมสมาชิกกลุ่มกว่า 6,000 คน และประเมินว่าในจำนวนนี้มีมุสลิมอยู่ราว 200 คน¹⁷²

พ.ต.อ.พิทักษ์เป็นผู้กำกับการกลุ่มงานสืบสวนภูธรจังหวัดยะลา เขาเคยเป็นตำรวจตระเวนชายแดนที่ทำงานอยู่ในภาคใต้กว่า 36 ปี เขาจึงคร่ำหวอดอยู่ในภาคใต้มานาน พ.ต.อ.พิทักษ์เคยประจำอยู่ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลาและต่อมาย้ายไปอยู่ที่อำเภอบันนังสตาซึ่งเป็นพื้นที่ที่เขาได้จัดตั้งกลุ่มติดอาวุธเพื่อป้องกันตัวเองขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านร่วม “ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความปลอดภัย”¹⁷³ พ.ต.อ.พิทักษ์เป็นคนกำหนดรูปแบบแผนการอบรมสมาชิกของกลุ่มรวมไทยซึ่งใช้เวลาทั้งสิ้นสองวัน โดยเน้นเรื่องการตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยและการอบรมความรู้พื้นฐานทางการทหารเพื่อประโยชน์ในการป้องกันตนเอง การอบรมจัดขึ้นในบ้านที่เช่าไว้สำหรับการดำเนินกิจกรรมนี้โดยเฉพาะและสมาชิกของกลุ่มรวมไทยมีหน้าที่หาอาวุธมาเอง พ.ต.อ.พิทักษ์บอกว่ากิจกรรมของเขาไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล แต่ว่าผู้นำกลุ่มบางคนสามารถระดมการสนับสนุนจากสภาตำบลเพื่อช่วยเหลือในเรื่องอาวุธ นอกจากนี้ รัฐบาลยังสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยถูกสำหรับครู ตำรวจและข้าราชการพลเรือนอื่นๆ ในการซื้ออาวุธเพื่อใช้ป้องกันตัวเองด้วย

สมาชิกกลุ่มรวมไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ 23 กลุ่มในระดับหมู่บ้านและตำบล ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในยะลา แต่ก็ยังมีสมาชิกอยู่ในพื้นที่ตอนใต้ของปัตตานี ด้านตะวันตกของสงขลาและบางส่วนของนราธิวาส¹⁷⁴ พ.ต.อ.พิทักษ์บอก

¹⁶⁹ โครชีสกรู๊ปสัมภาษณ์, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธ, นราธิวาส, กรกฎาคม 2550

¹⁷⁰ อ้างแล้ว

¹⁷¹ โครชีสกรู๊ปสัมภาษณ์, สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธ, สะบ้าย้อย, สะบ้าย้อย, กรกฎาคม 2550

¹⁷² โครชีสกรู๊ปสัมภาษณ์, พ.ต.อ.พิทักษ์ เอียดแก้ว, ยะลา, 23 กรกฎาคม 2550

¹⁷³ อ้างแล้ว

¹⁷⁴ มีกลุ่มสังกักรวมไทยที่เคลื่อนไหวกู้ในอำเภอบันนังสตา ธารโต ยะลา เบตง อำเภอเมืองในจังหวัดยะลา อำเภอสาขบุรี และโคกโพธิ์ ในจังหวัดปัตตานี และอำเภอเทพาและสะบ้าย้อยในจังหวัดสงขลา และยังมีที่อื่นๆด้วย, อ้างแล้ว

ว่ามีคนจำนวนหลายร้อยคนติดต่อเข้ามาในแต่ละเดือนเพื่อจะขอเข้าร่วมอบรม เพราะฉะนั้นเขาจึงต้องจัดอบรมให้สมาชิกใหม่แทบทุกเสาร์อาทิตย์¹⁷⁵

ถึงแม้พ.ต.อ.พิทักษ์ยืนยันว่ากลุ่มรวมไทยตั้งขึ้นมาด้วยเป้าหมายหลักคือป้องกันตัวเอง แต่ก็มีข้อกล่าวหาเรื่องสมาชิกกลุ่มรวมไทยบุกไปทำร้ายชาวมุสลิม¹⁷⁶ เมื่อเรื่องนี้เปิดเผยออกมาเมื่อ พ.ต.ท. เจตนากร นทีตะภาฎ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคเก้า ได้สั่งย้ายพ.ต.อ.พิทักษ์ออกนอกพื้นที่เมื่อเดือนมิถุนายน 2550 พ.ต.อ.พิทักษ์กล่าวกับโครซิกรู๊ปว่า “ถึงแม้กลุ่มรวมไทยจะตั้งขึ้นมาเพื่อป้องกันตัวเอง แต่เราไม่มีทางจะควบคุมการกระทำของสมาชิกกลุ่มในเวลาที่เราอยู่ในพื้นที่ได้”¹⁷⁷ หลังจากที่ชาวพุทธหลายร้อยคนปิดถนนในอำเภอเมือง จังหวัดยะลาเพื่อประท้วงคำสั่งย้ายพ.ต.อ.พิทักษ์ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาคเก้า ก็จำเป็นต้องเพิกถอนคำสั่งย้ายดังกล่าว¹⁷⁸

VIII กองกำลังอาสาและความตึงเครียดภายในชุมชนสะบ้าย้อย

ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านได้สะท้อนให้เห็นในเหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาซึ่งเกิดขึ้นช่วงมีนาคม-พฤษภาคม 2550 ในอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ความตึงเครียดได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อกลุ่มก่อความไม่สงบได้สังหารหมู่ชาวพุทธในพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งเป็นการกระทำที่ดูเหมือนจะมุ่งเร่งให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนต่างศาสนา และต่อมาได้มีการทำร้ายคนมุสลิมซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าอาจมาจากฝีมือกองกำลังอาสาสมัครชาวพุทธ ถึงแม้ว่าชาวมุสลิมในพื้นที่ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลทางความคิดจากกลุ่มก่อความไม่สงบจะคิดว่าเป็นฝีมือของทหารพรานก็ตาม¹⁷⁹

เหตุการณ์เหล่านี้ได้สะท้อนภาพหลายอย่าง ชุมชนชาวพุทธรู้สึกว่าการตนเองตกเป็นเหยื่อและไม่ปลอดภัยจึงทำให้หลายคนหันไปรวมตัวกันตั้งกลุ่มป้องกันตัวเอง มีเหตุที่อาจบ่งชี้ว่ากลุ่มชาวพุทธเหล่านี้อาจจะไปลอบทำร้ายคนมุสลิมเพื่อเป็นการแก้แค้นซึ่งในทางกลับกันก็เป็นสาเหตุให้ชาวมุสลิมตั้งกลุ่มคุ้มครองตัวเองขึ้นมาบ้าง ภายหลังเกิดเหตุชาวบ้านมุสลิมถูกทำร้ายก็มักจะมีการประท้วงที่จัดตั้งโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบซึ่งจะกล่าวหาเจ้าหน้าที่ความมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารพรานว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์เหล่านั้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถสืบสวนและนำตัวผู้ก่อเหตุรุนแรงซึ่งรวมไปถึงเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงและกลุ่มอาสาสมัครถูก

¹⁷⁵ อ่างแก้ว

¹⁷⁶ มีผู้สงสัยว่าสมาชิกของรวมไทยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่างๆอย่างน้อยสี่ครั้ง ครั้งที่หนึ่งคือเหตุการณ์การโจมตีมัสยิดและร้านน้ำชาในยะลาซึ่งเป็นสองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันเดียวกันคือวันที่ 14 มีนาคม 2550 คราวนั้นมีคนตายสองคนและบาดเจ็บสี่สิบเอ็ดคน ถัดมาคือการโจมตีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอิสลามสุคุดินเมื่อ 17 มีนาคม 2550 ที่ตำบลเปียน อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งมีนักเรียนเสียชีวิตสามคน บาดเจ็บเจ็ดคน ต่อมาวันที่ 31 พฤษภาคมมีเหตุการณ์ยิงกันที่บ้านคลองมุดอ ซึ่งทำให้วัยรุ่นมุสลิมห้าคนเสียชีวิตและบาดเจ็บสองคน จากการสัมภาษณ์ของโครซิกรู๊ป, เจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สอบสวนประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน, ยะลาและสงขลา, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

¹⁷⁷ โครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, พ.ต.อ.ไพฑูริย์ ชูชัยยะ รักษาการผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดยะลา, ยะลา, 26 กรกฎาคม 2550

¹⁷⁸ “สถานการณ์ภาคใต้” *ไทยโพสต์*, 1 กรกฎาคม 2550

¹⁷⁹ สะบ้าย้อยเป็นหนึ่งในหลายพื้นที่ที่สงสัยกันว่าได้เกิดปรากฏการณ์การตอบโต้กันด้วยความรุนแรงระหว่างชาวพุทธกับมุสลิมและได้เกิดข้อสงสัยว่ากลุ่มชาวพุทธที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อการป้องกันตัวเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย พื้นที่อื่นที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกันคืออำเภอบันนังสตา ยะลา อำเภอเมือง ในจังหวัดยะลา

กล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับมาลงโทยได้ ความไม่พอใจและความสงสัยในอีกฝ่ายหนึ่งก็มีแต่จะเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้โอกาสที่ความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติจะปะทุก็เพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

ก. ความรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติในยะหา

เช้าวันที่ 14 มีนาคม 2550 รถตู้ประจำทางที่มีผู้โดยสารชาวพุทธนั่งมาคันหนึ่งถูกดักโจมตีที่อำเภอยะหา คนร้ายซึ่งคาดว่าจะเป็นกลุ่มก่อความไม่สงบได้โรยตะปูบนถนนและตัดต้นไม้ขวางทาง หลังจากนั้นเขาได้ยิงเข้าใส่รถตู้ในจังหวะที่คนขับพยายามจะหันรถกลับทำให้รถไถลออกนอกถนน เมื่อปืนประมาณสิบคนวิ่งเข้าไปที่รถและตะโกนว่า “ฆ่าให้หมด” แล้วก็สังหารผู้โดยสารทั้งหมดแปดคนซึ่งรวมทั้งวัยรุ่นหญิงสองคน พวกเขาถูกยิงที่ศีรษะในระยะเผาขน มีผู้โดยสารคนที่รอดชีวิตมาได้เพียงคนเดียวซึ่งก็ได้รับบาดเจ็บสาหัส มีคนขับรถเท่านั้นที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกทำร้ายเพราะเขาพิมพ์สวดภาวนาเพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นมุสลิม¹⁸⁰ การสังหารหมู่ชาวพุทธชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในลักษณะนี้สร้างความโกรธแค้นอย่างกว้างขวางนอกเหนือพื้นที่จังหวัดยะลา มีการประท้วงอย่างน้อยในหกจังหวัดนอกพื้นที่ภาคใต้และผลกระทบจากเหตุการณ์นั้นรุนแรงมาก

เย็นวันเดียวกัน มีการโจมตีในยะหาที่เจาะจงเป้าหมายไปที่ชาวบ้านมุสลิมซึ่งดูราวกับจะเป็นการแก้แค้นให้กับชาวพุทธ เวลาประมาณ 20.30 น. ในพื้นที่ตำบลปะแตในเขตอำเภอยะหา ชายสองคนนั่งรถจักรยานยนต์ซ้อนท้ายมาใช้ระเบิดมือเอ็ม 26 ปาเข้าไปในกลุ่มคนที่มัสยิดอัลมูบาร็อกทำให้คนบาดเจ็บสิบเอ็ดคน อีกหนึ่งชั่วโมงถัดมา กลุ่มมือปืนบนรถกระบะยิงเข้าใส่ร้านน้ำชาที่บ้านปะแตในตำบลลาดตองในอำเภอเดียวกัน ทำให้ชายคนหนึ่งเสียชีวิตและมีผู้บาดเจ็บอีกสิบคน¹⁸¹ กลุ่มรวมไทยถูกสงสัยว่าอยู่เบื้องหลังแต่ยังไม่มีการสอบสวนที่ชัดเจนออกมา¹⁸²

เช้าวันที่ 15 มีนาคม 2550 ผู้หญิงและเด็กมุสลิมจำนวนหนึ่งปิดกั้นถนนที่ตำบลปะแตและกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจอยู่เบื้องหลังการลอบทำร้ายชาวมุสลิมที่มัสยิดอัลมูบาร็อก แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สลายการชุมนุมได้อย่างสันติ¹⁸³

ข. การจัดตั้งกลุ่มป้องกันตัวเองของชาวพุทธ

ชาวพุทธในสะบ้าย้อยนั้นตกเป็นเป้าการลอบทำร้ายของกลุ่มมุสลิมที่ก่อความไม่สงบตั้งแต่กลางปี 2550¹⁸⁴ “คนพุทธที่นี้อยู่ท่ามกลางภัยคุกคามว่าจะจะถูกทำร้ายมาตลอด” ชาวบ้านคนหนึ่งนั้นกล่าวกับโครซิกกรู่ว่า¹⁸⁵

¹⁸⁰ “Eight massacre in van ambushed”, *Bangkok Post*, 15 March 2007; “อมนุษย์ต่อยิงหัวผู้โดยสารรถตู้ 8 ศพ”, *ไทยโพสต์*, 16 มีนาคม 2550; “คนขับรถเสียคนร้ายสิบคนดักสังหาร”, *มติชน*, 16 มีนาคม 2550, มีบางคนที่คำอธิบายที่แตกต่างว่าการฆาตกรรมหมู่ครั้งนี้เป็นคำสั่งของตำรวจบางคนที่มีความไม่พอใจอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง, ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของโครซิกกรู, กรุงเทพฯ, กรกฎาคม 2550

¹⁸¹ “ประเบิดใส่มัสยิดและร้านน้ำชา”, *ไทยรัฐ*, 16 มีนาคม 2550; “ประเบิดร้านน้ำชา”, *ไทยโพสต์*, 17 มีนาคม 2550

¹⁸² โครซิกกรูสัมภาษณ์, พล.ต.ท.ไพฑูริย์ ชูชัยยะ รักษาการผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดยะลา, ยะลา, กรกฎาคม 2550

¹⁸³ “มือบประท้วงเจ้าหน้าที่”, *ไทยโพสต์*, 17 มีนาคม 2550

¹⁸⁴ มีเหตุการณ์การลอบทำร้ายพลเรือนหลายครั้งในพื้นที่ รวมถึงเหตุการณ์ระเบิดที่ตลาดเมื่อเดือนพฤษภาคม 2548, การยิงถูกจ้างสำนักงานทางหลวงเมื่อเดือนมิถุนายน 2548, การยิงคนกรีดยางที่สวนยางเมื่อเดือนมกราคม 2549, การยิงครูในเดือนกุมภาพันธ์ 2549 และการฆ่าคนกรีดยางอีกคนหนึ่งเมื่อเดือนมีนาคม 2549 นอกจากนี้ ยังมีคนกรีดยางอีกสองคนที่ถูกยิงตายและเหตุการณ์ป่า

ความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างศาสนาแย่งอย่างมากรวมชนคนพุทธและมุสลิมแทบจะไม่มีใครติดต่อกันและตอนนี้เป็นที่วิตกกังวลว่ากลุ่มชาวพุทธจะเริ่มตั้งตนเป็นศาลเดียหรือเป็นผู้แก้ปัญหาซึ่งพวกเขาารู้สึกว่ารัฐบาลล้มเหลวในการจัดการ

เดือนมีนาคม 2550 อดีต ขรบ. คนหนึ่งในสะบ้าย้อยตัดสินใจจัดตั้งกลุ่มป้องกันตัวเองชาวพุทธขึ้นร่วมกับคนในพื้นที่อีกประมาณยี่สิบคน พวกเขาซื้อปืนพกสั้นและวิทยุสื่อสารและขอใบอนุญาตมีอาวุธปืนจากอำเภอโดยไม่ยากนัก โดย ขรบ. ในพื้นที่ได้ใช้สนามกีฬาโรงเรียนระดับประถมที่นั่นช่วยฝึกความรู้ทางการทหารพื้นฐาน¹⁸⁶ สมาชิกของกลุ่มติดอาวุธกลุ่มนี้ที่โคราชกรู๊ปได้สัมภาษณ์ยืนยันว่าเครือข่ายที่ตั้งขึ้นมานี้จะทำหน้าที่ในการป้องกันตัวเองเท่านั้นและไม่มีสมาชิกของกลุ่มเกี่ยวข้องกับเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้น แต่พวกเขาก็เสริมว่าเขาพร้อมจะช่วยคุ้มครองชาวพุทธในพื้นที่ที่ถูกทำร้าย¹⁸⁷ แม้ว่ากลุ่มในสะบ้าย้อยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มรวมไทย แต่สมาชิกบางคนในกลุ่มก็ได้เข้ารับการฝึกอบรมจากรวมไทย¹⁸⁸ สมาชิกในพื้นที่อีกคนยังอ้างด้วยว่า “ทหารพรานให้การสนับสนุนพวกเรา”¹⁸⁹

ค. การลอบทำร้ายที่สถาบันศึกษาปอเนาะอิสลาฮุดดีน

ความรุนแรงในสะบ้าย้อยจะเป็นส่วนหนึ่งของเหตุรุนแรงระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการสังหารหมู่ผู้โดยสารถูกผู้ประจำทางที่ยะหา คั้นเดียวกับที่มีการโจมตีในยะหา มีมือปืนเข้าไปในหมู่บ้านควนหรีน (หรืออีกชื่อหนึ่งว่าภูมิตอริงหรือภูมิตอแระ) แล้วกราดยิงบ้านชาวบ้านทำให้บ้านเรือนหลายหลังเสียหายแต่ไม่มีใครได้รับบาดเจ็บ¹⁹⁰ สามวันต่อมา (17 มีนาคม) มีมือปืนบุกเข้าไปในสถาบันศึกษาปอเนาะอิสลาฮุดดีนในตำบลเปียน อำเภอสะบ้าย้อยก่อนสี่ทุ่มเล็กน้อย¹⁹¹ แล้วปาระเบิดมือเข้าในกระท่อมไม้ไผ่หลังคาสังกะสีอย่างน้อยหนึ่งหลังและใช้ปืนลูกซองและเอ็ม 16 กราดยิงใส่กระท่อมอีกสามหลัง¹⁹² บาบอับดุลเลาะห์หะยีเจ๊ะเลาะ โต๊ะครูของสถาบัน ได้ยินเสียงปืนและเสียงหวีดร้องของนักเรียนจึงวิ่งออกไปดู

ระเบิดใส่ร้านน้ำชาทำให้คนตายไปอีกสามคนเมื่อเดือนตุลาคม 2549, พ่อค้าขายนกอินทรีตายในเดือนพฤศจิกายน 2549 และคนกรีดขางสามคนถูกยิงตายขณะขับรถไปที่สวนยางในเดือนมกราคม 2550, “Six home made bombs explode, two people shot”, *Bangkok Post*, 13 May 2005; “Deep South: teachers homes shot up”, *The Nation*, 28 June 2005; “Prem to play more active role in South”, *Bangkok Post*, 13 January 2006; “33 more schools shut in Songkhla”, *The Nation*, 8 February 2006; “Violence continues in Songkhla and Narathiwat”, *The Nation*, 21 March 2006; “Rubber tapper and son latest fatalities”, *The Nation*, 8 October 2006; “Friend of a former MP gunned down in South”, *Bangkok Post*, 11 November 2006; “3 Buddhists killed, one injured by Islamic insurgents in Songkhla”, *The Nation*, 29 January 2007.

¹⁸⁵ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้นำกองกำลังอาสา, สะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550

¹⁸⁶ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้นำกองกำลังอาสา, สะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550

¹⁸⁷ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, สมาชิกกลุ่มป้องกันตัวเองสะบ้าย้อย, กรกฎาคม 2550

¹⁸⁸ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้นำกองกำลังอาสา, สะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550

¹⁸⁹ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, สมาชิกกลุ่มป้องกันตัวเองสะบ้าย้อย, กรกฎาคม 2550

¹⁹⁰ โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, ชาวบ้านควนหรีนสองคน, กรกฎาคม 2550

¹⁹¹ โรงเรียนนี้มีชื่อเป็นภาษาไทยว่า *อิสลามบำรุงศาสตร์วิทยา* และ *ปอเนาะควนหรีน*

¹⁹² โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, บาบอับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะเลาะ, และจากการตรวจสอบรอบกระสุนในปอเนาะตำบลเปียน, สะบ้าย้อย, สงขลา, กรกฎาคม 2550; โคราชกรู๊ปสัมภาษณ์, แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ที่เข้าไปตรวจสอบโรงเรียน, กรุงเทพฯ, สิงหาคม 2550

กระต้อมสี่หลังมีรอยกระสุนและนักเรียนสองคนเสียชีวิต คนหนึ่งอายุ 12 ปีและอีกคนอายุ 14 ปี ส่วนเด็กชายอีกแปดคนบาดเจ็บ¹⁹³ ต่อมานักเรียนอีกคนหนึ่งซึ่งอายุ 17 ปีเสียชีวิตที่โรงพยาบาล นักเรียนมองไม่เห็นพวกมือปืนเนื่องจากตอนที่พวกเขาบุกเข้าไปนั้นฟ้ามืดแล้ว แต่นักเรียนคนหนึ่งอ้างว่าได้ยินคนร้ายคนหนึ่งพูด (เป็นภาษาไทย) ถึงเด็กนักเรียนคนหนึ่งที่พวกเขายิงตายว่า “อ้าว คนนี้ยังเด็กมากเลย”¹⁹⁴

บาทอับดุลเลาะห์ไม่ได้แจ้งความเรื่องที่ถูกบุกโจมตีกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ซึ่งเขามีความสัมพันธ์ไม่ลึกนัก สถาบันปอเนาะของบาทอับดุลเลาะห์เป็นแห่งเดียวในเขตนี้ที่ไม่ยอมใช้หลักสูตรการศึกษามาตรฐานของรัฐและสอนแต่เพียงวิชาด้านศาสนาเท่านั้น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในพื้นที่รวมทั้งทหารพราน มักกล่าวหาบาทอับดุลเลาะห์ว่าซ่อนสมุญซ่อนภัยไม่สงบ ในปี 2549 โรงเรียนถูกค้นแต่ไม่มีการจับกุมผู้ใด¹⁹⁵ ตำรวจในอำเภอยะหาซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกันมีหมายจับนักเรียนซึ่งเป็นหนึ่งในจำนวนที่ได้รับบาดเจ็บซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับกรขโมยอาวุธของ ชรบ. ช่วงกลางปี 2550 และสงสัยว่านักเรียนคนนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแกนนำกลุ่มก่อความไม่สงบในท้องถิ่น¹⁹⁶

1. การประท้วงทหารพราน

หลังจากที่มีการกราดยิงได้ไม่กี่ชั่วโมงก็มีกลุ่มผู้ประท้วงซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงจากพื้นที่ใกล้เคียงได้ตั้งแถวกันทางด้านหน้าโรงเรียน พวกเขากล่าวหาว่าทหารพรานในพื้นที่เป็นคนที่โจมตีปอเนาะ ฐานปฏิบัติการของทหารพรานในพื้นที่นั้นถูกโจมตีก่อนเกิดเหตุการณ์นี้ไม่ถึง 24 ชั่วโมง ผู้ประท้วงไม่ยอมให้ตำรวจเข้าไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยอ้างว่าตำรวจอาจจะเข้าไปจัดการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงหลักฐานหรือพยายามที่จะสั่งปิดโรงเรียน

จำนวนผู้ประท้วงเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 200 คนในตอนเช้าวันถัดไปและ 500 ในเวลาต่อมา¹⁹⁷ จากข้อมูลของตำรวจสะบ้าย้อยคนที่มาร่วมในระยะหลังเกือบจะทั้งหมดมาจากนอกพื้นที่จังหวัดสงขลา¹⁹⁸ มีปัจจัยหลายอย่างที่บ่งชี้ว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอาจเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการชุมนุมประท้วง เช่น มีการโรยตะปูไว้บนถนน โคนต้นไม้ใช้ถังน้ำมันขวางถนน พร้อมทั้งออกกฎหมายจราจรคนขับรถจักรยานยนต์เพื่อตรวจสอบว่าใครเป็นใครเพื่อให้คนที่ปิดถนนสามารถควบคุมคนเข้าออกได้ นอกจากนี้ ยังมีมีการโปรยใบปลิวโจมตีทหารพรานในพื้นที่แถบนั้นด้วย¹⁹⁹

ด้านบาทอับดุลเลาะห์กล่าวว่ากลุ่มผู้ประท้วงไม่ได้ไปปรึกษาเขาเรื่องจะจัดชุมนุมที่หน้าโรงเรียน เขาคิดว่าคนในหมู่บ้านได้ยินเสียงปืนและระดมคนมากันเอง แต่ตำรวจในพื้นที่เชื่อว่าเขาร่วมมือกับผู้ประท้วงและเชื่อว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบหลบซ่อนอยู่ในโรงเรียนก่อนที่จะออกมาชุมนุม²⁰⁰ ผู้เข้าร่วมชุมนุมบางคนบอกว่าไปร่วมเพื่อจะช่วยเหลือ

¹⁹³ เราะยะ ปาเสาะ อายุ 12 ปีและอาริยะ สุหลง อายุ 14 ปี เสียชีวิตจากการลอบทำร้าย, ผู้ได้รับบาดเจ็บ ได้แก่ อับดุลลาห์ตอและ สามและ อายุ 16 ปี คอละห์ มาบะ อายุ 17 ปี รอสละลี มะแอ อายุ 14 ปี กัมเป อะแอ อายุ 13 ปี มะมุนละ และ โอะละ อายุ 17 ปี รอมะเยะ คาร์ริง อายุ 17 ปี ชุกรี มูดอ อายุ 15 ปี และชุกรีฟี สะมะแอ อายุ 17 ปี, “บีมปอเนาะ ดย 2 เจ็บ 8”, *ไทยรัฐ*, 20 มีนาคม 2550

¹⁹⁴ ไครซัสกรู๊ปสัมภาษณ์, บาทอับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะละ และครูอีกคนหนึ่งโรงเรียน, กรกฎาคม 2550

¹⁹⁵ “Thailand enlists women to battle insurgency”, *Christian Science Monitor*, 4 April 2007

¹⁹⁶ “บีมปอเนาะ ดย 2 เจ็บ 8”, *ไทยรัฐ*, 20 มีนาคม 2550

¹⁹⁷ ไครซัสกรู๊ปสัมภาษณ์, บาทอับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะละ และทหารพรานสะบ้าย้อย, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

¹⁹⁸ ไครซัสกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้กำกับสถานีตำรวจอำเภอสะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550

¹⁹⁹ ไครซัสกรู๊ปสัมภาษณ์, บาทอับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะละ และตำรวจสะบ้าย้อย, อ้างแล้ว

²⁰⁰ ไครซัสกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้กำกับสถานีตำรวจอำเภอสะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550

คุ้มครองบาบอ รวมทั้งครอบครัวของเด็กที่เสียชีวิตแต่บาบอบอกว่ารู้สึกไม่ค่อยสบายใจที่มีการประท้วงเพราะรู้ว่าจะทำให้ทางการยิ่งสงสัยตนเองหนักยิ่งขึ้น²⁰¹

นายสนธิ เตชานันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา กับนายอาซิส พิทักษ์कुมพล ประธานคณะกรรมการกลางอิสลามจังหวัดสงขลา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงในพื้นที่พยายามเข้าเจรจากับกลุ่มผู้ประท้วงแต่พวกเขาไม่ยอมสลายตัว ทหารยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อขู่แต่ไม่มีใครยอมถอย เจ้าหน้าที่คนหนึ่งเสียชีวิตที่ผู้ประท้วงยอมให้เข้าไปในเขตโรงเรียนได้คือผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ซึ่งได้เดินทางไปถึงที่โรงเรียนในวันที่ 20 มีนาคม หมอพรทิพย์เข้าตรวจสอบร่องรอยที่กระท่อมและได้พยายามขอร้องให้บรรดาผู้หญิงทั้งหลายกลับบ้าน หมอพรทิพย์ไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างเต็มที่เพราะว่าศพผู้เสียชีวิตถูกฝังไปแล้วและปลอกกระสุนก็ถูกเก็บไปแล้ว แต่สิ่งที่หมอสามารถให้ความกระจ่างได้อย่างหนึ่งคือการชี้ว่าข้อสันนิษฐานของทหารและชาวพุทธในพื้นที่บางส่วนที่ว่าระเบิดได้ปะทุขึ้นในขณะที่นักเรียนเหล่านั้นกำลังประกอบระเบิดอยู่เป็นข้อสันนิษฐานที่ผิด โดยดูจากรอยกระสุนและรูที่เกิดจากสะเก็ดระเบิดในกระท่อม²⁰² หมอพรทิพย์ชี้ว่าไม่มีหลักฐานชิ้นส่วนของวัตถุระเบิดในที่เกิดเหตุ มีแต่ปลอกกระสุนจากปืนลูกซอง ปืนสงครามเอ็ม 16 และระเบิดมือ²⁰³

หนึ่งเดือนหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้นตำรวจจึงสามารถเข้าไปในโรงเรียนได้แต่ก็ไม่สามารถหาข้อสรุปอย่างชัดเจนได้ว่าใครเป็นคนร้าย ผู้เชี่ยวชาญด้านอาวุธปืนของกระทรวงยุติธรรมได้ตรวจสอบปืนของตำรวจในพื้นที่ ตำรวจตระเวนชายแดนและทหารพรานทุกรายโดยเทียบกับปลอกกระสุนที่นำมาจากที่เกิดเหตุ แต่ก็ไม่พบปืนกระบอกที่ตรงกับที่ใช้ในที่เกิดเหตุ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะสรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่ความมั่นคงไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นเพราะพวกเขาอาจจะใช้อาวุธที่ไม่ใช่ของทางการก็ได้ ด้านตำรวจสันนิษฐานว่ามีคนบางกลุ่มที่พยายามจะกระพือความขัดแย้งระหว่างคนต่างศาสนาและเชื้อชาติ “ไม่ใช่ทั้งพวกก่อความไม่สงบหรือพวกเจ้าหน้าที่ แต่เป็นมือที่สาม” ตำรวจในพื้นที่คนหนึ่งบอกกับไครซิกรู๊ป²⁰⁴

เจ้าหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนคนหนึ่งที่มีชื่อเสียงซึ่งอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้รับโทรศัพท์จากเด็กหนุ่มชาวพุทธคนหนึ่งใ้สะบักสะบอมที่มีน้ำเสียงตื่นตระหนก เขาได้สารภาพว่ามีส่วนในการโจมตีโรงเรียนปอเนาะแต่อ้างว่าเขาทำไปเพราะถูกเพื่อนๆ กดดันและไม่กล้าไปหาตำรวจ²⁰⁵ อย่างไรก็ตาม นักการเมืองคนหนึ่งในสงขลาซึ่งเป็นคนพุทธกล่าวกับไครซิกรู๊ปว่าทหารพรานได้สารภาพว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง²⁰⁶ ส่วนในพื้นที่ที่มีการแจกใบปลิวอ้างว่าคนร้ายคือผู้ก่อความไม่สงบจากกลุ่มบิอาร์เอ็นหรือ Barisan Revolusi Nasional (BRN) ซึ่งเป็นกลุ่มแบ่งแยกดินแดนกลุ่มหลักที่ปฏิบัติการในภาคใต้และยังตำหนิตหารพรานว่าเป็นกลุ่มที่ทำให้ชาวมุสลิมเกิดความรู้สึกต่อต้านรัฐ²⁰⁷

²⁰¹ ไครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, บาบอฮับดุลเลาะห์ หะยีเจ๊ะเลาะ, กรกฎาคม 2550

²⁰² “มือปลัดเจ้าหน้าที่ตรวจสอบที่เกิดเหตุ”, *มติชน*, 20 มีนาคม 2550

²⁰³ ไครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, แพทย์หญิงคุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์, กรุงเทพฯ, สิงหาคม 2550 มีการค้นพบน้ำมันเชื้อเพลิงลึกลับที่กระป๋องที่ด้านหลังของโรงเรียน เป็นไปได้ว่าได้ถูกเตรียมไว้เพื่อเผากระท่อมทั้งสี่หลัง แต่ไม่สามารถใช้การสอบสวนด้วยวิธีการทางนิติวิทยาศาสตร์ได้เพราะว่าเจ้าหน้าที่และนักเรียนในโรงเรียนได้ทิ้งร่องรอยมืออยู่ทั่วไปหมดในขณะที่เก็บหลักฐานไว้ให้กับหมอพรทิพย์ ซึ่งในกรณีของปลอกกระสุนก็เป็นเช่นเดียวกัน

²⁰⁴ ไครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, ผู้กำกับสถานีตำรวจอำเภอสะบักสะบอม, สิงหาคม 2550

²⁰⁵ ไครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, กรกฎาคม 2550

²⁰⁶ ไครซิกรู๊ปสัมภาษณ์, กรกฎาคม 2550

²⁰⁷ “ป้อมปอเนาะ ดาย 2 เจ็บ 8”, *ไทยรัฐ*, 20 มีนาคม 2550

เจ้าหน้าที่รัฐบาลบางส่วนก็มีความคิดคล้ายๆ กัน แต่เจ้าหน้าที่หลายคนในกลุ่มเดียวกันนี้ก็สงสัยว่าโรงเรียนนี้เป็นศูนย์กลางของการเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบ ซึ่งก็เป็นเรื่องประหลาดว่าถ้าเป็นเช่นนั้นจริงทำไมโรงเรียนนี้จึงตกเป็นเป้าหมายการโจมตีของกลุ่มบีอาร์เอ็น

2 ชาวพุทธประท้วงตอบโต้

ภายหลังจากที่กลุ่มผู้ประท้วงชาวมุสลิมพยายามเรียกร้องให้ถอนทหารพรานและตำรวจตระเวนชายแดนออกจากพื้นที่ ชาวพุทธในสะบ้าย้อยก็ได้ชุมนุมประท้วงบ้างในวันที่ 26 มีนาคม 2550 เพื่อเรียกร้องให้กองกำลังทั้งสองหน่วยไว้และให้เสริมกำลังเจ้าหน้าที่ความมั่นคงในพื้นที่อีก รวมทั้งให้แจกจ่ายอาวุธให้ชาวพุทธเพื่อจะได้ป้องกันตัวเอง มีคนไปชุมนุมที่หน้าทำการอำเภอสะบ้าย้อยราว 2,000 คน จำนวนหนึ่งในนั้นมีอาวุธ การชุมนุมดำเนินไปประมาณสี่ชั่วโมงและยุติลงเมื่อเจ้าหน้าที่รับปากว่าจะพิจารณาข้อเรียกร้องของพวกเขา²⁰⁸ ถึงแม้ว่าทหารพรานจำนวนหนึ่งในสะบ้าย้อยจะเป็นมุสลิม (ซึ่งส่วนใหญ่มาจากจังหวัดภาคใต้ตอนบนซึ่งไม่พูดภาษามลายูท้องถิ่น) แต่ทหารพรานมักถูกมองว่าเป็นกองกำลังที่คอยปกป้องคุ้มครองชาวพุทธ

ง. ระเบิดที่ตลาดชาวพุทธ

ประมาณบ่ายสี่โมงวันที่ 28 พฤษภาคม 2550 มีการปะทะระเบิดใส่กลุ่มชาวพุทธในตลาดสะบ้าย้อยซึ่งถูกมองว่าเป็นฝีมือของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ระเบิดถูกวางไว้ในตะกร้าหน้ารถจักรยานยนต์ที่จอดอยู่ในพื้นที่ตลาดส่วนที่เป็นของชาวพุทธและถูกจุดชนวนด้วยโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นวิธีที่กลุ่มบีอาร์เอ็นมักใช้ การระเบิดครั้งนั้นทำให้มีมรณายนต์ รวมทั้งเด็กผู้หญิงอายุสองและแปดขวบและมีผู้บาดเจ็บ 26 คน²⁰⁹

การสอบสวนของตำรวจพบว่ารถมอเตอร์ไซค์คันนั้นมีป้ายทะเบียนปิดตานิแต่ไม่สามารถระบุชื่อผู้ต้องสงสัยได้²¹⁰ เช่นวันนั้น มีรายงานว่าม็อบมุสลิมประมาณ 30 คนขับรถวนไปรอบๆ หมู่บ้านควนหรั่งในตำบลเปียน (อันเป็นที่ตั้งของสถาบันศึกษาปอเนาะอิสลาฮุดดีน) พวกเขาตะโกนและยิงปืนฉลองการวางระเบิดและทำให้มีบ้านเรือนเสียหายสิบหลัง²¹¹

คืนก่อนหน้านั้นมีการวางระเบิดสถานที่ต่างๆ ในอำเภอหาดใหญ่เจ็ดลูก ทำให้มีมรณายนต์หนึ่งคนและบาดเจ็บสิบสองคน ตำรวจสงสัยว่าผู้ก่อการคนสำคัญคือกลุ่มวัยรุ่นจากสะบ้าย้อยซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่มีรายงานว่าเกี่ยวพันกับการวางระเบิดในหาดใหญ่ในปี 2548 ด้วย²¹² คงต้องรอดูกันต่อไปว่าคนวางระเบิดตลาดสะบ้าย้อยจะเป็นกลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่มาจากปัตตานีหรือว่าสะบ้าย้อย และคนเหล่านี้จะมีส่วนเกี่ยวพันหรือไม่อย่างใดกับโรงเรียน

²⁰⁸ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ชาวบ้านพุทธที่อาศัยในสะบ้าย้อย, กรกฎาคม 2550; “Buddhists protest for troops”, *The Nation*, 27 March 2007

²⁰⁹ นกัสวรรณ จอมบดินทร์ อายุสองขวบ และอมรทิพย์ ดั่งศรีเทพ อายุแปดขวบ เสียชีวิต ณ ที่เกิดเหตุ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของ ไครซีสกรุป, ผู้กำกับการอำเภอสะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550; และ “Four killed, 26 injured by bomb in Songkhla”, *The Nation*, 29 May 2007

²¹⁰ ไครซีสกรุปสัมภาษณ์, ผู้กำกับการสถานีตำรวจอำเภอสะบ้าย้อย, สิงหาคม 2550; “บีมสะบ้าย้อยตาย 4 เจ็บเพียบ”, *มติชน*, 31 พฤษภาคม 2550

²¹¹ “สมช.ยันบีมไม่เกี่ยวปมการเมือง”, *มติชน*, 31 พฤษภาคม 2550

²¹² อ่างแก้ว

อิสลาฮุดดีน แต่ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวได้ส่งผลโดยตรงต่อวงจรแห่งการใช้ความรุนแรงและการแก้แค้นตอบโต้กันในพื้นที่

จ. การลอบยิงที่มีสยิดคอลลอมูด

เวลาประมาณ 20.50 น. ของวันที่ 31 พฤษภาคม 2550 สามวันหลังเหตุการณ์ระเบิดที่ตลาดสะพานซ้อย มีมือปืนในชุดคานั่งรถกระบะสองคันเข้าไปในหมู่บ้านแล้วกราดยิงกลุ่มเด็กหนุ่มที่นั่งอยู่ตรงข้ามมีสยิดคอลลอมูดในตำบลจะแหนในอำเภอสะพานซ้อยหลังการระดมเวลาเย็นทำให้คนตายห้าคนและบาดเจ็บอีกสองคน²¹³ รถทั้งสองคันซึ่งขับมาจากทางอำเภอปางของจังหวัดยะลาจะต้องผ่านด่านตรวจของตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งอยู่ห่างจากจุดเกิดเหตุราวหนึ่งกิโลเมตรซึ่งเป็นด่านตรวจรถที่เข้าและออกหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ที่เฝ้าจุดตรวจน่าจะเห็นมือปืนที่เข้าไปในพื้นที่และได้ยินเสียงปืนด้วย แต่กลับไม่มีใครหยุดรถทั้งสองคัน

คนในพื้นที่ต่างไม่เข้าใจว่าเหตุใดตำรวจตระเวนชายแดนไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ หลายคนจึงสงสัยว่าเจ้าหน้าที่จะรู้เห็นด้วย²¹⁴ ปืนที่ใช้ในการโจมตีเป็นปืนสงครามเอ็ม 16 และปืนอาทาก้า (AK-47) เจ้าหน้าที่ตรวจสอบปืนของบรรดาเจ้าหน้าที่ความมั่นคงอีก แต่ก็ไม่สามารถจับกุมปืนที่ใช้ในที่เกิดเหตุกับปืนของเจ้าหน้าที่คนใดได้ แต่ว่าในกรณีนี้คนตรวจสอบคือตำรวจไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานอิสระซึ่งก็ทำให้ความน่าเชื่อถือของกระบวนการตรวจสอบลดลงไปด้วย คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เชื่อว่ารัฐอยู่เบื้องหลังการกราดยิงครั้งนี้ ส่วนตำรวจในท้องที่ก็พูดเป็นนัยว่าเป็นฝีมือของกลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธอีก แต่การสอบสวนไม่มีความคืบหน้า

ชาวบ้านในหมู่บ้านคอลลอมูด(ซึ่งล้วนเป็นมุสลิม)สรุปว่าไม่ว่าใครจะอยู่เบื้องหลังการกราดยิงก็ตาม ที่แน่ๆ คือรัฐไม่สามารถปกป้องคุ้มครองพวกเขาได้ การเข้าร่วมเป็น ชรบ. ก็ไม่ใช่ทางเลือกที่ดีสำหรับพวกเขา เพราะการเกี่ยวข้องกับรัฐในลักษณะนั้นกลายเป็นเรื่องอันตรายอย่างยิ่งเพราะกลุ่มก่อความไม่สงบได้เข้าไปเคลื่อนไหวในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2547 บรรดาผู้นำหมู่บ้านจึงตัดสินใจจัดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยของตัวเองขึ้น ผู้ใหญ่บ้านจัดหาคนหนุ่มจากในหมู่บ้านราว 70 คน จัดเวรยามเพื่อให้มีการเฝ้าทางเข้าออกหมู่บ้านทุกจุด พวกเขาตัดต้นไม้และต้นไม้ที่จะบดบังทัศนวิสัยออกไปและเฝ้าจุดตรวจทุกคืนจากเวลาหนึ่งทุ่มจนถึงช่วงระดมตอนเช้าและห้ามคนนอกเข้าหมู่บ้านในยามวิกาล ทั้งนี้รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ด้วย ตอนแรกพวกเขาบอกใคร่รู้ที่ปฏิบัติโดยปราศจากอาวุธ แต่เมื่อถามเข้าจริงๆก็ยอมรับว่า คนที่มีอาวุธก็มักจะพกอาวุธไปด้วย²¹⁵

ชาวบ้านทุกคนบอกว่ากลัวเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจมากกว่าใครๆ ผู้หญิงคนหนึ่งกล่าวว่า “ฉันไม่รู้ใครอยู่เบื้องหลังการโจมตี รู้แต่ว่าตั้งแต่ทหารพรานมาอยู่สถานการณ์ก็เลวร้ายลง”²¹⁶

²¹³ คนที่ถูกยิงตายทั้งห้าคือ อับดุลลา มะสาสะ อายุ 29 ปี, มะสุไฮดี มะกะจี อายุ 23 ปี, ดาค็อนัน, มั่นเสน อายุ 24 ปี, อุดลย์ ตะเย อายุ 17 ปี, อันนัวร์ คาเด อายุ 18 ปี, ผู้ได้รับบาดเจ็บคือ การิม เมาะอา และมะรุดีง มาปี อายุ 16 ปีทั้งคู่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของใคร่รู้ที่ปฏิบัติ, อิหม่ามมีสยิดคอลลอมูด, กรกฎาคม 2550; “คนร้ายใช้อาวุธสงครามยิงใส่มีสยิดคอลลอมูด ตะจะแหน สะบ้าย้อย ชาวบ้านตายแล้ว 7”, สำนักข่าวอิสรา, 1 มิถุนายน 2550

²¹⁴ ใคร่รู้ที่ปฏิบัติสัมภาษณ์, ชาวบ้านหมู่บ้านคอลลอมูด, กรกฎาคมและสิงหาคม 2550

²¹⁵ อ่างแล้ว

²¹⁶ ใคร่รู้ที่ปฏิบัติสัมภาษณ์, ชาวบ้านหมู่บ้านคอลลอมูด, สิงหาคม 2550

ไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงครั้งใดในสัปดาห์ย่อยในระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม 2550 ที่ได้รับการคลี่คลายเลย ชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งข้อสงสัยเรื่องคนที่อยู่เบื้องหลังและชาวบ้านต่างกลุ่มมักจะมีความเห็นต่างกัน ชาวพุทธสงสัยผู้ก่อความไม่สงบชาวมุสลิม ส่วนชาวมุสลิมสงสัยว่าเป็นการลงมือของรัฐหรือไม่ก็กลุ่มอาสาสมัครชาวพุทธ ชาวบ้านทั้งพุทธและมุสลิมต่างก็จัดตั้งกลุ่มติดอาวุธของตนเอง โดยกลุ่มของชาวพุทธบางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล นอกจากนี้การส่งกำลังทหารพรานไปประจำในพื้นที่ก็จะยิ่งทำให้ความริ้วฉานระหว่างมุสลิมและพุทธในพื้นที่รุนแรงหนักขึ้นไปอีก

ในสงครามโฆษณาชวนเชื่อ มุมมองที่สอดคล้องต่อเรื่องหนึ่งๆมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าข้อเท็จจริง อาวุธที่มีอำนาจที่สุดของรัฐบาลคือการสอบสวนอย่างโปร่งใส การลงโทษทหารพรานหรือเจ้าหน้าที่ความมั่นคงที่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจหน้าที่จะทำให้ข้ออ้างของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ว่ารัฐอยู่เบื้องหลัง เหตุการณ์ความรุนแรงทุกกรณีที่เกิดขึ้นไม่ได้มีน้ำหนักน้อยลง การตรวจสอบบทบาทของกองกำลังอาสาสมัครของชาวบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์กับรัฐอย่างรอบคอบ รวมทั้งการยุติโครงการของรัฐบางโครงการที่ทำการติดอาวุธให้ประชาชนจะช่วยลดวงจรแห่งความรุนแรงลงได้อีกด้วย

IX บทสรุป

โดยรวมแล้ว ทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านเป็นอุปสรรคมากกว่าที่จะช่วยลดปัญหาความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้แต่ละกลุ่มจะมีประโยชน์อยู่บ้าง แต่ว่าตำรวจและทหารอาชีพก็สามารถจะทำหน้าที่ที่พวกเขาทำอยู่ได้ รัฐบาลมักกล่าวอ้างว่าประโยชน์ของหน่วยเหล่านี้คือเป็นแหล่งข้อมูลและเครือข่ายคนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีส่วนช่วยมากนักในการทำงานการข่าว ดังจะเห็นได้ว่าการข่าวก็ยังคงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของรัฐบาลในการวางยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อความไม่สงบอยู่

กลุ่ม อส. จะเป็นกลุ่มที่มีประวัติที่เลวที่สุดในบรรดากองกำลังนอกแบบทั้งหลาย และชาวบ้านหลายแห่งมักจะมองว่าคนเหล่านี้เป็นคนในพื้นที่จริงๆ และไม่ลู่แก่อ่านจากท่าทหาร (รวมทั้งทหารพราน) หรือตำรวจ แต่พวกเขา ยังคงเกี่ยวข้องอยู่กับการทุจริตคอร์รัปชันในพื้นที่รวมทั้งการเมืองที่ใช้เงินสกปรก ทั้งยังมีโอกาสที่จะตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าไปเป็นมือปืนช่วยดูแลผลประโยชน์ในทางการเมือง ธุรกิจหรือความมั่นคง ซึ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในระยะยาวรัฐบาลควรพิจารณายกเลิกกลุ่มนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม ดูเหมือน อส. จะยังคงจะมีบทบาทสำคัญต่อไปตราบนานกว่าตำรวจจะทุจริตหรือใช้อำนาจหน้าที่เกินขอบเขตน้อยลงและสามารถบังคับใช้กฎหมายได้โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากกำลังอาสาสมัครต่างๆ

ความสามารถในการรบของทหารพรานแต่ละนายนับว่าเทียบเท่ากับทหารในกองทัพได้ ทั้งนี้เพราะว่าในกองทัพเองก็มีสัดส่วนการใช้ทหารเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในภาคใต้ค่อนข้างสูง แต่ปัญหาใหญ่ของทหารพรานคือเรื่องของวินัย และเมื่อรวมถึงการกำกับควบคุมที่หละหลวมด้วยแล้วก็ยิ่งทำให้ปัญหาหนักขึ้น ประวัติอันด่างพร้อยของทหารพรานในอดีตตลอดจนการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมในช่วงที่ผ่านมา กลายเป็นวัตถุดิบอย่างดีให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนำไปใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อ การรับสมัครทหารพรานเข้าประจำการในพื้นที่เพิ่มเติมในปี 2550 ดูราวกับจะเป็นการก่อปัญหาต่างๆ กับการแก้ปัญหา

อย่างไรก็ตาม ทหารพรานจะมีบทบาทในการปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบ (counter-insurgency) มากกว่าทหารประจำและในแง่ที่อาจจะถือได้ว่าทหารพรานก็สามารถที่จะสร้างประโยชน์ได้เช่นกัน รัฐบาลควรจะพิจารณาให้การอบรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมทักษะด้านการทหารและความรู้เรื่องกฎหมายสิทธิมนุษยชนแก่ทหารพราน รวมทั้งกองทัพควรจะทำกับควบคุมทหารพรานให้ใกล้ชิดมากขึ้น โดยอาจจะให้อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยรบพิเศษ

บรรดากองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านนั้นจะไม่ได้มีประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงมากนัก เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาพวกเขาที่ล้มเหลวในการปกป้องทรัพย์สินของโรงเรียน สถานที่ราชการจากการถูกทำลายและไม่สามารถป้องกันการทำร้ายประชาชนได้ นอกจากนี้ อาวุธจำนวนมากหลายร้อยกระบอกในมือของพวกเขาจะถูกฉกฉวยและตกไปอยู่ในมือของกลุ่มก่อความไม่สงบอีก โครงการของรัฐบาลที่วางเป้าหมายจะคิดอาวุธพลเรือนเป็นเรือนหมื่นและการผ่อนคลายการควบคุมอาวุธขนาดเล็กได้มีส่วนในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธของแต่ละฝ่าย ซึ่งยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในอันที่จะทำให้คนต่างศาสนาและเชื้อชาติขัดแย้งกันหนักขึ้น กลุ่มติดอาวุธอย่างเช่นกลุ่มรวมไทยซึ่งอยู่นอกเหนือการกำกับควบคุมของรัฐควรจะถูกลบไป นอกจากนี้ รัฐยังควรที่จะเข้มงวดในการควบคุมอาวุธปืนและการออกใบอนุญาตการครอบครองอาวุธปืน

แม้ว่าการใช้ทหารพรานและกองกำลังอาสาสมัครชาวบ้านนั้นจะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการใช้ทหารอาชีพแต่ว่ามันเป็นการทดแทนที่คุณภาพต่ำ ในขณะที่เหตุการณ์รุนแรงมากขึ้นก็ยิ่งเป็นที่ชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ ว่าทหารกว่า 22,000 นายและตำรวจอีกกว่า 10,000 นายในพื้นที่ไม่สามารถรับมือกับภัยอันตรายที่กำลังเกิดขึ้นนี้ได้ ผู้ก่อความไม่สงบสามารถปฏิบัติการรุนแรงในหลายพื้นที่และสังหารพลเรือนตลอดจนเจ้าหน้าที่ความมั่นคงจำนวนหลายร้อยได้อย่างลอบหนว นโยบายด้านความมั่นคงอันเดียวที่มีผลในการลดทอนความสามารถในการวางแผนและปฏิบัติการโจมตีครั้งใหญ่ๆของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบก็คือปฏิบัติการกวาดล้างจับกุมที่ดำเนินการในปลายเดือนมิถุนายน 2550 ปฏิบัติการหนั้นนี้ช่วยซื้อเวลาทหารได้ช่วงหนึ่ง แต่ผลระยะยาวของการกวาดจับคนจำนวนมากโดยไม่เลือกหนั้นนี้อาจสร้างความแปลกแยกให้กับกลุ่มคนหนุ่มมลายูมุสลิม ในขณะที่เดียวกันการลอบสังหารก็ยังดำเนินต่อไปอยู่แทบทุกวัน

ข้อกังวลในเรื่องการเมืองระดับชาติดูเหมือนจะเป็นเหตุผลที่ทำให้กองทัพหลักอึดเหลือที่จะส่งทหารจากกรุงเทพฯ ภาคเหนือและภาคอีสานไปเพิ่มในภาคใต้ อย่างไรก็ตาม การคาดคะเนในครั้งนี้จะมองข้ามภัยด้านความมั่นคงที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียกร้องการจัดการอย่างจริงจังจากเจ้าหน้าที่ความมั่นคงที่เป็นมืออาชีพรัฐบาลชุดใหม่ที่จะมาการเลือกตั้งของไทยจะเผชิญภาวะที่หนักมาก กล่าวคือจะต้องสมานความริ้วฉานทางการเมืองระดับประเทศ พิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผลักดันการปฏิรูปหลายเรื่อง รวมทั้งโครงการปฏิรูปตำรวจในหลายๆ ด้าน แต่การจัดการปัญหาการก่อความไม่สงบในภาคใต้ก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วน ถึงที่สุดแล้วรัฐบาลจะต้องหาทางออกในเรื่องนี้ด้วยการเจรจาทางการเมือง แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการปฏิบัติการด้านความมั่นคงด้วย

การที่ตำรวจและทหารไม่สามารถรับมือกับการก่อความไม่สงบที่ขยายตัวในภาคใต้ได้นั้นบ่งชี้ว่ารัฐบาลจะยังคงกองกำลังทหารพรานต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้ คงจะคาดหวังให้รัฐบาลเลิกใช้กองกำลังเหล่านี้ทันทีได้ยาก แต่ว่ารัฐบาลควรจะต้องริเริ่มกระบวนการที่จะก้าวไปสู่การสร้างกลไกในการรักษาความมั่นคงที่มีลักษณะเป็นมืออาชีพ

และทำงานอย่างโปร่งใส ทหารพรานทั้งหลายที่ใช้ไปในการสร้างกองกำลังทหารพรานและอาสาสมัครชาวบ้านซึ่งได้รับการอบรมเพียงน้อยนิด ไม่มีวินัยและไม่ถูกตรวจสอบนี่น่าจะเอาไปใช้ในการปฏิรูป สร้างความเข้มแข็ง และความเป็นมืออาชีพให้กับตำรวจและกองทัพมากกว่า

จากรัตน์/บริษัท เซลล์ 23 ตุลาคม 2550

ภาคผนวก ก แผนที่ประเทศไทย

ภาคผนวก ข

แผนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

ภาคผนวก ก

ข้อมูลเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ไรซิส กรุป

อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ไรซิส กรุป (ไรซิสกรุป) เป็นองค์กรอิสระที่ไม่แสวงกำไรและไม่ใช่งานราชการ ซึ่งมีผู้ปฏิบัติกรกว่า 130 คนกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในห้าทวีปเพื่อวิเคราะห์วิจัยสถานการณ์ด้วยการเก็บข้อมูลในพื้นที่และทำงานรณรงค์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านั้นในระดับสูงเพื่อป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งที่รุนแรงในจุดต่างๆ ทั่วโลก

แนวทางการทำงานของไรซิสกรุปมีพื้นฐานจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ไรซิสกรุปมีทีมงานนักวิเคราะห์การเมืองที่ทำงานอยู่ในพื้นที่หรือในพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศที่มีโอกาสจะเกิดปัญหาหรือที่ปัญหาหมักหมมโน้มจะรุนแรงหรือว่าพื้นที่ตัวขึ้นมาใหม่ ไรซิสกรุปจะออกรายงานเชิงวิเคราะห์ที่รวมถึงข้อเสนอแนะที่ปฏิบัติได้เพื่อเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเชิงนโยบายในระดับระหว่างประเทศที่สำคัญๆ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินสถานการณ์ในภาคสนาม ไรซิสกรุปยังออกรายงานประจำเดือนซึ่งมีความยาวสิบสองหน้าชื่อ ไรซิส วอทช์ (Crisis Watch) โดยจะเป็นการสรุปสถานการณ์ล่าสุดของปัญหาความขัดแย้งหรือสถานการณ์ที่ส่อเค้าที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งสำคัญๆ ทั่วโลกด้วย

ไรซิสกรุปเผยแพร่รายงานและเอกสารสรุปสถานการณ์ของกลุ่มผ่านทางระบบอีเมลล์และการส่งรายงานฉบับกระดาษทางไปรษณีย์ให้กับเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศของประเทศต่างๆ รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ เอกสารเหล่านี้สามารถดาวน์โหลดได้จากหน้าเว็บไซต์ขององค์กรคือ www.crisisgroup.org ไรซิสกรุปทำงานโดยร่วมมือกับรัฐบาลและหน่วยงานที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลอย่างใกล้ชิดซึ่งรวมไปถึงสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงบทวิเคราะห์สถานการณ์วิกฤติต่างๆ รวมทั้งการหาการสนับสนุนข้อเสนอของไรซิสกรุปเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบาย

คณะกรรมการบริหารของไรซิสกรุปประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญในวงการการเมือง การทูต ธุรกิจและสื่อมวลชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้รายงานและข้อเสนอแนะต่างๆ ได้รับความสนใจจากผู้บริหารที่มีส่วนในการตัดสินใจในระดับนโยบายทั่วโลก ไรซิสกรุปมีบุคคลสองท่านเป็นประธานร่วมกัน คือ Cristopher Patten อดีตกรรมการด้านกิจการภายนอกของสหภาพยุโรป และ Thomas Pickering ส่วนประธานกรรมการบริหาร คือ Gareth Evans อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศของออสเตรเลีย ซึ่งรับหน้าที่นี้มาตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2543

สำนักงานใหญ่ของไรซิสกรุปอยู่ในกรุงบรัสเซลส์ และมีสำนักงานที่ดูแลงานด้านการรณรงค์อยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี (และทำหน้าที่ด้านกฎหมายด้วย) นิวยอร์ก ลอนดอนและ มอสโคว์ องค์กรยังมีสำนักงานภาคสนามอีกสิบสองแห่ง (ในอัมมาน บิสเคค โบโกต้า ไคโร คาการ์ อิสลามาบัด อิสตันบูล จาการ์ต้า ไนโรบี ฟริตตีน่า โซล และทบิลีซี) และมีนักวิเคราะห์ที่ทำงานในที่ต่างๆ อีกสิบหกแห่งด้วยกัน (อะบูจา บากู เบรุต เบลเกรด โคลอมโบดามัสกัส คิลลิ ดูซานเบ้ เซรูซาเล็ม คาบูล คัมพาลา กาพมานงู คินซาซ่า ปอร์โต แปรังซ์ ฟริตโตเรีย และเยรวาน) ตอนนี้ไรซิสกรุปทำงานครอบคลุมพื้นที่ที่มีปัญหาหรือมีโอกาสเกิดปัญหา 60 จุดในสี่ทวีป ในทวีปแอฟริกา

ไครซิสกรุปทำงานในบรูไน สาธารณรัฐแอฟริกากลาง ชาด โกตดิวัวร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เอิริเทรีย เอธิโอเปีย กินี ไลบีเรีย รวันดา เซียร์ราลีโอน โชมเลีย ชูดาน ยูกันดา เวสเทิร์น ซาฮารา และซิมบับเว ในเอเชีย ไครซิสกรุปทำงานในอัฟกานิสถาน บังกลาเทศ อินโดนีเซีย แคเมียร์ คาซัคสถาน เคอร์กีสถาน พม่า เนปาล เกาหลีเหนือ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา ทาจิกิสถาน ไทย ดิมอร์ตะวันออก เตอร์กเมนิสถาน และอุซเบกิสถาน ในยุโรป มีอาร์มีเนีย อาเซอร์ไบจาน บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา ไชปรัส จอร์เจีย โคอโซโว และเซอร์เบีย ส่วนในตะวันออกกลางครอบคลุมทั้งภูมิภาคตั้งแต่แอฟริกาเหนือจนถึงอิหร่าน และในลาตินอเมริกามีที่โคลัมเบีย พื้นที่รอบเทือกเขาแอนเดียนและในไฮติ

ไครซิสกรุปได้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศต่างๆ จากมูลนิธิเพื่อการกุศล บริษัทต่างๆ รวมถึงผู้บริจาคที่เป็นรายบุคคล หน่วยงานดังต่อไปนี้ซึ่งเป็นของรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่กลุ่มในปัจจุบัน คือ Australian Agency for International Development, Austrian Federal Ministry of Foreign Affairs, Belgian Ministry of Foreign Affairs, Canadian Department of Foreign Affairs and International Trade, Canadian International Development Agency, Canadian International Development Research Centre, Czech Ministry of Foreign Affairs, Dutch Ministry of Foreign Affairs, Finnish Ministry of Foreign Affairs, French Ministry of Foreign Affairs, German Foreign Office, Irish Department of Foreign Affairs, Japanese International Cooperation Agency, Principality of Liechtenstein Ministry of Foreign Affairs, Luxembourg Ministry of Foreign Affairs, New Zealand Agency for International Development, Royal Danish Ministry of Foreign Affairs, Royal Norwegian Ministry of Foreign Affairs, Swedish Ministry for Foreign Affairs, Swiss Federal Department of Foreign Affairs, Turkish Ministry of Foreign Affairs, United Kingdom Foreign and Commonwealth Office, United Kingdom Department for International Development, U.S. Agency for International Development

ผู้บริจาคเงินในส่วนที่เป็นมูลนิธิและจากภาคธุรกิจรวมไปถึง Carnegie Corporation of New York, Carso Foundation, Compton Foundation, Ford Foundation, Fundacion DARA International, Iara Lee and George Gund III Foundation, William & Flora Hewlett Foundation, Hunt Alternatives Fund, Kimsey Foundation, Korea Foundation, John D. & Catherine T. MacArthur Foundation, Charles Stewart Mott Foundation, Open Society Institute, Pierre and Pamela Omidyar Fund, Victor Pinchuk Foundation, Ploughshares Fund, Sigrid Rausing Trust, Rockefeller Philanthropy Advisors and Viva Trust.

ตุลาคม 2550

ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับไครซิสกรุปสามารถหาได้จากเว็บไซต์ www.crisisgroup.org

ภาคผนวก ง
รายงานและเอกสารสรุปสถานการณ์เกี่ยวกับภูมิภาคเอเชีย
ของไครซิสกรุปตั้งแต่ปี 2547

เอเชียกลาง

- The Failure of Reform in Uzbekistan: Ways Forward for the International Community*, Asia Report N°76, 11 March 2004 (also available in Russian)
- Tajikistan's Politics: Confrontation or Consolidation?*, Asia Briefing N°33, 19 May 2004
- Political Transition in Kyrgyzstan: Problems and Prospects*, Asia Report N°81, 11 August 2004 (also available in Russian)
- Repression and Regression in Turkmenistan: A New International Strategy*, Asia Report N°85, 4 November 2004 (also available in Russian)
- The Curse of Cotton: Central Asia's Destructive Monoculture*, Asia Report N°93, 28 February 2005 (also available in Russian)
- Kyrgyzstan: After the Revolution*, Asia Report N°97, 4 May 2005 (also available in Russian)
- Uzbekistan: The Andijon Uprising*, Asia Briefing N°38, 25 May 2005 (also available in Russian)
- Kyrgyzstan: A Faltering State*, Asia Report N°109, 16 December 2005 (also available in Russian)
- Uzbekistan: In for the Long Haul*, Asia Briefing N°45, 16 February 2006 (also available in Russian)
- Central Asia: What Role for the European Union?*, Asia Report N°113, 10 April 2006
- Kyrgyzstan's Prison System Nightmare*, Asia Report N°118, 16 August 2006 (also available in Russian)
- Uzbekistan: Europe's Sanctions Matter*, Asia Briefing N°54, 6 November 2006
- Kyrgyzstan on the Edge*, Asia Briefing N°55, 9 November 2006 (also available in Russian)
- Turkmenistan after Niyazov*, Asia Briefing N°60, 12 February 2007
- Central Asia's Energy Risks*, Asia Report N°133, 24 May 2007 (also available in Russian)
- Uzbekistan: Stagnation and Uncertainty*, Asia Briefing N°67, 22 August 2007

เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ

- Taiwan Strait IV: How an Ultimate Political Settlement Might Look*, Asia Report N°75, 26 February 2004
- North Korea: Where Next for the Nuclear Talks?*, Asia Report N°87, 15 November 2004 (also available in Korean and Russian)
- Korea Backgrounder: How the South Views its Brother from Another Planet*, Asia Report N°89, 14 December 2004 (also available in Korean and Russian)
- North Korea: Can the Iron Fist Accept the Invisible Hand?*, Asia Report N°96, 25 April 2005 (also available in Korean and Russian)
- Japan and North Korea: Bones of Contention*, Asia Report N°100, 27 June 2005 (also available in Korean)
- China and Taiwan: Uneasy Détente*, Asia Briefing N°42, 21 September 2005
- North East Asia's Undercurrents of Conflict*, Asia Report N°108, 15 December 2005 (also available in Korean and Russian)
- China and North Korea: Comrades Forever?*, Asia Report N°112, 1 February 2006 (also available in Korean)
- After North Korea's Missile Launch: Are the Nuclear Talks Dead?*, Asia Briefing N°52, 9 August 2006 (also available in Korean and Russian)
- Perilous Journeys: The Plight of North Koreans in China and Beyond*, Asia Report N°122, 26 October 2006 (also available in Korean and Russian)
- North Korea's Nuclear Test: The Fallout*, Asia Briefing N°56, 13 November 2006 (also available in Korean and Russian)
- After the North Korean Nuclear Breakthrough: Compliance or Confrontation?*, Asia Briefing N°62, 30 April 2007 (also available in Korean)

เอเชียใต้

- Unfulfilled Promises: Pakistan's Failure to Tackle Extremism*, Asia Report N°73, 16 January 2004
- Nepal: Dangerous Plans for Village Militias*, Asia Briefing N°30, 17 February 2004 (also available in Nepali)
- Devolution in Pakistan: Reform or Regression?*, Asia Report N°77, 22 March 2004
- Elections and Security in Afghanistan*, Asia Briefing N°31, 30 March 2004
- India/Pakistan Relations and Kashmir: Steps toward Peace*, Asia Report N°79, 24 June 2004
- Pakistan: Reforming the Education Sector*, Asia Report N°84, 7 October 2004
- Building Judicial Independence in Pakistan*, Asia Report N°86, 10 November 2004
- Afghanistan: From Presidential to Parliamentary Elections*, Asia Report N°88, 23 November 2004
- Nepal's Royal Coup: Making a Bad Situation Worse*, Asia Report N°91, 9 February 2005
- Afghanistan: Getting Disarmament Back on Track*, Asia Briefing N°35, 23 February 2005
- Nepal: Responding to the Royal Coup*, Asia Briefing N°35, 24 February 2005
- Nepal: Dealing with a Human Rights Crisis*, Asia Report N°94, 24 March 2005
- The State of Sectarianism in Pakistan*, Asia Report N°95, 18 April 2005
- Political Parties in Afghanistan*, Asia Briefing N°39, 2 June 2005
- Towards a Lasting Peace in Nepal: The Constitutional Issues*, Asia Report N°99, 15 June 2005
- Afghanistan Elections: Endgame or New Beginning?*, Asia Report N°101, 21 July 2005
- Nepal: Beyond Royal Rule*, Asia Briefing N°41, 15 September 2005
- Authoritarianism and Political Party Reform in Pakistan*, Asia Report N°102, 28 September 2005
- Nepal's Maoists: Their Aims, Structure and Strategy*, Asia Report N°104, 27 October 2005
- Pakistan's Local Polls: Shoring Up Military Rule*, Asia Briefing N°43, 22 November 2005
- Nepal's New Alliance: The Mainstream Parties and the Maoists*, Asia Report 106, 28 November 2005
- Rebuilding the Afghan State: The European Union's Role*, Asia Report N°107, 30 November 2005
- Nepal: Electing Chaos*, Asia Report N°111, 31 January 2006
- Pakistan: Political Impact of the Earthquake*, Asia Briefing N°46, 15 March 2006
- Nepal's Crisis: Mobilising International Influence*, Asia Briefing N°49, 19 April 2006
- Nepal: From People Power to Peace?*, Asia Report N°115, 10 May 2006
- Afghanistan's New Legislature: Making Democracy Work*, Asia Report N°116, 15 May 2006
- India, Pakistan and Kashmir: Stabilising a Cold Peace*, Asia Briefing N°51, 15 June 2006
- Pakistan: the Worsening Conflict in Balochistan*, Asia Report N°119, 14 September 2006
- Bangladesh Today*, Asia Report N°121, 23 October 2006
- Countering Afghanistan's Insurgency: No Quick Fixes*, Asia Report N°123, 2 November 2006
- Sri Lanka: The Failure of the Peace Process*, Asia Report N°124, 28 November 2006
- Pakistan's Tribal Areas: Appeasing the Militants*, Asia Report N°125, 11 December 2006
- Nepal's Peace Agreement: Making it Work*, Asia Report N°126, 15 December 2006
- Afghanistan's Endangered Compact*, Asia Briefing N°59, 29 January 2007
- Nepal's Constitutional Process*, Asia Report N°128, 26 February 2007
- Pakistan: Karachi's Madrasas and Violent Extremism*, Asia Report N°130, 29 March 2007
- Discord in Pakistan's Northern Areas*, Asia Report N°131, 2 April 2007
- Nepal's Maoists: Purists or Pragmatists?*, Asia Report N°132, 19 May 2007
- Sri Lanka's Muslims: Caught in the Crossfire*, Asia Report N°134, 29 May 2007
- Sri Lanka's Human Rights Crisis*, Asia Report N°135, 14 June 2007
- Nepal's Troubled Tarai Region*, Asia Report N°136, 9 July 2007
- Elections, Democracy and Stability in Pakistan*, Asia Report N°137, 31 July 2007
- Reforming Afghanistan's Police*, Asia Report N°138, 30 August 2007
- Nepal's Fragile Peace Process*, Asia Briefing N°68, 28 September 2007
- Pakistan: The Forgotten Conflict in Balochistan*, Asia Briefing N°69, 22 October 2007

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- Indonesia Backgrounder: Jihad in Central Sulawesi**, Asia Report N°74, 3 February 2004
- Myanmar: Sanctions, Engagement or Another Way Forward?**, Asia Report N°78, 26 April 2004
- Indonesia: Violence Erupts Again in Ambon**, Asia Briefing N°32, 17 May 2004
- Southern Philippines Backgrounder: Terrorism and the Peace Process**, Asia Report N°80, 13 July 2004 (also available in Indonesian)
- Myanmar: Aid to the Border Areas**, Asia Report N°82, 9 September 2004
- Indonesia Backgrounder: Why Salafism and Terrorism Mostly Don't Mix**, Asia Report N°83, 13 September 2004
- Burma/Myanmar: Update on HIV/AIDS policy**, Asia Briefing N°34, 16 December 2004
- Indonesia: Rethinking Internal Security Strategy**, Asia Report N°90, 20 December 2004
- Recycling Militants in Indonesia: Darul Islam and the Australian Embassy Bombing**, Asia Report N°92, 22 February 2005 (also available in Indonesian)
- Decentralisation and Conflict in Indonesia: The Mamasa Case**, Asia Briefing N°37, 3 May 2005
- Southern Thailand: Insurgency, Not Jihad**, Asia Report N°98, 18 May 2005 (also available in Thai)
- Aceh: A New Chance for Peace**, Asia Briefing N°40, 15 August 2005
- Weakening Indonesia's Mujahidin Networks: Lessons from Maluku and Poso**, Asia Report N°103, 13 October 2005 (also available in Indonesian)
- Thailand's Emergency Decree: No Solution**, Asia Report N°105, 18 November 2005 (also available in Thai)
- Aceh: So far, So Good**, Asia Update Briefing N°44, 13 December 2005 (also available in Indonesian)
- Philippines Terrorism: The Role of Militant Islamic Converts**, Asia Report N°110, 19 December 2005
- Papua: The Dangers of Shutting Down Dialogue**, Asia Briefing N°47, 23 March 2006 (also available in Indonesian)
- Aceh: Now for the Hard Part**, Asia Briefing N°48, 29 March 2006
- Managing Tensions on the Timor-Leste/Indonesia Border**, Asia Briefing N°50, 4 May 2006
- Terrorism in Indonesia: Noordin's Networks**, Asia Report N°114, 5 May 2006 (also available in Indonesian)
- Islamic Law and Criminal Justice in Aceh**, Asia Report N°117, 31 July 2006 (also available in Indonesian)
- Papua: Answers to Frequently Asked Questions**, Asia Briefing N°53, 5 September 2006
- Resolving Timor-Leste's Crisis**, Asia Report N°120, 10 October 2006 (also available in Indonesian)
- Aceh's Local Elections: The Role of the Free Aceh Movement (GAM)**, Asia Briefing N°57, 29 November 2006
- Myanmar: New Threats to Humanitarian Aid**, Asia Briefing N°58, 8 December 2006
- Jihadism in Indonesia: Poso on the Edge**, Asia Report N°127, 24 January 2007
- Southern Thailand: The Impact of the Coup**, Asia Report N°129, 15 March 2007 (also available in Thai)
- Indonesia: How GAM Won in Aceh**, Asia Briefing N°61, 21 March 2007
- Indonesia: Jemaah Islamiyah's Current Status**, Asia Briefing N°63, 3 May 2007
- Indonesia: Decentralisation and Local Power Struggles in Maluku**, Asia Briefing N°64, 22 May 2007
- Timor-Leste's Parliamentary Elections**, Asia Briefing N°65, 12 June 2007
- Indonesia's Papua: A Local Conflict Perspective**, Asia Briefing N°66, 19 July 2007
- Aceh: Post-Conflict Complications**, Asia Report. N°139, 4 October 2007

รายงานและสรุปสถานการณ์อื่นๆ

สำหรับเอกสารรายงานและสรุปสถานการณ์ของไครซิสกรุปด้าน

- แอฟริกา
- ยุโรป
- ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน
- ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ
- ประเด็นเฉพาะต่างๆ
- ไครซิส ว็อล

หาได้จากเว็บไซต์ของกลุ่มคือ www.crisisgroup.org

ภาคผนวก จ

รายชื่อคณะกรรมการไครซิสกรุป

Co-Chairs

Christopher Patten

*Former European Commissioner for External Relations, Governor of Hong Kong and UK Cabinet Minister;
Chancellor of Oxford University*

Thomas Pickering

Former U.S. Ambassador to the UN, Russia, India, Israel, Jordan, El Salvador and Nigeria

President & CEO

Gareth Evans

Former Foreign Minister of Australia

Executive Committee

Morton Abramowitz

Former U.S. Assistant Secretary of State and Ambassador to Turkey

Cheryl Carolus

Former South African High Commissioner to the UK and Secretary General of the ANC

Maria Livanos Cattai*

Former Secretary-General, International Chamber of Commerce

Yoichi Funabashi

Editor in Chief, The Asahi Shimbun, Japan

Frank Giustra

Chairman, Endeavour Financial, Canada

Stephen Solarz

Former U.S. Congressman

George Soros

Chairman, Open Society Institute

Pär Stenbäck

Former Foreign Minister of Finland

**Vice-Chair*

Adnan Abu-Odeh

Former Political Adviser to King Abdullah II and to King Hussein and Jordan Permanent Representative to the UN

Kenneth Adelman

Former U.S. Ambassador and Director of the Arms Control and Disarmament Agency

Ersin Arioglu

Member of Parliament, Turkey; Chairman Emeritus, Yapi Merkezi Group

Shlomo Ben-Ami

Former Foreign Minister of Israel

Lakhdar Brahimi

Former Special Adviser to the UN Secretary-General and Algerian Foreign Minister

Zbigniew Brzezinski

Former U.S. National Security Advisor to the President

Kim Campbell

Former Prime Minister of Canada; Former Secretary General, Club of Madrid

Naresh Chandra

Former Indian Cabinet Secretary and Ambassador of India to the U.S.

Joaquim Alberto Chissano*Former President of Mozambique***Victor Chu***Chairman, First Eastern Investment Group, Hong Kong***Wesley Clark***Former NATO Supreme Allied Commander, Europe***Pat Cox***Former President of European Parliament***Uffe Ellemann-Jensen***Former Foreign Minister of Denmark***Mark Eyskens***Former Prime Minister of Belgium***Joschka Fischer***Former Foreign Minister of Germany***Leslie H. Gelb***President Emeritus of Council on Foreign Relations, U.S.***Carla Hills***Former Secretary of Housing and U.S. Trade Representative***Lena Hjelm-Wallén***Former Deputy Prime Minister and Foreign Affairs Minister, Sweden***Swanee Hunt***Chair, The Initiative for Inclusive Security; President, Hunt Alternatives Fund; former Ambassador U.S. to Austria***Anwar Ibrahim***Former Deputy Prime Minister of Malaysia***Asma Jahangir***UN Special Rapporteur on the Freedom of Religion or Belief; Chairperson, Human Rights Commission of Pakistan***Nancy Kassebaum Baker***Former U.S. Senator***James V. Kimsey***Founder and Chairman Emeritus of America Online, Inc. (AOL)***Wim Kok***Former Prime Minister of Netherlands***Ricardo Lagos***Former President of Chile; President, Club of Madrid***Joanne Leedom-Ackerman***Novelist and journalist, U.S.***Ayo Obe***Chair of Steering Committee of World Movement for Democracy, Nigeria***Christine Ockrent***Journalist and author, France***Victor Pinchuk***Founder of Interpipe Scientific and Industrial Production Group***Samantha Power***Author and Professor, Kennedy School of Government, Harvard University***Fidel V. Ramos***Former President of Philippines***Ghassan Salamé***Former Minister, Lebanon; Professor of International Relations, Paris***Douglas Schoen***Founding Partner of Penn, Schoen & Berland Associates, U.S.*

Thorvald Stoltenberg

Former Foreign Minister of Norway

Ernesto Zedillo

Former President of Mexico; Director, Yale Center for the Study of Globalization

PRESIDENT'S CIRCLE

Crisis Group's President's Circle is a distinguished group of major individual and corporate donors providing essential support, time and expertise to Crisis Group in delivering its core mission.

Canaccord Adams Limited

Bob Cross

Frank E. Holmes

Ford Nicholson

Ian Telfer

Neil Woodyer

Don Xia

INTERNATIONAL ADVISORY COUNCIL

Crisis Group's International Advisory Council comprises significant individual and corporate donors who contribute their advice and experience to Crisis Group on a regular basis.

Rita E. Hauser

(Co-Chair)

Elliott F. Kulick

(Co-Chair)

Marc Abramowitz

Anglo American PLC

APCO Worldwide Inc.

Ed Bachrach

Patrick E. Benzie

Stanley M. Bergman and Edward J. Bergman

BHP Billiton

Harry Bookey and Pamela Bass-Bookey

John Chapman Chester

Chevron

Citigroup

Companhia Vale do Rio Doce

Richard H. Cooper

Credit Suisse

Neil & Sandy DeFeo

John Ehara

Equinox Partners

Frontier Strategy Group

Konrad Fischer

Alan Griffiths

Charlotte and Fred Hubbell

Iara Lee & George Gund III Foundation

Sheikh Khaled Juffali
George Kellner
Amed Khan
Shiv Vikram Khemka
Scott J. Lawlor
Statoil ASA
George Loening
McKinsey & Company
Harriet Mouchly-Weiss
Najib A. Mikati
Donald Pels
PT Newmont Pacific Nusantara (Mr. Robert Humberson)
Michael L. Riordan
Tilleke & Gibbins
Baron Guy Ullens de Schooten
VIVATrust
Stanley Weiss
Westfield Group
Yasuyo Yamazaki
Yapi Merkezi Construction and Industry Inc.
Shinji Yazaki
Sunny Yoon

SENIOR ADVISERS

Crisis Group's Senior Advisers are former Board Members (not presently holding national government executive office) who maintain an association with Crisis Group, and whose advice and support are called on from time to time.

Martti Ahtisaari
(Chairman Emeritus)

Diego Arria

Paddy Ashdown

Zainab Bangura

Christoph Bertram

Jorge Castañeda

Alain Destexhe

Marika Fahlen

Stanley Fischer

Malcolm Fraser

Bronislaw Geremek

I.K. Gujral

Max Jakobson

Todung Mulya Lubis

Allan J. MacEachen

Barbara McDougall

Matthew McHugh

George J. Mitchell
(Chairman Emeritus)

Surin Pitsuwan

Cyril Ramaphosa

George Robertson

Michel Rocard

Volker Ruehe

Mohamed Sahnoun

Salim A. Salim

William Taylor

Leo Tindemans

Ed van Thijn

Shirley Williams

Grigory Yavlinski

Uta Zapf